

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

**ODRAZ SVÁTKŮ A TRADIC V HUDEBNÍ
VÝCHOVĚ NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jana Vrtišková Řezáčková

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ing. Veronika Růžičková, Ph.D.

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni,

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Velmi děkuji paní Mgr. et Mgr. Ing. Veronice Růžičkové, Ph.D. za její podporu, ochotu, vstřícnost, odborné vedení a průběžnou motivující rychlou zpětnou vazbu v celém průběhu psaní mé diplomové práce.

Obsah

ÚVOD	3
1 VÝZNAM TRADIC A SVÁTKŮ VE VÝUCE	4
1.1 Tradice jako součást kulturní společnosti	5
1.1.1 Význam tradic z hlediska psychologie.....	5
1.1.2 Začlenění tradic do pedagogického a výchovného kontextu.....	6
1.1.3 Tradice v sociologickém kontextu	7
1.1.4 Význam tradic z hlediska neurologie	8
1.1.5 Přínos tradic z mravního a kulturního hlediska.....	9
1.1.6 Propojení tradic s hudbou.....	10
1.1.7 Tradice jako o součást kulturního dědictví.....	10
1.1.8 Role školy a učitelů pro uchování českých svátků a tradic.....	11
1.2 Význam svátků.....	12
1.2.1 Státní svátky České republiky	12
1.2.2 Významné dny České republiky:	14
1.2.3 Oslava dalších svátků s žáky na 1. stupni základní školy	15
1.2.4 Význam slavení a dodržování křesťanských svátků a tradic.....	16
2 KOLOBĚH ROKU, SVÁTKY TRADICE A JEJICH PROPOJENÍ S HUDBOU	17
2.1 Astronomický rok spojený s polohou Slunce a jeho časové mezníky.....	17
2.2 Církevní rok a oslavy spojené s životem Ježíše Krista.....	18
2.3 Český lidový rok, jeho období, svátky, zvyky a oslavy	20
2.3.1 Období jara.....	21
2.3.2 Období léta	41
2.3.3 Období podzimu.....	43
2.3.4 Období zimy.....	49
3 ROZBOR OBSAHU UČEBNIC HUDEBNÍ VÝCHOVY SE ZAMĚŘENÍM NA SVÁTKY A TRADICE	59
3.1 Rešerše učebnic hudební výchovy	59
3.2 Vyhodnocení učebnic jejich využití při oslavách svátků roku.....	62
3.2.1 Podzimní svátky a tradice	63
3.2.2 Zimní svátky a tradice	69
3.2.3 Jarní svátky a tradice	73
3.2.4 Letní svátky a tradice	75
4 ČESKÝ ROK, SVÁTKY A TRADICE A JEJICH PROŽÍVÁNÍ V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ BĚHEM ŠKOLNÍHO ROKU	80
4.1 Podzim.....	84
4.2 Zima	98
4.3 Jaro	108
4.4 Léto	115

ZÁVĚR.....	124
RESUME.....	127
SUMMARY	128
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	129
INTERNETOVÉ ZDROJE	131
SEZNAM OBRÁZKŮ	135
PŘÍLOHY	I-XXV

ÚVOD

Svátky, tradice společně s hudbu vnímám jako důležitou součást života, která nás spojuje s životem našich předků, s kulturou našeho národa a země, kde žijeme. Svátky a tradice s nimi svázané nám otevírají pohled do minulosti. Současně se dějiny našeho národa odráží i do přítomnosti. Je nezbytné tradice chránit, aby zůstaly zachovány i pro další generace. Tradice nám dávají kořeny k vlastní zemi. S jejich pomocí máme možnost si uvědomit, kdo jsme, odkud pocházíme, kam směřujeme. Dodržováním svátků a tradic se hlásíme k národu, k víře, ke společnosti, ve které žijeme. Oslavy svátků byly i v minulosti spojeny hudbou, zpěvem a tancem. Tento prožitek svátků můžeme dětem zprostředkovat i v současnosti ve škole s pomocí hudby, hudební výchovy. Ve své práci se věnuji tématu odrazu svátků a tradic v hudební výchově na prvním stupni základní školy. Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá vznikem, původem, smyslem tradic a svátků. V této teoretické části vycházím z literatury věnující se českým tradicím a svátkům, jejich původu. Oslavám tradic a svátků na 1. stupni základní školy se věnuji v dalších kapitolách. Jaké jsou možnosti využití učebnic hudební výchovy pro 1. stupeň uvádím u jednotlivých svátků. Ke každému z patnácti vybraných svátků ve školním roce jsem po prostudování učebnic hudební výchovy připravila přehlednou tabulku s náměty a odkazy k místu v učebnici, ze kterého může učitel čerpat. K rešerši jsem vybrala dvacet učebnic hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ s platnou doložkou MŠMT a dostupností na trhu. Na základě předchozí analýzy předkládám v praktické části soubor příprav hodin hudební výchovy tematicky zaměřených k vybraným svátkům školního roku. Svátky a tradice mezipředmětově propojují hudební výchovu, prvouku, vlastivědu a průřezová témata. Na uvedené hodiny hudební výchovy lze dále navázat ve výuce dalších předmětů a více je rozvíjet.

Cílem práce je:

- 1. popsat soubor svátků, tradic a zvyků, který vychází z českého lidového roku**
- 2. provést rešerši učebnic hudební výchovy se zaměřením na svátky a tradice**
- 3. navrhnout soubor příprav k vybraným svátkům s využitím hudební výchovy**

1 VÝZNAM TRADIC A SVÁTKŮ VE VÝUCE

Akcentovat české svátky a tradice při výuce, spolu s propojením s hudební výchovou je důležité z mnoha důvodů. Jedním z nich může být současný pohled na celkový vývoj a směřování společnosti. Stáváme se více kosmopolitními, více uspěchanými jakoby méně zakořeněnými v rodné zemi. Proto je důležité zdůrazňovat české tradice ve výchově a ve výuce žáků na 1. stupni ZŠ. Dítě, aby se mohlo vzdálit od matky, si musí být jisté její láskou. Stejně tak je také nutné budovat i lásku k matce zemi, k vlasti, k tradicím národa a státu. Být si jistý svými kořeny, ať již se v budoucnu ocitne dítě kdekoli na světě, je důležité. Být hrdý na svůj národ, znát své tradice má v současném otevřeném světě velký význam. Proč se odráží tradice v hudební výchově? Odpovědí je odedávne spojení tradic a svátků s hudbou. Slavení svátků bylo od nepaměti spojeno s hudbou, tancem a zpěvem. Současně propojení společenství lidí při společných oslavách má velký dopad na identifikaci samotného jedince. Oslavy byly vždy spojeny s prožitkem, zprostředkovaným hudbou, jejím magickým a stmelujícím působením. Svatky měly důležitý význam spojený s jejich vznikem a odkazem pro další generace. Národní svátky v určitých obdobích dějin byly zohledňovány více, lidé k nim vzhlíželi. V těžších obdobích dějin českého národa české svátky, tradice a oslavy pomáhaly k identifikaci českého národa. Přála bych českému národu, aby se měl dobře, aby se již nikdy necítil utlačován, nedoceněn a nemusel o svou identitu tolik bojovat, jako to bylo v některých dobách v minulosti. Právě v minulosti, kdy Češi neměli ještě svou samostatnou republiku, si lidé uvědomovali nedozírné bohatství a moudrost českých tradic. Byli na ně hrdí, hýčkali si je a předávali dál. Uvědoměním si důležitosti národních tradic zůstává společnost, kterou spojují její kořeny a národní tradice, národem. Život nás může zavát kamkoliv, ale mít domov, mít svou vlast, mít se kam ohlédnout a vrátit, dodává lidem klid a jistotu. Buďme hrdí na svou vlast, buďme rádi, že jsme v Evropě platným členem, ale nezapomínejme, že český národ po celá léta toužil po svém uznání, které nyní má. Ochraňování českého dědictví a naslouchání hlasu předků je důležité předávat dalším generacím. Naši předci poukazovali na jedinečnost českého národa, nadání a šikovnost lidí, zasadili se o uznání v očích Evropy i celého světa. Svou identitu spojovali právě s českými lidovými tradicemi, svátky, rituály, obyčejí. Národní tradice jsou všechny projevy spojené s ústní tradicí. Taneční, hudební a pěvecké projevy, rituály, obyčejí a zvyky, znalosti, vědomosti, dovednosti, zkušenosti můžeme zařadit do oblasti národního nehmotného kulturního dědictví národa a jsou nedílnou součástí živé kultury. Tyto tradice žijí různě intenzivně v různých oblastech. Důležité je o tyto tradice pečovat.

1.1 Tradice jako součást kulturní společnosti

Tradice – (z lat *traditio* = odevzdávání, vypravování, zpráva) – přetrvávající vzory chování, redukcující nejistotu rozhodování. Je to jeden ze způsobů orientace kolektivního jednání. Kromě pragmatické funkce plní funkci symbolickou: zpřítomňuje hodnoty, které jsou v dané kultuře či subkultuře považovány za zvlášť významné, které se proto často mění v normativní vzorce chování, ve zvyky, obyčeje, mravy. V moderní společnosti přetrvává tradice ve své symbolické funkci. Tradice slouží k ožívování a zpřítomňování hodnot, které jsou z různých důvodů významné pro současnost. Manipulace s tradicemi podle potřeb přítomnosti se projevuje na příkladu výročí. Optimální míra závaznosti tradice a úcty k tradici působí na straně jedné proti ztrátě historické paměti a proti pocitům vykořeněnosti, na straně druhé dokáže zabránit tomu, aby se úkony diktované tradic neproměnily v samoučelnou rutinu. (Nešpor, 2020)

1.1.1 Význam tradic z hlediska psychologie

Minulost je podstatná pro další život. Přenos tradic, pochopení minulosti, naslouchání jejich moudru a nezapomenutí nás jako národ obohacuje, stmeluje, určuje směr. Přírozenými svědky minulosti jsou především naši prarodiče, babičky a dědečkové, popřípadě jiní staří příbuzní či přátelé rodiny. Oni to byli, kdo znali naše rodiče, když ti byli ještě dětmi. Oni vědí, že život přináší všelijaké trápení, ale také radost a zábavu i potěšení, přenášením příběhů, pohádek, písniček, tradic, oslav svátků v běhu života. Prarodiče jsou živým svědectvím dějin nejvlastnějších, nejbližších, nejdůležitějších. Jsou svědky historie, jež je sama učitelkou života. Celá starší generace představuje sociologicky nesmírně důležitý činitel v životě člověka. Je škoda, že již ubývá rodin, které žijí společně v širším rodinném kruhu. Vždyť právě prarodiče mohou dětem předat cenné kulturní dědictví národa svými vzpomínkami, svými písničkami, popěvkami či říkadly ze svého mládí, které si najednou vybaví při péči o novou generaci rodiny. Dříve děti trávily rády u babičky a dědečka prázdniny, mnoho se dozvěděly, docházelo k mezigeneračnímu přenosu alespoň v těchto chvílích, pro děti vzácných a očekávaných. Poslední dobou jakoby žila mladší generace a starší odděleně. K tomuto přenosu nedochází, tak jako v dobách minulých. Nedochází tolik ani k společným sociálním kontaktům s generací prarodičů. Tyto mezigenerační vztahy jsou pro děti velmi obohacující, socializující, předávající tradiční základní hodnoty, inspirující a kultivující zároveň. Přestože prarodiče mohou mít více času se dětem věnovat, tak se v současnosti toto širší rodinné sepětí vytrácí. Kontakty v širší rodině a možnost sdílení,

předávání postojů, tradic a hodnot je pro děti důležité u každého, od malého dítěte, ve školním věku, v pubertě, až po dospělost. Dříve se při různých příležitostech jako jsou svátky scházela a sjížděla celá velká široká rodina. Spojení několika generací přináší obohacení pro všechny zúčastněné. Staří společně s celou rodinou seděli, povídali, zpívali, komentovali děje současné i minulé, rodinné historky ještě z minulého století. Děti se tak dozvěděly o své minulosti, o svých kořenech. (Matějček, 2003)

1.1.2 Začlenění tradic do pedagogického a výchovného kontextu

„Ve svém hlavním pedagogickém díle zařazuje Komenský zpěv a hudbu jako organickou část vyučovacího procesu do všech kategorií svého školského systému. Apeluje na každodenní zpívání ve škole i mimo ni: „Vy milí Čechové ...zpívejte zvučně!““ (Gregor , a další, 1990) str. 14

Tradice vyučování dětí ve škole v českém jazyce je známá z období J. A. Komenského. Komenský se velkou měrou zasloužil o vyučování českých dětí v češtině a předávání českých tradic vyučování. Před tímto obdobím se učily děti českému jazyku doma v rodině tradovanými říkadly, zvyky, příslovími, písněmi a vyprávěním. Také Kosmas ve své kronice přebíral to, co mu v mládí říkali starci. Jeho svědectví ze začátku českých dějin se opírá o vyprávění a svědectví generací minulých. Staří lidé, jejichž paměť sahala nejdále do minulosti byli velmi cenným a jedinými zdrojem informací o minulosti. V době, kdy ještě nebyly písemné záznamy, vychovávaly starší generace děti hlavně pomocí ústního podání. Využívalo se různých forem lidové slovesnosti: tradičního vyprávění, lidových říkadel, přísloví, dětských písní. V dávných časech se povídalo a pamatovalo více než v dobách, kdy se už psalo a četlo. Pokud se ve středověké minulosti psalo a četlo, nebylo toto privilegium určeno všem vrstvám obyvatelstva, ale jen výše postaveným a církvi, a to v latině, později v němčině. V lidovém prostředí se díky předávání tradic a kultury českého národa ústní formou v rodině a později i ve škole se dochovalo naše kulturní národního bohatství, tradiční lidové písně zpívané českými kantory na vesnických školách, ústní slovesností přenášená lidová říkadla, dodržování starých zvyků přenesla českou kulturu a jazyk i přes ne vždy lehká období českého národa. Přes paměť starších generací a díky vesnické škole a rodině se předávaly tradice, svátky, zvyky, pohled o historie. Seznamování dětí s českými tradicemi a svátky, lidovými písněmi a čerpání moudrosti v nich roky předávaných, může ovlivnit kulturní i duchovní kultivaci dětí. Slavení svátků a tradic ve školním roce rozvíjí u dětí

kulturní povědomí, kultivuje jejich ducha a osobnost. Naše české tradice, lidová říkadla, písně, zvyky pověry a přísloví jsou nositelem morálních hodnot naší společnosti. Mohou přispívat k výchově a vzdělávání kulturnímu a jazykovému národnímu uvědomění. O vyučování v rodném českém jazyce, předávání českých tradic, zpěvu českých písní v průběhu celého vyučování se zasloužil J. A Komenský. (GREGOR, a další, 1990)

1.1.3 Tradice v sociologickém kontextu

„Větší část poznání nečerpáme z bezprostřední zkušenosti či pozorování, ale v rámci nepřetržitého procesu prosévání a třibení naučené tradice, která vyžaduje individuální poznání a dodržování morálních zásad, jež nelze odvodit od obvyklých teorií racionality.“
(Hayek, 2022) str. 138

„Zdá se, že všechny v současné době civilizované skupiny mají podobnou schopnost dosahovat civilizace tím, že se učí jistým tradicím. Není proto moc pravděpodobné, že by civilizace a kultura byly determinovány a přenášeny geneticky. Všichni bez rozdílu se jim učíme prostřednictvím tradice.“ (Hayek, 2022) str.30

Národní tradice, svátky a zvyky se předávaly v minulosti hlavně díky společnému soužití generací. Péče prarodičů spojovala minulost se současností a propojovala s budoucností. Lidská potřeba společenství, potřeba někam patřit, mít někde kořeny má svůj lidský dosah nejen pro zdraví člověka a jeho duševní život, ale odráží se i v potřebě dodržování pravidel této společnosti. Tato potřeba je naplňována i pomocí dodržování národních tradic, svátků a péčí o toto dědictví. Díky tradování pravidel jednání obsažených v národních lidových písních, říkadlech a příslovích se nastavovala a vštěpovala pravidla jednání a chování dětem již nejmladším věku. Většina populace neměla možnost ani důvod při výkladu světa překračovat rovinu běžných přísloví moudrostí zdravého rozumu a náboženských představ týkajících se základních pravidel morálky a centrovaných kolem významných událostí životního cyklu. Také tradiční lidová přísloví patřila do oblasti běžného vědění, které bylo dostupné vše a zprostředkovávalo vhodná pravidla. Prostřednictvím lidové slovesnosti, písní a různých přísloví byl ovlivněna primární socializace dalším generacím. Tradice a například lidová přísloví byly kolektivním věděním, lze je zařadit mezi vysoce účinné nástroje sociální kontroly, neboť dávaly určitý obraz sociální reality, nepřipouštěly jeho zpochybňování. Tradiční přísloví obsahují silný náboj

mravní závaznosti. Lze je řadit mezi specifické sociokulturní regulativy, lze je chápat jako součást norem v širším pojetí. Přesto že tradiční česká přísloví netvoří konzistentní systém, z přímočarosti a nekompromisnosti jejich tvrzení vyplývá představa existence jednoduché a všeobecně závazné sady pravidel lidského jednání. Je zde přítomen prvek posvátné závaznosti provozovaných praktik.

1.1.4 Význam tradic z hlediska neurologie

Náš mozek má rád vše, co se opakuje. Opakující se zvyky, svátky, rituály a tradice. Dle neurologa Martina Jana Stránského z pražské Polikliniky na Národní za vše může náš mozek, jelikož má rád vše, co se opakuje, a tedy i nejrůznější zvyky a tradice. Může to být modlitba a také třeba tradice Velikonoc. U všeho existuje statistická pravděpodobnost, že přijde odměna – pocit rozhřešení, klid provázený pocitem z příjemných chvil prožitých s nejbližšími. Tato představa zvyšuje produkci látky dopaminu, která nám přináší pocity slasti. V podstatě jde o neurologický a neurochemický kruh.“ MUDr. Martin Jan Stránský (das, 2014)

U opakujících se oslav, svátků, zvyků, tradic se dostavuje pocit jistoty, očekávání již známého, očekávání odměny, očekávání již známého pocitu blaženosti. Také pověřivost, obřadní rituály, víra má základ v potřebě vysvětlení jevů záhadných, tajemných či nevysvětlitelných.

„Centrální vědomá funkce lidského mozku je porovnávání nových zkušeností se starými s cílem najít odůvodnění k tomu, s čím se právě setkává. To je v podstatě i neurologické vysvětlení věcí, jako jsou pověřivost, a dokonce i fenomén boha. Když mozek žádné vysvětlení nenajde, musí si ho vymyslet. V případě pověr si mozek spojí události, které ve skutečnosti nemají nic společného, a vytvoří z nich potřebné vysvětlení. Například to, že když nám přes cestu přeběhne černá kočka, postihne nás neštěstí,“ MUDr. Martin Jan Stránský. (das, 2014)

Vysvětlování jevů, kterým naši předci nerozuměli, vedlo v minulosti k uctívání božstev, opakování slavnostních, magických rituálů, věřilo se pověrám. Těmto obřadům se přisuzovala magická moc, očekávání splnění přání, po kterém člověk toužil. Modlitby, pověry, rituály, obřady, slavnosti v nás a v našem podvědomí, možná i nevědomí jsou zakořeněny již z pradávných dob a dávají nám pocit naděje, jistoty a víry. Proto jsou v dnešní

době důležité k uchování duševního zdraví. Modlitba, rituál, víra může člověku přinést naději. Naději, že vše se v dobré obrátí, někdy i to, co není v rukou ani člověka žijícího v moderní současné době.

1.1.5 Přínos tradic z mravního a kulturního hlediska

„Tradovaná moudrost se po celé generace nemění a dobrá paměť a tvrzení se dají převést do podoby „Je to tak?“ či „Má to být tak?“. Právě slůvko „to“ dodává metafyzický rozměr a závaznost. Tradovaná tvrzení přísloví lze zařadit mezi vysoce účinné nástroje, neboť sugerují určitý obraz soc. reality, nepřipouštějí zpochybňování a obsahují silný náboj mravní závaznosti. Nezřídka zesměšňují anebo hrozí trestem těm, kdo nerespektovali“ (Keller , 2017)

Všechny rituály, svátky a tradice byly úzce spojeny s přírodou a životem okolo ní. Dnes se spojení vytrácí a koloběh v moderní společnosti vnímáme méně, přesto tento zažitý koloběh svázaný s přírodou a člověkem po miliony a tisíce let zůstává, člověk tento řád a cykličnost vždy potřeboval a potřebuje. Potřebuje stabilitu, výhled opakování, jež má pro člověka cenný duchovní, očištný rozměr. Víra, že po dlouhé zimě opět přijde jaro. Po tmavé noci opět jistě vyjde slunce. Vědění toho, že po chvílích horších přijdou období lepší, má velký pozitivní vliv i na naši psychiku. Proto, aby naše mysl i mysl dětí byla vyrovnaná, potřebuje cykličnost, jistotu a klid. Tento důležitý aspekt oslav, svátků a rituálu byl spojený s hudbou, zpěvem při magických obřadech majících duchovní přesah. Naši předci tímto způsobem vtiskovali svému životu řád již od pradávných časů. Je jen na nás, abychom se i my v současnosti zastavili, pohlédli zpět. Svátky a tradice vyzvedli z naší minulosti, zapátrali v paměti, vzpomněli si na dětství, na naše předky, a tím se přiblížili opět k přírodě a její vyrovnanosti, a tím i vyrovnanosti naší mysli. Samotné spojení s přírodou nám dává nezapomenutelný pocit sepětí, věčnosti. Tento pocit sounáležitosti se dostavuje i při společných oslavách svátků společně s blízkými, pocítujeme opět pocit kladných vazeb mezi lidmi. Také procesy odehrávající se kolem nás v přírodě v průběhu celého roku se stále opakují a s nimi svátky spojené s koloběhem přírody. Společné svátky, zvyky, tradice spojují národ. Jejich oslavami byli již odpradáva spojováni příslušníci určitých společenstev lidí, která k sobě patřila. Nedochovaly se písemné zmínky z tohoto období, ale dochovaly se archeologické nálezy, které jednotlivá společenstva a národy na našem území spojují.

1.1.6 Propojení tradic s hudbou

*„Blahoslavený jest ten lid, kterýž umí radostně prospěvovati“ J.A. Komenský
(Gregor , a další, 1990) str. 14*

Nejstarší nálezy, dochované pravěké předměty spojovaly příslušníky společenstev na našem území již v době kamenné. V mezolitu jsou určité skupiny lidí spojovány se specifickou výrobou nástrojů. Osud kultur z doby mezolitu není znám, existují jen hypotézy, možná odešly, možná byly potlačeny, možná se přizpůsobily neolitickému způsobu života. Je nepochybné, že i hudba zněla ve všech obdobích od samého začátku vývoje lidské kultury ve spojení s oslavami a obřadními rituály. Doklady o hudební historii máme v podobě archeologických nálezů. Z doby počátku osídlení našeho území starými Slovany v polovině 1. tisíciletí se o hudebním dědictví a tradicích dozvídáme jen útržkovitě z nemnohých archeologických nálezů nebo ze zmínek starých kronikářů. Teprve obecný společenský a kulturní vzestup v 9. století, příchod Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu přinesly zmínky o liturgické hudbě spolu s šířením křesťanství na našem území. V prvních ojedinělých dochovaných liturgických textech lze zaznamenat první zachycení přibližné intonace. Před těmito zápisy se zpěv a písně přenášely jen ústně. Díky zpěvu a rytmu docházelo k zapamatování si i delšího liturgického obsahu bez notového záznamu. Šíření křesťanství zpěvem dodávalo novému náboženství citovou hloubku a nesmrtelnost.

1.1.7 Tradice jako o součást kulturního dědictví

„Významnou součástí materiálního i duchovního bohatství České republiky je její kulturní dědictví. Jeho prostřednictvím se z generace na generaci přenášejí hodnoty, vytvářené po celá staletí. Je základem kulturní identity, zdrojem kulturní rozmanitosti a vzdělanosti, přispívá ke kultivovanosti občanů“ (Špidla, 2003) str. 3

Identita národa je spjata s jevy tradiční lidové kultury. Každý stát čerpá svou legitimitu z minulosti. Vznik republiky začínal jako proces národního obrození až později po organizaci státu. Ochrana kořenů národní, regionální identity v tradici a kultuře má v globalizované společnosti význam pro jejich zachování. Mýty, symboly, rituály, stejně jako názory a idey tradované v mluvených, psaných, obrazových a hudebních formách umožňují identifikaci jednotlivce s národem. Jedním z aktérů ochrany národního bohatství je stát, dalšími organizacemi ochrany je Ústav lidové kultury, národopisné soubory, Odbor

regionální a národní kultury ministerstva kultury, UNESCO. Mezi památky nehmotného kulturního dědictví UNESCO se řadí slovácký verbuňk, masopust, jízda králů. K těm, kteří se o tradice a zvyky starají, aby jejich odkaz zůstal živý i pro další generace, patří i školy a učitelé.

1.1.8 Role školy a učitelů pro uchování českých svátků a tradic

*„Zpěvem se začínala a končila denní vyučování, což se pozměněno udrželo až do 19. století.“
„Právem byl hudbě přisuzován i výchovný vliv“ (Gregor , a další, 1990) str. 12*

Byli to kantoři na vesnických školách, kteří se zasloužili o předávání českých národních tradic ve škole ve spojení s všudypřítomnou hudbou zprostředkovávající dětem zapamatování. Tradiční školní rok spojený s povinnou školní docházkou má v českých zemích tradici přes pouhých 200 let. V roce 1774 byl vydán Marií Terezií významný dokument Všeobecný školní řád byl chápán jako reforma školství a byl platný pro celou monarchii. Byl plně respektovaný i v Čechách. Ve vesnických triviálních školách se učilo česky, hojně se využíval zpěv a hudba. To byl vklad do potenciálu lidové tvorby v oblasti verbální, múzické, náhledu na život, vkus a humanitu. Místní faráři s výukou náboženství ve školách a kantoři, učitelé měli velký vliv na názory dětí. Názory a postoje se dostávaly do podvědomí a formovaly následně i generace dospělé. Tento vklad vedle zděděných hodnot přispěl k mimořádnosti a uchování českých tradic a kultury. (GREGOR, a další, 1990)

1.2 Význam svátků

„Svátky představují rozhodující příležitosti, kolem nichž se ustavují a udržují lidské skupiny a na nichž zakládají svoji identitu.“ (Durkheim , 2002)¹

Svátek je slavnostní den, kdy se nepracuje a společně se slaví. V nejstarších kulturách se svátky odvozovaly od fází měsíce a od polohy Slunce. V zemědělských kulturách byly svátky odvozené od vegetačního cyklu. V křesťanských kalendářích připomíná každý den svátek nějakého světce, přeneslo se označení svátek i na jmeniny lidí. Podstatou svátku v minulosti bylo shromáždění a slavnost lidí, z čehož později vznikl rituál.² Rituál zahrnoval zpěv, tanec, k svátku patřilo zvláštní vyzdobení těla, oblečení a společné jídlo. Ke státním svátkům patří vlajky, přehlídky, shromáždění, ohňostroj, oslavy, předávání vyznamenání.

„Státní svátek je svátek stanovený příslušným státem, často se jedná o den pracovního klidu. Státní svátek zpravidla připomíná či oslavuje významné historické události či náboženské svátky. V některých státech, například v někdejším Československu nebo v České republice, se odlišují státní svátky v pravém smyslu slova, které mají přímý vztah k danému státu a jeho historii a státnosti, od ostatních svátků, zejména náboženského původu, které se označují například jako ‚státem uznané svátky‘, ‚ostatní dny pracovního klidu‘ nebo (v aktuální české legislativě) ‚ostatní svátky‘.“ (Wikipedia, 2021)

1.2.1 Státní svátky České republiky

„Státní svátky mají připomínat občanům tradice, ušlechtilé cíle a dějinné zvraty, na nichž je budována česká státnost.“ (Tlustý)str.3

Státní svátek České republiky je označení, které některým dnům přiřazuje zákon 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a dnech pracovního klidu. Tímto zákonem jsou vymezeny také ostatní svátky a významné dny. Státní svátky a ostatní svátky jsou dny pracovního klidu, významné dny jsou dny pracovními, pokud nepřípadnou na sobotu nebo na neděli. Státní svátky každého státu mají vyjadřovat základní milníky, kterými se ubíral vývoj státu do jeho současné podoby. Mají připomínat občanům tradice, cíle a dějinné zvraty, na nichž je budována státnost národa.

¹ David Émilie Durkheim, francouzský sociolog a pedagog, 1858-1917, zakladatel moderní sociologie

² Rituál – jednání, které účastníci netvoří sami, ale přebírají

Z tohoto hlediska jsou jako státní svátky České republiky vybrány dny: 5. červenec – přihlášení ke křesťanské civilizaci, 6. červenec – svátek nejvyšší oběti, kterou může člověk přinést za své přesvědčení, 28. říjen – vznik moderního samostatného státu a 8. květen – ukončení největšího válečného konfliktu v dějinách lidstva, 17. listopadu – svátek boje za svobodu a demokracii, oceňuje přínos mladé generace, který spojuje dvě výročí, která se k tomuto dni váží. V České republice existuje sedm státních a sedm ostatních svátků (1. leden je zařazen v obou kategoriích současně). Jediný měsíc, který neobsahuje žádný svátek ani významný den, je únor.

Zákonem 245/2000 Sb. jsou prohlášeny tyto státní svátky České republiky:

- 1. leden** – Den obnovy samostatného českého státu (1993 – Vznik samostatné České republiky)
- 8. květen** – Den vítězství, (1945– konec druhé světové války v Evropě)
- 5. červenec** – Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, (roku 863 přinesli křesťanství a vzdělanost na Velkou Moravu)
- 6. červenec** – Den upálení mistra Jana Husa (kazatel, reformátor, 1415 na kostnickém koncilu)
- 28. září** – Den české státnosti, (935 zavraždění přemyslovského knížete Václava³ patrona Čech a Moravy)
- 28. říjen** – Den vzniku samostatného československého státu (1918 vznik Československa, Československý stát vznikl 28. 10. 1918, kdy byla vyhlášena nezávislost na Rakousku-Uhersku. Následné meziválečné období je označováno jako první republika. výraznou politickou osobností této doby byl první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk)
- 17. listopad** – Den boje za svobodu a demokracii a Mezinárodní den studentstva (1939 - uzavření českých vysokých škol nacisty, 1989 - studentské protesty, které spustily sametovou revoluci⁴)

³ Svatý Václav (907-28. 9. 935) byl český kníže a světec. Je hlavním patronem české státnosti.

⁴ Sametová revoluce bylo období politických změn v Československu mezi 17. listopadem a 29. prosincem 1989, které vedly k pádu komunismu a přeměně politického zřízení na pluralitní demokracii a tržní ekonomiku.

Zákonem 245/2000 Sb. jsou jako ostatní svátky označeny dny:

1. leden – Nový rok (slaví se svátek začátku nového roku. Podle celosvětově nejrozšířenějšího Gregoriánského kalendáře⁵ připadá na 1. leden. V noci na 1.1. v ČR oslavujeme konec roku a začátek nového roku.)

Velký pátek (slaví se mezi 20. březnem a 23. dubnem)⁶ Velký je pátek je křesťanský svátek připomínající smrt Ježíše Krista.)

Velikonoční pondělí (mezi 23. březnem a 26. dubnem)

1. květen – Svátek práce (1. máj je mezinárodní svátek pracujících, který se od roku 1888 slaví 1. května. Na památku stávký dělníků v Chicagu 1. května 1886. V českých zemích se poprvé slavil v roce 1890 na Střeleckém ostrově v Praze.)

24. prosinec – Štědrý den (Je posledním dnem adventu vrcholící štědrovečerní večeří, je to předvečer slavnosti Narození Páně. Není církevním svátkem, ale Štědrý večer liturgicky patří k Vánocům)

25. prosinec–1. svátek vánoční (Slavnost Narození Páně, Boží hod vánoční je dnem oslavy narození Ježíše Krista a Vánoc)

26. prosinec–2. svátek vánoční (Svátek sv. Štěpána připomíná tohoto mučedníka⁷, který byl pro svou víru ve vzkříšení Ježíše Krista ukamenován. V Čechách je tento svátek spojen s tradiční koledou)

1.2.2 Významné dny České republiky:

„Ti, kteří si nepamatují minulost, jsou odsouzeni ji opakovat.“ (George Santayna)

Důležité je žákům připomínat významné události v historii českého národa. Poučení se z minulosti, s reflexí událostí, proč se staly, debatování s žáky, vyjádření jejich vlastního názoru, posouzení, zhodnocení a ocenění významu činů a událostí v minulosti je zásadní pro formování postojů žáků. Proto je důležité ve škole tyto dny stále připomínat.

16. leden – Den památky Jana Palacha

27. leden – Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti

8. březen – Mezinárodní den žen

⁵ Podle jiných kalendářů připadá začátek nového roku na jiné dny gregoriánského kalendáře: juliánském kalendáři, který používá pravoslavná církev připadá Nový rok na 14. leden

⁶Velikonoce nemají pevně dané datum, ale jsou to tzv. pohyblivé svátky– datum se mění v závislosti na datu prvního úplňku po jarní rovnodennosti. Výpočet data Velikonoc je postup, kterým lze datum Velikonoční neděle a tím i dalších souvisejících svátků určit vypočtením fází měsíce pro daný rok. V různých církvích se metodika a výsledné datum může lišit.

⁷ Křesťan, který pro svou víru položil svůj život.

- 9. březen** – Den památky vyhlazení terezínského rodinného tábora
- 12. březen** – Den přístupu České republiky k Severoatlantické smlouvě (NATO)
- 28. březen** – Den narození Jana Ámose Komenského
- 7. duben** – Den vzdělanosti
- 5. květen** – Květnové povstání českého lidu
- 15. květen** – Den rodin
- 27. květen** – Den národního vzdoru
- 10. červen** – Den památky obětí vyhlazení obce Lidice
- 18. červen** – Den hrdinů druhého odboje
- 25. červen** – Den odchodu okupačních vojsk
- 27. červen** – Den památky obětí komunistického režimu
- 21. srpen** – Den památky obětí invaze a následné okupace vojsky Varšavské smlouvy
- 8. říjen** – Památný den sokolstva
- 11. listopad** – Den válečných veteránů

1.2.3 Oslava dalších svátků s žáky na 1. stupni základní školy

Pro žáky je také důležité ukotvení v koloběhu školního roku. Proto se můžeme věnovat dalším, pro žáky důležitým svátkům. Každý rok má mít svůj začátek, svůj konec. Ocenění výsledků celoroční školní práce na konci roku je také oslavou jejich práce.

Začátek školního roku 1. září – svátek a oslava nového školního roku

Den Země – svátek a oslava ochrany planety Země, kde žijeme

Svátek matek – v České republice se slaví vždy druhou květnovou nedělí. Tento den má být připomínkou a oceněním odvahy a oběti mateřství. V Československu se Den matek začal slavit v roce 1923. V době komunistické totality byl svátek zatlačen do pozadí oslavami MDŽ. Nyní se již opět slaví veřejně, není ale oficiálním státním svátkem.

Mezinárodní den dětí 1. červen – den upozornění na práva dětí a jejich potřeby

Ukončení školního roku 30. červen – oslava celoroční práce žáků a učitelů

1.2.4 Význam slavení a dodržování křesťanských svátků a tradic

České země jsou tradičně spojené s křesťanskou vírou od dob příchodu věrozvěstů Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu a s tím spojeného šíření křesťanství. Křesťanské svátky jsou spojené s oslavou života Ježíše Krista. Oslavují Ježíše Krista jako spasitele, krále, který nepřišel, aby vládl světu, ale aby světu sloužil. Křesťanské svátky jsou oslavou moci duchovní, která se na zemi projevuje konkrétními nadpřirozenými skutky. Dodržováním období a oslavou křesťanských svátků učíme žáky tradici a ukazujeme důležitost života duchovního ve spojení s morálkou, etikou, vírou, odpuštěním.

Křesťanské svátky a období

Advent – plamínek první svíčky označuje začátek nového liturgického roku (čtyři týdny před Vánoci)

Vánoce – začínají 25.prosince Narozením Páně, trvají tři týdny do křtu Páně, neděle po 6.1

Tři Králové - 6. leden – Tři králové se přišli poklonit narozenému Ježíši a přinesli mu dary

Hromnice – slaví se přesně 40 dní po Vánocích (Uvedení Páně do chrámu) Den, kdy Marie a Josef přinesli Ježíše čtyřicet dní po narození do chrámu, aby ho svěřili Bohu.

Masopust – období před začátkem postní doby (není přímo svátkem církevního roku)

Postní doba – poslední čtyři týdny před Velikonoci,

Velikonoce – nejdůležitější křesťanské svátky, (od Velikonoční neděle čtyřicet dní)

Nanebevstoupení – deset následujících dní počínaje čtvrtkem

Letnice – seslání Ducha svatého (deset dní po Ježíšově nanebevstoupení nastaly letnice)

Svatojání – (Od svátku Jana Křtitele čtyři celé týdny)

Dušičky – 2. listopadu (den společné vzpomínky na zemřelé)

Neděle–v církvi jsou neděle dny sváteční

Svátky svatých – Svátky světců jsou zakotveny v kalendáři během celého roku

Další svátky: Zvěstování páně 25.března, Narození Panny Marie 8.září

(Suchlová)

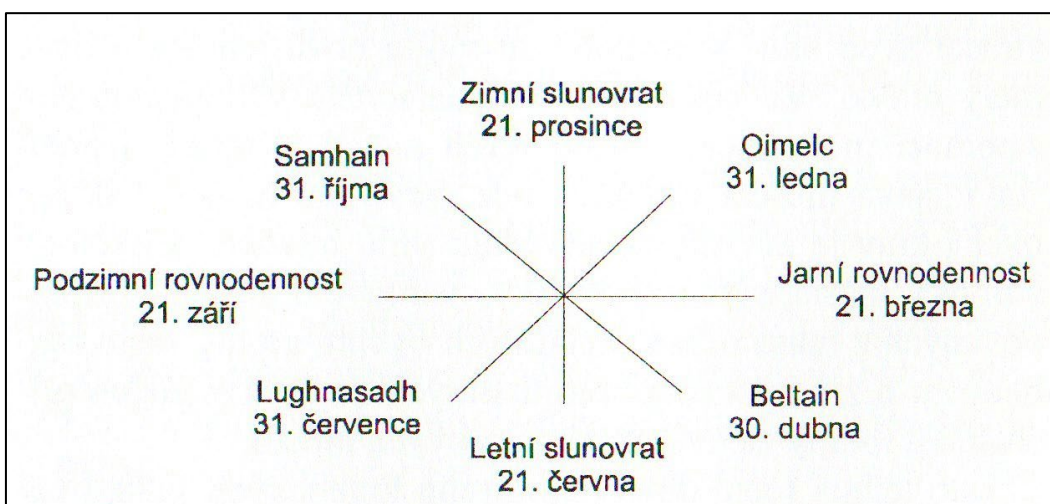
2 KOLOBĚH ROKU, SVÁTKY TRADICE A JEJICH PROPOJENÍ S HUDBOU

Základní časové mezníky tradičního českého roku byly spjaty s přírodou a s astronomickým kalendářem, s pozicí Slunce na naší obloze a se vztahem vzájemné polohy naší planety Země a Slunce. Tyto mezníky jsou čtyři základní body – slunovraty a dny rovnodennosti. S těmito významnými orientačními body jsou spjaty zvyky starých národů, vycházející ze staré přírodní magie a oslavou Slunce. Keltové ctili přírodní síly víc než co jiného. Při obřadech byla oblíbená hudba a zpěv. Také mluvené slovo prý bývalo na vynikající úrovni – Římané pokládali Kelty za vynikající řečníky. Také tanec měl svůj význam. (Veselý , 2019)

2.1 Astronomický rok spojený s polohou Slunce a jeho časové mezníky

Podle astronomického roku se řídil život Keltů, kteří v minulosti žili ve Střední Evropě byl spojen se zemědělstvím, s přírodními cykly a s oběhem planety Země kolem Slunce a řídil se podle systému keltských svátků odvozených od pozice Země a Slunce. Život prvních Slovanů se odvíjel od přírodních zákonitostí, spojených se střídáním ročních období a zemědělským způsobem života a svátky a zvyky spojenými s oslavami slunovratů a rovnodenností.

KOLOBĚH ROKU A SVÁTKY KELTŮ

Obrázek 1 Koloběh roku a svátky Keltů (Sychra , 2015)

2.2 Církevní rok a oslavy spojené s životem Ježíše Krista

„České pěvecké školy se těšily velké přízni Karla IV., který vynaložil mnoho úsilí na zvelebení liturgického zpěvu.“ (Gregor , a další, 1990) str. 11

Církev prastaré zvyky, spojené s astronomickým koloběhem roku, využila v době formování liturgie, k nastolení základních mezníků víry. Díky pokroku v astronomii byl roku 1582 nahrazen starý římský kalendář Juliánský nahrazen novějším, lépe propočítaným kalendářem Gregoriánským, platícím do současnosti. ⁸ Došlo k posunu kalendáře tak, aby se pozice Slunce pevně zasadily do kalendáře. Při slavnostech a svátcích v ročním okruhu spojeného s životem Ježíše Krista uctívá církev i Bohorodičku Marii. Mimoto vložila církev do ročního okruhu památky mučedníků a jiných světců. Podle důležitosti se liturgické oslavy dělí na slavnosti, svátky a památky. Slavnosti jsou nejdůležitější liturgické dny a začínají již v její předvečer vigilií. ⁹ (Vondruška, 2008)

Oslavy významných světců jsou v celé církvi závazné. Ostatní světci jsou zapsáni v kalendáři a slavení jejich památek je nezávazné. Závazné památky, které připadají na postní dny mohou být slaveny pouze nezávazně. (2007)

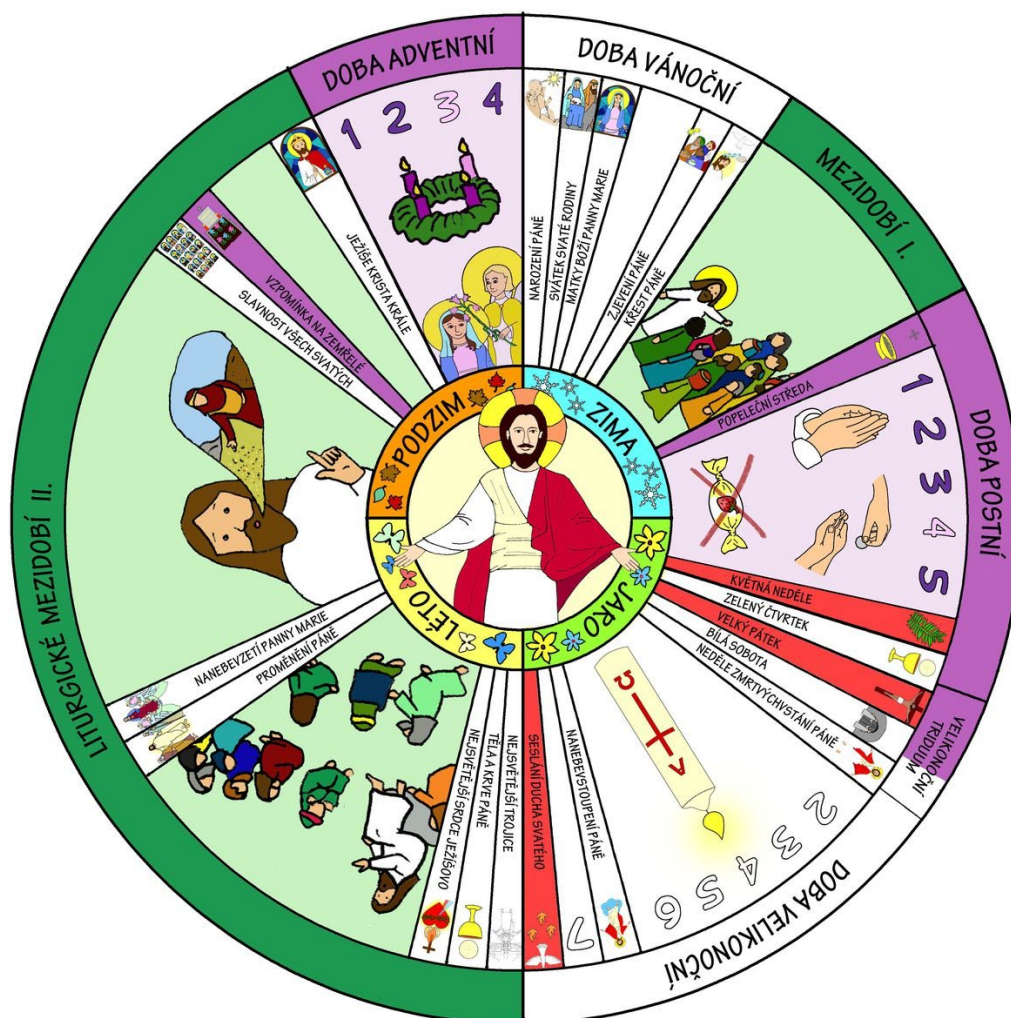
Na liturgický kalendář s množstvím křesťanských svátků bylo navázáno velké množství lidových zvyků prostého lidu. Tento kalendář byl kalendář zvykoslovný. Na českém venkově měl tento kalendář se zařazenými svátky světců, které určovaly i období roku, kdy se má která práce konat. Některé pohanské zvyky se zapsaly více, jiné méně. Zvyky a obyčeje jsou součástí kulturních tradic a jsou spjaty s každodenním životem obyvatel. Přírodní prostředí, způsobem obživy, náboženství a zařazení lidí ve společnosti ovlivňovalo tyto zvyky a tradice. V českých zemích platilo do roku 1918 svátkové právo Rakouska – Uherska, které sestávalo výhradně z církevních svátků. Se zvykoslovným kalendářem se pojila také období, která mají svůj pohanský základ, v lidových obyčejích jsou stále zakotvená. Kalendář byl několikrát upravován až do dnešní podoby. (Vondruška, 2008)

⁸ Pojmenování kalendářů je odvozeno od jejich tvůrců, přesněji vyhlášovateli. V roce 23 před Kristem to byl římský císař Julius Galius Caesar. V roce 1582 vyhlásil nový kalendář křesťanský papež Gregorius (Řehoř VIII.)

⁹ Vigilie je zvyk připravovat se na významné svátky. Pokud se v církvi slouží slavnostní mše v předvečer svátku Narození Páně jedná se o vigilií Narození Páně. Lidově se označuje jako půlnoční mše.

LITURGICKÝ ROK A JEHO OBDOBÍ, SLAVNOSTI A SVÁTKY

„Liturgický rok je časovou strukturou, ve které církev slaví celé Kristovo tajemství od jeho vtělení a narození až nanebevstoupení, až k letnicím a očekávání blaživé naděje a příchodu Páně.“ (Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, 2007)

Obrázek 2 Liturgický rok, jeho slavnosti a svátky (Suchlová)

Liturgický, církevní rok je v křesťanském prostředí souhrn svátečních dnů a časových úseků sestavených do pevné struktury období jednoho roku. Církevní rok začíná adventem, ¹⁰ 1. neděle adventní je chápána jako počátek liturgického roku.

¹⁰ Advent je odvozen z latinského adventus – příchod, je začátek liturgického roku, je to období čtyř neděl před 25. prosincem. Je to doba radostného očekávání příchodu Spasitele, duchovní přípravy na Vánoce.

2.3 Český lidový rok, jeho období, svátky, zvyky a oslavy

Hromnice – svátek 2. února

„Na Hromnice musí skřivánek vrznout, i kdyby měl zmrznout“ Z Čech (Plicka, a další, 1960), „Na Hromnice zimy polovice“ Z Čech (Plicka, a další, 1960) str. 334

Hromnice otevírají období roku, které vrcholí veselým masopustem. Podle Nového zákona se Hromnice slaví se čtyřicet dnů po svátku narození Ježíše, čtyřicet dnů po 25. prosinci. Hromnice původně nejsou církevní liturgický svátek. Tento svátek je prastarým svátkem, který má kořeny v keltské minulosti. Keltská pohanská tradice oslavovala bohyni Brídge, střežící pohyby prvních semen v zemi, tedy počátek ještě skryté vegetace. Tento den byl spjat s počátkem nového ročního cyklu. Raně křesťanská církev si připomíná událost ze života Ježíše Krista, kdy Josef s Marií přicházejí s novorozencem do jeruzalémského chrámu, aby ho tam symbolicky vykoupili z kněžské povinnosti. Tento svátek je překlenujícím dřívě pohanské tradice. Zdůrazňuje ukončení šestinedělí Panny Marie a vykročení božího dítěte k údělu spasitele světa.¹¹ V tento se světilo světlo a od 10. století se v chrámech tohoto dne světily svíce. Lidé svícené svíce zapalovali jako ochranu proti ďáblu a proti hromu a věřili, že je chrání. Stejně tak jako o jiné významné svátky, tak i o Hromnicích se koledovalo. Na Hromnice obcházeli učitelé se svými žáky sousedy a dostávali koledu, které se říkalo Hromničkáles. (Langhammerová, 2017)

V tento den 2. února¹² se dodnes konají v kostelech mimořádné mše a rozsvěcují svíce. rozsvícená svíce symbolizuje naději vítězství světla nad zlem.¹³ (Šottnerová, 2009)

Obrázek 3 Hromnice (Kužniar, 2017)

Obrázek 4 Uvedení Páně do chrámu (Špaček, 2023)

¹¹ V židovské tradici bylo zákonem, že matka odnesla své dítě čtyřicet dní po porodu k symbolické očistě, rodičky od věčného hříchu a přijetí dítěte do společnosti věřících.

¹² V liturgickém roce je tento svátek nazývá Uvedením Páně do chrámu a dřívě jím končovala doba vánoční.

¹³ Křesťané vyslovili myšlenku, že je důležité žít nejen se svíčkami v rukou, ale i také se světlem v srdci.

2.3.1 Období jara

„Svatý Matěj ledy láme, nemá-li jich, nadělá je.“ (Plicka, a další, 1960) str. 336

Předjaří začínalo po svatém Matějovi 24. února a trvalo do svatého Josefa, 19. března. V lidovém prostředí bylo toto období ohraničeno obdobím od konání Matějské pouti po období, kdy se do země tradičně sázely brambory. V tradičním lidovém prostředí lidé uctívali toto období, protože věděli, že je naprosto výjimečné. Předjaří bylo symbolem klíčení semen rostlin, které chtěli pěstovat. Bylo to období mezi zimou a jarem. (Montessoricesta)

Meteorologické jaro si určili lidé v minulosti podle počasí, začalo 1. března. Astronomické období jara má pevné hranice se začátkem v den jarní rovnodennosti 21. března a trváním do letního slunovratu 21. června. V Čechách je toto období znakem probouzejícího se jara a rodícího se života. Je to období naděje. Je to nejkrásnější období v českém roce. Příroda se probouzí, kvete, rodí se mláďata, pro lidi je toto období znakem lásky, zamilovanosti a pohody. Nepsaným vrcholem jara je měsíc květen.

Svátek svatého Řehoře a rehořské obchůzky s koledou - 12. března

„Na svatého Řehoře čáp letí přes moře, žába hubu otevře, líný sedlák, který neoře.“
(Šottnerová, 2005), str.30

Světcem probouzejícího se jara je svatý Řehoř. ¹⁴Svátek svatého Řehoře se pojí s širokou škálou zvyků. Tento svátek se slaví 12. března. Ve zvycích se cituje první jarní práce rolníka, orba. V lidová pranostice se cituje: „Na svatého Řehoře čáp letí přes moře, líný sedlák, který neoře.“ Původní obřady spojené s první jarní orbou se ustálily v symbolických obchůzkách. Účastníci obcházeli obec s ozdobným ruchadlem¹⁵ v rukou. Hospodářům se s tradičním proslovem přál zdar hospodářství následujícího roku. Tyto obchůzky jsou známy jako *rehořské voračky*. (Langhammerová, 2017)

¹⁴ Svatý Řehoř byl eden z největších církevních myslitelů, byl také papežem. Podle Řehoře se nazývá Řehořský neboli Gregoriánský chorál. Je považován z a jednoho z největších církevních učitelů. Svatý Řehoř se zasloužil o zakládání škol, růst vzdělanosti a ctností.

¹⁵ Ruchadlo je českým vynálezem bratranců Františka Veverky (1796 – 1849) a Václava Veverky (1799-1849) z Rybitví u Pardubic. Rodný domek se dochoval do současnosti. Ruchadlo je pluh s radlicí, která ornici nejen krájí, obrací, ale i jemně drolí a kypří a rozrušuje. Ruchadlo je odvozeno od ruchání (rozrušování, drolení).

Svátek svatého Řehoře připadá podle lidového kalendáře na počátek jara. Lidé začínali pracovat na poli, končilo období domácích prací. Voračkami se slavil začátek setí, byla to rozpustilá slavnost. V tento den po vsi chodívala mládež s hudbou a zpěvem, v domech přála úrodu a zdravý dobytek, hojnost a dostatek jídla, za to dostávala výslužku. Postavou voraček byla slaměná maškara se začerněným obličejem, s touto maškarou si musela každá hospodyně za veselého výskání a juchání zatančit. (Vondrušková, 2015)

Žákovské řehořské obchůzky

Obrázek 5 Řehořské obchůzky (Valenta)

„Na svatého Řehoře památka se činí, svatá církev všeobecná po všem světě nyní. Kdo své dítky miluje, vede jich k dobrému a posílá jich do školy, ať se učí tomu: nejprve Boha znáti, stvořitele svého, víru svatou rozmnožovat, dle rozkazu jeho. Pak-li žáků nemáte, na papír nám dejte. Jedním grošem nebo dva málo zchudobníte. Však Vám pán Bůh vynahradí požehnáním a po smrti věčnou radost v nebi přebývání.“ Řehořská koleda (Sušil, 1860), str. 721

Den svatého Řehoře byl také dnem žáků. V době baroka obcházeli v menších městech a na vesnicích kantoři se svými žáky stavení, zpívali, vinšovali štěstí a zdraví a vyzývali, aby rodiče své děti posílali do školy. Obchůzky se vyznačovaly zpěvem jednoduché kolední písně, v níž byl svatý Řehoř oslavován jako patron školáků. Žáci si přes kabáty navlékli široké košile, přepásané lesklými pásy. Někteří jeli na koních. V čele kráčeli studenti oblečení jako sedm svobodných umění. Okolo roku 1600 pořádala tyto akce i pražská univerzita. Žáci a učitelé obvykle obcházeli dům od domu a koledovali. Ze 16. století se dochovaly zprávy o řehořských obchůzkách v Čechách. Cílem obchůzek byla nejen koleda, ale současně se žáci snažili získávat nové žáky pro své školy. Ulicemi procházely průvody chlapců v alegorických maskách, někteří jeli na koních. Jeden z nich

představoval církevního učitele svatého Řehoře. Později se z průvodu staly občůzky masek dům od domu. Při tomto průvodu chlapci v nejrůznějších maskách vybízeli rodiče, aby děti posílali do školy. Děti byly lákány na sladkosti a jako zajatci byly brány do školy, aby jim bylo ukázáno, jak veselý a radostný je život žáka. Škola v období renesance nebyla povinná a musela lákat nové žáky a řehořské průvody tomu napomáhaly. Za výuku tehdy žáci platili. Žáci pocházeli ze zámožných rodin, a pokud studovali chudí, měli své mecenáše. Předbělohorské průvody vypadaly podle ojediněle dochovaných zpráv tak, že ulicemi procházely hloučky žáků v maskách a ti měli mezi sebou jednoho, který představoval svatého Řehoře. (Vondruška, 2008)

Po třicetileté válce se oslavy změnily. Veškeré školství bylo podřízeno jezuitům, kteří nemuseli podobnou formou žáky lákat. Po zavedení povinné školní docházky již nemělo smysl lákat do školy a občůzky se změnily. Začalo se mezi maskami v průvodu objevovat velké množství vojenských uniforem a koledníků se proto začalo říkat řehořští vojáci a průvodům Řehořská vojska, která chránila dobrodějného velikána. Za popěvky, které zpívali, dostávali nejen peníze, ale i různé dárky. Řehořské slavnosti, ať už ve formě občůzek nebo jako školní slavnosti se pořádaly i v 19. století, ale v té době se jich účastnila již i děvčata. Z občůzek se staly občůzkové zábavy a koleda se přesunula z velkých měst a obcí do venkovských městeček a vesnických škol. V 18. století si výnos z těchto oficiálních koled nechával kantor. Aby si kantor vydělal, učil děti zpívat, hrát divadlo, aby děti na koledách co nejvíce zaujaly. Dochovala se také stížnost, že kantor neučí děti nic jiného než koledovat. Teprve v 19. století se z koled staly svátky dětí, i když nadále se s učitelem o vykoledované příspěvky dělily. (Vondrušková, 2015)

Poslech koled zpívaných na svatého Řehoře přináší i do současnosti rozhlas: • mujRozhlas

Hra s písni a tancem na rytířstvo

„Jedou, jedou páni, jedou, jedou žáni, jede, jede celé naše rytířstvo“

„Co jste chtěli páni, co jste chtěli žáni, co jste chtěli celé vaše rytířstvo?“ Z Vysočiny (Plicka, a další, 1960), str.57

Masopust byl velmi oblíbenou lidovou zábavou. Podoba masopustu se dochovala do dnešní doby v podobě jsou různých karnevalů, maškarních průvodů a bálů.

*„Panímámo, pečte šišky neb kobližky, medvěďáři jdou. Než si je napečete, oni tu budou.“
Masopustní popěvek, (Plicka, a další, 1960) str.366*

„Jemine, domine, masopust pomine, jemine domine, masopust pryč! Masopust přestane, růženec nastane, jemine, domine, masopust pryč!“ (Plicka, a další, 1960) str.404

Obrázek 6 Masopustní maškary (Kampa)

Masopust byl vždy společenskou zábavou, při níž se lidé chtěli bavit. Masopust se odvozuje od římských oslav na přelomu zimy a jara, oslav boha úrody a vína Dionýsa, Bakcha. Církev masopust odsuzovala a původně nezapadal do liturgického rámce. Masopust byla pouze lidová zábava, která měla v sobě velké množství prvků dávného pohanského rituálu oslavy jara. Příchod jara byl důvod k oslavě od nejstarších časů. Masopustu se říkalo také svátek bláznů. Masopust byl velmi oblíben a církev se ho snažila vtisknout do rámce liturgického kalendáře běhu roku. Masopustem skončilo období zábavy a následovalo čtyřicet dní půstu. Půst předcházel oslavám Velikonoc. Oslavy byly plné zpěvu, tance a veselí. Doprovázely je různé průvody masek a hodování. Původ slova karneval – karneval

italský masopust carne – maso, v ale s znamená sbohem, tedy karneval je sbohem maso čili masopust. Masopustní zábava začínala v tučný čtvrtek. Pověrou bylo, že pokud měl být člověk další rok silný, tak se musí tento den co nejvíce najíst a napít. V sobotu a neděli se pořádaly taneční zábavy, které často pokračovaly až do pondělí. Vyvrcholením masopustu byly úterní obchůzky masek. Maškary byly velice rozpustilé a nikdy se církvi nelíbily, neboť navazovaly na pradávné pohanské rituály. Tyto rituály byly spojeny s nejstaršími zvyky pravěkých lovců, kdy se lidé maskovali za zvířata. Nechyběla postava medvěda jako symbolu zla, také tam bývali různí démoni. Ze starších dob jsou známy postavy krvežíznivého Turka, lakotného Žida, panského drába. Koncem minulého století se masopusty slavily především na Moravě, na Vysočině, také v některých vsích v jižních a západních Čechách. Během obchůzky navštívily maškary všechny domácnosti a všude je lidé pohostili. Během masopustu se v období renesance hlavně ve městech hrály i různé žakovské jednoduché divadelní hry. Tyto hry masopustní, na rozdíl od her vánočních nebo pašijových, které byly církevními, měly povahu veselých, rozpustilých frašek. Masopustní zábavy končily přesně o půlnoci z úterý na středu, kdy zatroubil ponocný nebo některý z konšelů a vyzval všechny přítomné, aby se rozešli, protože nastává období velikonočního půstu. V některých částech země býval ještě zvyk, že poté, co lidi odešli z hospody, tak symbolicky pohřbívali basu, jako symbol. Basa se pohřbívala za zpěvu truchlivých písní. Na Domažlicku místo basy pohřbívali dudy, které zabalili do smuteční černé látky a tímto obyčejem končil masopust. Nastávala Škaredá středa, byl to první den půstu, který trval do Velikonoc. (Vondruška, 2008)

Obrázek 7 Masopustní obchůzky na Hlinecku (Orsáková)

Obrázek 8 *Současné masopustní obchůzky dětí (Bačínová, 2016)*

Předvelikonoční postní dny

Masopustem se symbolicky skončila zima a po ní následovalo období půstu. Toto období vrcholilo příchodem Velikonoc. Velikonoce byly považovány z hlediska křesťanské liturgie za nejvýznamnější svátek celého roku. Období očekávání Velikonoc mělo být obdobím zvýšené zbožnosti, odříkání, dodržování přísného půstu. Církev nedokázala vytěsnit různé staré zvyky. Původní staré zvyky zcela úplně nekorespondují s oficiální křesťanskou liturgií. Církvi se ale postupně podařilo skoro všechny tyto staré zvyky propojit se slavnostmi církevními, s oslavami, které byly orientovány na jednotlivé neděle. Od masopustu do Velikonoc bylo šest nedělí. Toto období je z hlediska křesťanské víry mimořádné. Tato významnost byla prezentována i liturgickými barvami, které se objevovaly v chrámu, zakrytí oltáře a na ornátech, které měli kněží v průběhu bohoslužby. Půsty začala církev propagovat od 12. a 13. století jako nástroj upevnění víry. Postními dny měly být všechny středy a pátky, vigilie – předvečery velkých svátků, období před Velikonocemi a celé adventní období před Vánoce, před Božím hodem vánočním. V prostředí venkovském a městském se nikdy tak velký počet půstů nepodařilo prosadit. Někdy se mylně říká, že půst byl období hladovění. Středověký půst měl symbolický význam. Symboličnost znamenala, že lidé si měli odříkat jen některých pokrmů, především masa a pokrmů živočišného původu, mléko, máslo, sýr. Současně byla součástí půstu zvýšená zbožnost, lidé měli navštěvovat pravidelně mše, měli se sami navíc modlit, neměli zpívat, tancovat, neměli se bavit.

To byl smysl církevního půstu. Smysl byl symbolický. Ryba jako maso považována nebyla, ryby byly v období půstu povoleny. (Vondruška, 2008)

Předvelikonoční postní neděle

Čtyřicetidenní období půstu obsahovalo šest nedělních dnů. Křesťanským Velikonocům předcházelo šest nedělí, z nichž každá měla v liturgickém kalendáři své označení, obsah a přesně stanovenou podobu mše, podobu a barvu roucha, které kněz používal. Ke každé neděli se vázaly specifické lidové zvyky, slavnosti a pověry. Kromě vynášení smrti se ví ze středověku o zvycích jen velmi málo.

Černá neděle – první postní neděle po masopustu (Invocabit)

Tato neděle se lidově označovalo jako pučálka, pytlková nebo liščí neděle. Černá neděle je odvozena od zvyku tohoto dne – ženy odkládaly své pestré oděvy a na znamení smutku se oblékaly do černého, případně si hlavu ovazovaly černými šátky, loktušemi. Současně se během černé neděle začala podávat speciální postní jídla. Typickým českým postním jídlem byla pučálka. Bylo to jídlo z naklíčeného hrachu, který se nechal přes noc ve vodě a potom se smažil. Stejně tak se připravovalo pražmo z naklíčeného obilí. Toto byla klasická postní jídla, která se jedla od černé neděle do Velikonoc. Někde označovali černou neděli jako liščí. Liščí se nazývala proto, že hospodyně vždy ráno napekly speciální nakyslé preclíky, které posléze rozvěsily na zahradě po stromech. Potom šly vzbudit své děti, aby se šly podívat na zahradu. Dětem říkaly, že tudy proběhla liška a něco jim tam nechala.

Pražná neděle – druhá postní neděle po masopustu (Reminiscere)

Pražná podle pokrmu pražmo. To byl tradiční pokrm, už oblíbený v době starých Slovanů. Pražmo se zhotovovalo tak, že se nechalo obilí naklíčit, pražením dostávalo jemně nasládlou chuť. Pražmo bylo považováno za pochoutku. O druhé postní neděli se scházeli hospodáři a domlouvali se na zemědělských pracích. V lidovém prostředí se druhé postní neděli říkalo také sazometná. V tento den se vymetaly komíny, saze z komína.

Kýchavá neděle – třetí postní neděle (Oculi)

Dle pověry, kolikrát kdo ten den kýchne, tolik roků bude žít. V okolí Nového Bydžova byla pověra, Kdo ten den kýchne třikrát, bude celý tok zdravý.

Růžová, družebná – čtvrtá postní neděle (Laetare), tato neděle měla zvláštní postavení také v liturgii. Stála uprostřed postního období a v tuto neděli přísné předpisy uvolňovaly. To se vyjadřovalo liturgickou barvou v kostele. Předchozí barva byla fialová, v tuto neděli byla růžová. Často se této neděli říkalo družebná. Toho dne se navštěvovali rodiče mladých lidí, kteří měli uzavřít sňatek. Bývalo zvykem, že spolu s družbou přicházeli rodiče ženicha rodičům nevěsty. Družba sjednával podmínky sňatku, výši věna. Takto se tato neděle nazývala i v prostředí smíšeném česko-německém. Na Severní Moravě se jí říkalo Droužkensonntag.

Smrtná neděle – pátá postní neděle (Judica)

V tuto neděli se blížila vzpomínka na ukřižování Ježíše Krista, obvykle se vše halilo do fialové, a především černé smuteční barvy. V tuto neděli bylo zvykem halit kříže do černé barvy. Tento zvyk je pravděpodobně velice starý. Původní kříže byly bez Ježíše, ještě před jeho ukřižováním. Tyto kříže byly zhotovovány z drahých kovů a byly zdobeny drahými kameny.

Vynášení smrtky

V lidovém prostředí byla Smrtná neděle spojována s tradičním svátkem, obřadem vynášením smrtky ze vsi. Tento zvyk je starý a navazuje na prastaré pohanské obřady. Tyto zvyky byly spojeny s oslavou příchodu jara, dokonce se předpokládá, že prapůvodně během oslav jara byli obětováni lidé, které teprve později nahradila symbolická oběť smrtky. Smrtka byla zhotovená z hadrů a slámy. Doloženy jsou písemně již ve středověku. Církev proti tomuto zvyku bojovala. O vynášení smrtky je to jediná zpráva v postním období před Velikonoci. Protože se zvyk vynášení smrtky udržel od středověku bez podstatných změn až do devatenáctého století. Jedinou změnou bylo to, že s neustále církev snažila vtisknout křesťanský smysl. Toto se církvi nepovedlo, lidé si na podobné alegorie vždy potrpěli. Nakonec vynášení smrtky ztratilo rysy pohanského rituálu, ale stalo se symbolem konce zimy a zábavou především mladých lidí. (Vondruška, 2008)

„Královič Hanýžka pod věncem šla uprostřed, na tyči nesla nabodnutou zimu, celou zavínutou do bílých šátků. Hanýžka se napřáhne, mávne tyčí, slaměná panna sletí po hlavě do vody. Všechny vykřiknou: Plav zimo plav, víc se nezastav.“ (Baar, 1975)

Smrtka byla vyrobená ze slámy, oblečená v hadru, v pytli, v obyčejné plátěné košili. Okolo krku měla smrtka zavěšený náhrdelník zhotovený z vyfouknutých vajec. Od baroka se tyto figuríny ověšovaly svatými obrázky. To byl ústupek vlivu křesťanské katolické církve. Vynášení smrtky se stalo v období baroka a v 18. a 19. století zábavou, která se spojovala se spoustou zpěvu, smíchem. Smrtka byla symbolicky vynesena ze vsi a hozena do potoka, který symbolicky figurínu odnesl pryč, stejně jako zmizela zima. Poté společně mladíci a dívky, kteří smrtku vynášeli, odcházeli se zpěvem a slavili. Tato tradice měla podobu koledy. Smrtka se házela do vody. Figurínu navlečenou na tyči v čele nesl průvod k potoku, k řece, a tam tu figurínu hodili. To je rámcová podoba zvyku a udržel se po staletí. Chodili všichni lidé ze vsi, později lidé mladí a svobodní, zpěv písní je také až pozdějšího data. Následovala oslava jara. Někde vynášeli děti jen malou loutku, která symbolizovala tuto smrtku se zpěvem: „*Již neseme smrt ze vsi nové léto do vsi. Vítej léto líbezná, obilíčko zelené.*“ (Rodná víra)

Obrázek 9 Vynášení Morany (Hrušková, 2016)

Květná neděle – šestá postní neděle (Palmarum)

Tato neděle byla dnem, kdy podle evangelií vstoupil Ježíš Kristus do Jeruzaléma a lidé ho vítali jako spasitele palmovými ratolestmi. Pro církevní účely se zhotovovaly plastiky Ježíše Krista na oslu. Osli bývali na podstavci, podstavec míval kolečka, několik podobných unikátních plastik se zachovalo v Německu, jedna je také ve sbírkách ve Strakoncích. Plastika se vozívala v procesí. Lidé vycházeli z chrámu, obešli náměstí a vraceli se do chrámu. Funkci palmových ratolestí převzaly v českých zemích větvičky jívvy. Větvičky s rašícími pupeny si lidé nosili domů, tam je nechávali vyrašit, a prováděli s nimi

různé magické obřady. Církvi se podobné praktiky nikdy nelíbily a nedokázala tento prastarý zvyk eliminovat. Ale lidé od 18. století, od dob baroka, posílali tyto kočičky do kostela a kněz jim je světil. Pokud někoho bolelo v krku, jedním z léčebných prostředků bylo polykání posvěcených kočiček. Posvěcenými kočičkami se obkládal doma kříž zavěšený na stěně. Obřady lidem symbolizovaly nástup jara. Lidé věřili, že jim zajistí zdraví, dobrou úrodu, věřili ve vše dobré v nastávajícím období. Pověra z období předvelikonočního je, že se na Velký pátek otevírá země a vydává své poklady. (Vondruška, 2008)

Velikonoce

Velikonoce jsou vrcholem křesťanského roku. Je to oslava Zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Noc, kdy Kristus vstal z mrtvých je noc velikého tajemství, velké proměny, středobod křesťanské víry. Velikonoce jsou symbolem pro všechny věřící, a proto křesťanská církev velmi dlouho počítala začátek roku od Velikonoc. Velikonoce jsou počátkem liturgického roku, neboť liturgický rok je cyklus, který začíná Zmrtvýchvstáním Ježíše Krista na Velikonoce. Pak následují jednotlivé svátky přes zvěstování, advent, Vánoce, až k postu a zpět k Velikonocům. Pro křesťanskou církev má Zmrtvýchvstání Ježíše Krista velkou důležitost. Tím, že Ježíš vstal z mrtvých, tak všem deklaroval, že se stal spasitelem, který svou smrtí vykoupil hříchy ostatních. Svou pravdu zvěstoval svým učedníkům apoštolům, kteří se pak rozešli do světa a začali víru v Ježíše Krista a oslavu Zmrtvýchvstání šířit dále. Apoštolové se stali základem křesťanské církve v čele s nejvýznamnějším apoštolem svatým Petrem, za jehož následníky se považují římscí papežové.

Křesťanské Velikonoce jsou svátkem pohyblivým. Navazují na původní židovský svátek Pesach, svátek na paměť osvobození židů z egyptského zajetí. Na Pesach přijel Ježíš Kristus na Květnou neděli do Jeruzaléma, aby tento svátek oslavil. Ježíš Kristus Nazaretský se narodil v Judii, byl příslušníkem židovského národa. Židovský Pesach se slavil po prvním jarním novoluní. Protože se křesťanská církev chtěla odlišit od termínu židovských svátků, tak přijala jako základ pro výpočet křesťanských velikostí první jarní den, který byl spočítán na 21. března. Při výpočtu Velikonoc byl přijat kombinovaný výpočet, který spojuje starý římský kalendář se starým židovským. Až v 6. století převládl alexandrijský výpočet termínu Velikonoc, který stanovuje, že Velikonoce se budou slavit po prvním jarním dnu, tedy 21. březnu a současně po prvním jarním úplňku. Na rozdíl od prvního jarního dne, který je jasně určený 21. března, tak první jarní úplňk je pohyblivý. Rozmezí dnů, na které úplňk

připadá je více než třicetidenní. Křesťanské Velikonoce připadají na první víkend po prvním jarním úplňku. Rozmezí je od 21. března do 18. dubna. (Vondrušková, 2015)

Pašijový týden

Týdnu od květné neděle do neděle následující, kdy se slaví Zmrtvýchvstání Ježíše Krista se říká Pašijový týden, to je týden, který je v církevní liturgii nejvýznamnějším týdnem. Církev do tohoto období vtěsnila velké množství církevních obřadů. Pašijový týden se mísí s lidovými pověrami a s lidovou zábavou. Většina záznamů o pašijovém týdnu ze středověku zapsala církev. Mnoho zvyků připomíná postavu Jidáše. Od středověku se peklo zvláštní pašijové pečivo, kterému se říkalo jidáše, nebo jidášky. Postava Jidáše, učeďníka, který Ježíše Krista zradil se v období pašijovém objevuje i v prostoru chrámu. Od středověku se v některých kostelech vyvěšovala koudel, které se říkalo Jidášovy vousy. Postava Jidáše se objevuje v lidové zábavě a v lidových zvycích. Různé dětské hry existovaly až do 19. století a počátku 20. století, hrála se hra „*Na honění Jidáše*“.

„My Jidáše honíme a dřevem mu zvoníme. Kdo ho viděl, ať nám poví o nevěrném Jidášovi“
(Plicka, a další, 1978) str. 137

Církevní a lidové záležitosti se těsně prolínaly a navzájem ovlivňovaly. Bývalo zvykem, že se v období Pašijí hrávaly církevní hry, které měly věřícím přiblížit celý život a odsouzení, ukřižování a z mrtvých vstání Ježíše Krista. Tyto pašijové hry původně hrávali žáci, pod vedením kantora. Později je hrávali herci. Velké množství veršů z původních pašijových her se objevuje v různých lidových nebo dětských průpovídkách. Postava Jidáše, i když to byl vyvrhel církve se často objevuje v renesančních kancionálech. Často v kancionálech nebyly noty, byla zde uvedena jen všeobecně známá píseň, podle jejíž melodie se mělo zpívat. „*Jidášu, zrádce cos to učinil, že jsi svého pána černě prozradil, vykopal si jámu, Kristu pánu, Kriste elejson.*“

Honění Jidáše bylo popsáno až v 19. století. Tento zvyk byl v Čechách velmi oblíbený. Děti honily Jidáše dva, někdy i tři dny. Nejen ve středu a na Zelený čtvrtek, ale někdy i na Velký pátek. Při této hře chlapec vyběhne z kostela a druhé děti za ním utíkají s řehačkami a klapačkami zpívající: „*Jidáše honíme, klekání zvoníme, a při tom se modlíme.*“ Za Jidáše se vybíral ryšavý chlapec. (Vondruška, 2008)

Pašijový čtvrtek se nazýval Zelený, po něm následoval Velký pátek, Bílá sobota a Boží hod velikonoční neboli vzkříšení. Zeleným čtvrtkem začínají Velikonoce. Zvony toho dne odletěly do Říma. Od Zeleného čtvrtku zvony ztichly, žádné mše neprovázelo zvonění. V tomto období se na venkově hrkalo, rámusilo a řehtalo. Klasické řehtačky jsou známy z 16. století. Po Zeleném čtvrtku následoval Velký pátek, den největšího smutku křesťanstva. Byl to den, kdy byl Kristus ukřižován na Golgotě. Když zemřel, byl pochován. Velký pátek doprovázely pouze krátké tiché mše. Církev doporučovala všem věřícím, aby se tohoto dne vyvarovali jakéhokoli okázalého veselí. Lidé nezpívali, netancovalo se, obvykle nechodili ani do hospody, večer následovala pouze jednoduchá postní večeře. (Vondruška, 2008)

„My klekáni zvoníme, tím památku činíme, že Kristus Pán za nás umřel a na kříži za nás pěl. Smrt přehořkou podstoupil, by nás hříšné vykoupil, všechny naše nepravosti ráčil na sebe vzíti. Proto, milý křesťane, modli se Anděl Páně, aby nás Bůh vždy zachoval na přímlovu Marie.“ Tato píseň se zpívala při hrkání před Velikonocemi na Velký pátek. Na Bílou sobotu se zpívalo: „My poledne zvoníme...“, „Tři hodiny zvoníme“, „My klekáni zvoníme“. (Šottnerová, 2009) str. 104 a (Poutník, 2022)

Voice: My kle - ká - ní kle - pe - me, tím pa - má - tu či - ní - me, že Kris - tus Pán
 Vo. za nás um - řel a na kří - ži za nás pěl.

Obrázek 10 Hrkání před Velikonocemi (Peňáz)

Velikonoční neděle – Boží hod velikonoční

Vzkříšení Ježíše bylo o to radostnější. Je to den Zmrtvýchvstání Krista, vrcholily velikonoční svátky, končil půst. Lidé se po dlouhé době půstu mohli opět radovat, veselit se a oficiálně zpívat. Následovalo bohaté pohoštění, bohatá hostina. Lidé slavili vzkříšení Ježíše, slavili také, že skončilo dlouhé postní období.

Velikonoční pondělí

Tento den je důležitý z hlediska tradic. Velikonoční pomlázka byla nejoblíbenějším zvykem roku a dochovala do dnešní doby. Pomlázka měla také od pradávna magický smysl. Tento zvyk navazuje na pradávne pohanské rituály, které byly založeny na tom, že lidé se

šlehali proutky, na kterých začalo rašit listí, pupence a věřili, že tímto prostřednictvím sílu nové rašící přírody předají do těla člověka. Pomlázka měla smysl magický, pozitivní. V průběhu času se z pomlázky stala veselá zábava. Ukazuje velkou životnost starých zvyků. Vejce symbolizovalo od pravěku zrození nového života. K vejcím se také vázaly některé lidové pověsti a legendy: V dobách, kdy Ježíš se svatým Petrem obcházel po světě, zastavili v jednom statku a požádali chléb. Hospodyně však doma chléb neměla, tak alespoň připravila čerstvě snesené vejce. Když poutníci odešli, tak se skořápky z vejce proměnily ve zlato. Od té doby nabízela hospodyně každému pocestnému vejce, ale již nikdy se tento zázrak neopakoval. Protože se to stalo na Velikonoce, rozdávala později během tohoto svátku vejce jako vzpomínku na výročí návštěvy štedrých poutníků. Po celá staletí se zdobila výhradně plná vejce, nikoli vyfouknutá jako dnes, jinak by totiž ztratila svůj význam a magickou funkci. Pouze plné vejce symbolizuje zárodek života. Současně měla praktický význam, že se později dala sníst. Teprve po 1. světové válce se objevují vyfouknutá vejce, tak jak je známe dodnes. (Vavřínová, 2006)

Velikonoční koleda na Velikonoční pondělí

„Hody, hody doprovody, dejte medu, žádné vody, nechci vody dejte medu, jinak od vás neodejdu. A nakonec tetičko, dejte pěkný vajíčko.“ (Šottnerová, 2004), str. 31

Velikonoční tradicí je velikonoční koleda, je doložena již ve čtrnáctém století. Slovo pomlázka pochází od slova pomladit. Říkalo se, že čerstvé proutky vrby přináší mládí a zdraví každému, kdo jimi dostane našleháno. Chlapci pletli pomlázku z mladých vrbových proutků chodili s pomlázkou koledovat. Jako odměnu dostávali malovaná vejce. Koledování na Velikonoční pondělí je oblíbenou tradicí. Na Slovákku vyrážejí koledníci za děvčaty s hudbou a v krojích. Vyplácení pomlázkou má velmi starý původ, stejně jako zdobení vajíček. Možná i magický. Dříve byl obyčej, že děvčata chodila s pomlázkou na oplátku v úterý. Čím dál častěji je však nyní mezi koledujícími dětmi vidět děvčata již v pondělí. Tradice malování vajec je velmi stará. Červeně namalovaná velikonoční vajíčka se nazývala rejsky nebo kraslice. Mladá děvčata jimi obdarovávala koledníky a ornament znamenal nějaký vzkaz, dopis určité osobě. Nejčastěji se používala červená barva, odtud pochází název kraslic. Podle většiny badatelů původně od krásný, jehož původní význam byl červený. (Vavřínová, 2006)

Obrázek 11 Velikonoční výprask (Pitřiková , 2021)

Obrázek 12 Velikonoční koleda dětí v současnosti na vesnici (Stražkovice)

Filipojakubská noc a pálení ohňů

Úcta k ohni jako k životodárné síle provází všechna náboženství. Očistný rituál ohně znali již pravěcí lovci. Oheň hořel ve staroegyptských svatyních, v římských svatyních, oheň ve věčné lampě je také součástí chrámového prostoru. Zapálená hořící svíce je symbolem křesťanským světla a víry. Svíce je symbolem světla, které přinesl Kristus lidstvu. Pálení ohňů bylo starým zvykem, který navazoval na pohanské obřady. Spojovaly se s letním slunovratem. V době letního slunovratu v předkřesťanských dobách lidé pálili ohně, je pravděpodobné, že v těch dobách obětovali bohům oběti. Zvyk pálení ohňů se přenesl do středověku jako zábava a církve mu dala později křesťanský smysl a začlenila ho do běhu liturgického roku. Ohně se v minulosti pálily k příležitosti různých svátků, nejčastěji

v období letního slunovratu. Do tohoto období umístila církev svátek svatého Jana Křtitele, který připadl na den 4. června. V té době se tedy začaly pálit ohně, které byly věnovány svatému Janu tedy ohně svatojánské ohně. Později se také začaly ohně opálit na svátek svatého Filipa a Jakuba, apoštolů. Byly to ohně, které se pálily večer před tímto svátkem, tedy o vigilii¹⁶ tohoto svátku. U svatojánských ohňů se lidé sešli, popíjeli, zpívali, ohňům svatojánským se připisovala magická moc pozitivní. Ohňům filipojakubským připisovali lidé spíše vlivy negativní, před nimiž bylo nutné se chránit. Podle lidové víry se tuto noc před svátkem apoštolů svatého Filipa a Jakuba uvolňovaly zlé síly země. Démoni vstupovali o věta živých. Tyto pohanské demony později církev nahradila ďáblem a čarodějnicemi. Odtud má kořeny víra, že o této noci čarodějnice létají na košťatech na své slety. Filipojakubská noc měla negativní charakter. Podle starých mýtů patřil 1. květen mocnostem podsvětí, staré náboženství přežívalo přes oficiálně přijaté křesťanství. Touto dobou každoročně oživaly pohanské zvyky a tradice související s obnovou vegetačního cyklu přírody, církví vkládané jako sabaty čarodějnic. Víra v moc čarodějnic spojovaná s první květnou nocí byla velmi rozšířená. V našich zemích se prováděly různé praktiky k ochraně obydlí před působením zlých démonů. U vchodu se dělal křížek nebo lila svěcená voda, nebo se dávaly drny, dávalo se koření, dělal se kruh svěcenou křídou. Existovala spousta podobných praktik, které měly dům chránit. V ochraně hrál velkou roli kruh, který za starých časů symbolizoval určitou ochranu. Lidé věřili, že pokud je kruh uzavřený, tak do prostoru kruhu nemohou vstoupit zlé síly. Proto před filipojakubskou nocí lidé z vesnic obcházeli společně vesnici a pole, modlili se, případně vyorávali mělkou brázdou pluhem kolem celé vesnice, aby vytvořili magický kruh, který je uzavře a ochrání před zlými vnějšími vlivy. Na kopcích se o prvomájové noci zapalovaly ohně. Mládež je přeskakovala a vyhazovala do vzduchu zapálená polena a košťata. Kdo chtěl o této noci najít poklad nesměl zapomenout na květ kapradiny, svěcenou křidu nebo hostii. (Vondruška, 2008)

Májky

Zpěv a tanec patřil k oslavám spojeným s půlnocí z 30. dubna na 1. května, kdy se chlapci vydávali pro předem vyhlédnutou májku, březový kmínek ozdobili věnci a stuhami a postavili před okno děvčete, které se jim líbilo. Májky se stavěly i na návsích a vesnice soutěžily, zda se jim sousední májku podaří zlomit nebo odvést. Po poledni 1. května chodili

¹⁶ Vigilie byl předvečer každého velkého svátku. Proto Štědrý den je vigilií svátku Ježíše Krista. Někdy se mylně říká, že se Ježíšek narodil 24. prosince. Ježíšek se narodil 25. prosince a Štědrý den je vigilie, tedy oslava v předvečer tohoto významného svátku.

po vesnici průvody mládenců s hudbou. Mládenci dostávali od dívek dárky a spolu si kolem májky zatancovali. Nejvyšší máje měla v koruně zavěšený ozdobený věnec se stuhami a mládenci soutěžili komu se věnec nebo ozdoba z něj shodí. Mnohé z těchto zvyků se na vesnicích dodržují dodnes. (Vondrušková, 2015)

Filipojakubská noc inspirovala mnohé umělce k vytvoření svých děl, své skladby jí zasvětil Richard Vágner (1813-1883), Hector Berlioz (1803-1869).

Obrázek 13 Tanec se zpěvem v kruhu u májky (Sluhy, 2015)

Pálení čarodějnic

„Chasa začala výskat, každý uchwátit nasmolené koště, zapálil a jak vysoko mohl, do povětří vymrštil křiče: „Leť čarodějnice leť!“. Pak seřadili se a začali hořícími pochodněmi tance provádět, děvčata však držící se za ruce a zpívajíce, točila se kolem hořící hranice, když spadoval rozhrnula oheň a začala přes něj skákat, jak která mohla. Také ze žernovského a zlického vrchu se ozýval výskot, smích a zpěv. “

(Němcová, Božena, 2012), str 147

Pálení Čarodějnic není zvykem starým, ale je zvykem oblíbeným. Mladíci přeskakovali ohně, dříve také zapalovali košťata a vyhazovali je do vzduchu, aby odrazili čarodějnice, které létají na čarodějnické srazy. Hranice se vyskládaly z polen, dovnitř se dala sláma a doprostřed se vztyčil kůl a na něm byla čarodějnice, koště nebo věneček. Vesnice mezi sebou soupeřily, čí hranice bude větší nebo bude vidět na větší vzdálenost.

Dříve se hranice stavěly a pálily spíše na kopcích, aby byla vidět co nejdále. V dnešní době se z pálení čarodějnic stala zábava s programem, dnes se konají čarodějnické plesy a ztrácí povědomí o liturgickém roku. Zvyky se často spojují a přesunují na soboty a neděle, aby účast byla co největší. Tyto zábavy vytvářejí určité pouto mezi lidmi a povědomí společných historických kořenů. (Vondruška, 2008)

Obrázek 14 Čarodějnice hořící na hranici (Louda, 2017)

Letnice

Letnice jsou svátkem, který církev spojila se svátkem Seslání Ducha svatého, proto se nazývaly Svatodušní svátky. Označují křesťanský svátek, začínají sedmou nedělí po Velikonocích a deset dní po Nanebevstoupení Páně. Letnice jsou charakterizovány mnoha obyčejí, zvyky a tradicemi. Z minulosti se dochovala jízda králů, otvírání studánek nebo královničky. Letnice v sobě spojují motivy křesťanské i motivy z dob před příchodem křesťanství. Svátky navazovaly na původní židovský svátek Šavuot, což byl svátek, který patřil v židovském náboženství v judaismu mezi nejvýznamnější, neboť byl vzpomínkou na výročí na den, kdy Mojžíš obdržel od Boha Desatero. Deset přikázání, kterými by se měli věřící řídit. Kristus vstal podle Evangelíí čtyřicet dnů po svém ukřižování z mrtvých a vstoupil na nebesa. Tento svátek se jmenuje Nanebevstoupení Páně. Velikonoce jsou také dnem, od nichž se odvozuje vznik křesťanství. Padesátý den po Božím hodu velikonočním se slaví jako vznik křesťanské církve, neboť toho dne byli apoštolové osvíceni. Tento den se začal svítit jako svátek Seslání Ducha svatého.

Takto je dán církevní rámec oslav, kterými se křesťanská církev snažila překrýt starší pohanské předkřesťanské rituály spojené obvykle s letním slunovratem. Původní oslavy Letnic se pravděpodobně pojily s oslavou letního slunovratu, kdy lidé přinášeli dary, obětovali je zlým duchům a volali prázdné stíny se škraboškami na tvářích. Teprve ve středověku se začaly sblížovat oslavy lidových Letnic s církevním svátkem Seslání Ducha svatého. Postupně začal převládat křesťanský význam tohoto svátku, který si stále udržel určité prvky zábavy lidové. Křesťané slavili svátek Seslání Ducha svatého již ve 3. století. K tomuto dni byl připojen den následující – pondělí, a to proto, že svátek Seslání Ducha svatého měl pro raně křesťanskou církev velký institucionální význam. Liturgickou barvou svátku se stala červená na památku u ohnivých plamenů, v jejichž podobě sestoupil Duch svatý a osvětil apoštoly. Na oltář se dávaly také červené růže, proto se někdy také svátku Letnic říkalo také Rosalie. Zatímco svatodušní neděle měla rámec církevní oslavy, jejímž vyvrcholením byla mše, v pondělí oslavovali lidé posvém. V pondělí se objevují zvyky a slavnosti, jejichž původ byl většinou předkřesťanský. Mezi dávné zvyky patřily obřady čištění studánek, obchůzky polí a hranic obce. Magické praktiky, které měly zahnat zlé demony a čarodějnice. (Vondruška, 2008)

Královničky a otvírání studánek

Obchůzky královniček se zpěvem patřily ke starobylým letnicovým obyčejům, dlouhou tradici mají hlavně na Moravě. Zřejmě se vyvinuly z průvodů dívek ke studánkám. Skupina děvčat představuje královnu a její družinu, všechna jsou svátečně oblečená a ozdobená květinami a pentlemi, obcházejí dům od domu s písněmi o tom, jak královna hledá krále. S sebou nosila košík na dary pro královnu, z nichž pak uspořádala oslavu. (Vondruška, 2008)

Kantáta¹⁷ Bohuslava Martinů *Otvírání studánek* byla inspirována také slavností čištění studánek. B. Martinů zhudebnil báseň svého spolurodáka Bureše. Vytvořil kantátu, která pojednává o čištění studánek. Kantáta uvedla do povědomí posluchačů krásný, ale dávno zapomenutý obřad při jarním čištění pramenů, podnítila péči o studánky a vytvořila novou silnou folklorní tradici. Přírodní prameny byly v historii jediným zdrojem pitné vody. (Žůrek, 2021) Po dlouhé zimě následoval obřad čištění studánek s obřadem doprovázený písněmi a verši. Věřilo se, že jarní čištění studánek také zahání zlou moc,

¹⁷ Kantáta – z lat., it. *cantare* zpívat je rozsáhlejší vokálně instrumentální dílo, zpravidla pro sóla, sbor a orchestr. V kantátě se mohou střídát recitativ, arie, ariosa, sborové věty, chorály i hudební přede hry.

nositele nemocí a neštěstí. Čištění studánek měly provádět jen svobodné a čisté dívky. Součástí obřadu byla také říkadla, která pronášela královnička se svou družinou dívek. Královničkou byla vždy nejšikovníjší dívka. Po skončení obřadu položily dívky kolem čisté vody věnečky jako symbol nevinnosti a čistoty. (Kaprál) a (Smolková, 2009)

Obřad otevírání studánek se zachoval na mnoha místech v různých podobách dodnes.

Obrázek 15 Královničky (Loskot, a další)

Jízdy králů

Mezi typické lidové zvyky patřily v některých krajích slavnosti spojené s jízdami králů a stavění májů. Na Letnice se zaháněly zlé síly a čarodějnice hlasitým práskáním biče. Na mnoha místech se konaly obchůzky. Obchůzky mezi a hraničních kamenů, které vyznačovaly území obce. V minulosti se také pole objížděla na koních a při tom se prováděly různé magické praktiky, jejichž podstatou bylo zajistit nové úrodě dobré počasí, dostatek vláhy, zahnat krupobití, povodeň a další katastrofy. V mnoha krajích se máje stavěly v minulosti na letnice. Máje se stavěly časně ráno před dnem. Odpoledne se sešla na návsi mladá chasa, a vyvolila si hocha za krále, kterého dívky ozdobily drobnými šátky, pentlemi a drobnými mašličkami. Všichni slíbili králi poslušnost. Hrál se obvykle na dudy a na housle. Šlo se tam, kam král poručil, první cesta vedla k milence krále. Kam průvod vešel, musela se vyplácet domácí dcerka penězi. Která se vyhnula nebo zdráhala vyplácení, tu stihl trest. Nikdo s ní nesměl tančit. Hra na krále je zvykem, který se o Letnicích provozoval. Dříve chodily průvody chlapců pěšky. Později jezdili na koních. Průvody byly honosné. Dodnes se dochovaly průvody jízdy králů na Slovácku. Chlapci vždy vybrali jednoho ze svého středu a potom hráli scénu

o svatbě. Hledali ženicha pro královnu nebo nevěstu pro krále. Společně obcházeli jednotlivé usedlosti ve vesnici, kde pronášely žerty, šprýmy a za to dostávali výslužku. Často končila obchůzka divokou jízdou na koních závodem. Jízda králů se v této podobě uchovala nezměněná až do současnosti. Členové královské družiny jsou ozdobeni květinami a pentlemi. Někde se král určoval dohodou, někde soutěží. Kdo se stal králem musel ostatní pohostit. Hry na krále a jeho družinu se v plném lesku udržely na východní Moravě. Král měl vždy nejlepšího a nejlépe vyzdobeného koně. Být králem byla velká pocta, o kterou stáli nejen všichni chlapi, ale také i jejich rodiče, které to stálo hodně peněz. Nejznámější je jízda králů ve Vlčnově. Tradice zde je mnoho let nepřerušovaná. Slavnost je spojená s koncerty, výstavami a jarmarkem. Vzácně se na Letnice objevují také obchůzky dívek, kterým se říká královničky. Dívky obvykle vystrojí jednu dívku za královnu a za zpěvu písní, které jsou rozverně, něžné a milostné, obcházejí vesnici s legendou, že hledají pero svou královnu ženicha. Během toho dostávají od sousedů různé pamlsky, které potom společně snědí, uspořádají hostinu, na kterou pozvou všechny svobodné mládence ze vsi. V 19. století se obchůzky královniček spojovaly se starším obyčejem čištění studánek a studní. Tohoto obřadu se však mohly zúčastnit jen čisté a nevinné dívky. (Zíbrt)

Obrázek 16 Jízda králů (Jižní Morava)

2.3.2 Období léta

Svatojánská noc měla pozitivní magickou energii. Dívky věřily, že najdou svého milého. „*Janíčku, Janíčku, voňavý hřebíčku, voňavý hřebíčku, šak sas mně rozvoňal po celém políčku.*“ (Plicka, a další, 1978), str. 233

Jedním ze starých oblíbených věšteckých zvyků svatojánské noci bylo pouštění věnečků po vodě. Dívky si uvaly z lučního kvítí věnečky, sedávaly u potoka a myslely na své mládence. Dívky položily za zpěvu věneček na vodní hladinu a pustily po proudu, když věneček odplul, znamenalo to, že dívka se vdá do daleka. Jinde si spletené věnce posílali zamilovaní mezi sebou.

„*Velký Bože, svatý Jene, prosím tebe ponížene, oznam ty mi sám, kam já se to vdám.*“
Lidový popěvek (Šottnerová, 2009), str. 171

Svatojánská noc měla energii pozitivní. Během svatojánské noci lidé nehledali ochranu před zlými silami, ale snažili ze životodárné síly země co nejvíce vytěžit pro sebe. Věřilo se, že byliny utržené o svatojánské noci mají mimořádnou léčivou sílu. Pomocí bylin mladé dívky čarovaly, věřily, že jim přivolají jejich milého, z bylin si dělávaly věnečky, které se jim dávaly pod polštář, ráno věneček hodily do potoka a věřili, že na hladině vody uvidí tvář svého milého. Svatojánskému koření se připisovala univerzální léčivá síla, považovalo se za všelék proti všem neduhům. Ve středověku existovala pověra, že pokud si někdo přidá do vína svatojánské koření, tak nemůže být otráven, i kdyby byl ve vínu jed. Mezi rytíři se tradovalo, že pokud se pomodlí ke svatému Janu Křtiteli, tak samotná modlitba bude stačit tomu, aby nebyli otráveni. Pověrečné a magické praktiky ještě umocňovalo pálení ohňů. V předkřesťanských dobách provázely letní slunovrat oběti. Ještě ve středověku lidé věřili v ochrannou moc ohňů. Časem se z tohoto obřadu stala zábava především svobodné mládeže. V době renesance se svatojánské ohně pálily jako součást letního slunovratu. Neví se přesně, kdy se objevují ohně filipojakubské. (Vondruška, 2008)

Poutě

Pout' byla původně slavnost s hluboce duchovními náboženskými kořeny. Slovo pout' znamenalo původně putovat na nějaké místo uctívané v náboženství, na místa, která byla spojená s životem Ježíše Krista. V době vrcholného středověku se začíná rodit nový

styl poutnictví, a to je putování na významná křesťanská místa. Vyhledávána byla především místa, kde byli pohřbeni apoštolové nebo někteří významní světci a mučedníci, později baroka vznikala poutní místa zasvěcená Panně Marii. Místa spojená s mariánským kultem – Svatá hora u Příbrami, Svatý kopeček u Olomouce.

Většina poutních míst byla zřizována mimo vlastní obec. Stavěly se poutní kaple, často na kopci u vesnice nebo u města. Často ke kaplím vedla různá schodiště, která bývala zdobená. Podle schodišť stávaly malé kapličky, kterým se říkávalo zastavení. V nich obvykle byly zobrazeny scény z křížové cesty – tedy z poslední cesty Ježíše Krista, kdy nese svůj kříž na Golgotu a tam je ukřižován. U jednotlivých kapliček se lidé zastavovali, proto se jim říkalo zastavení. Tam se modlili. Poutní místa, putování a poutě byly oblíbené. Každá farnost konala i několik zbožných poutí za rok. Pout' měla svou stránku církevní, kdy lidé přišli do kostela, kde se modlili, zapálili svíčku, dali různé dary. Od doby baroka měla současně každá pout' i svou stránku světskou. Tyto církevní slavnosti doprovázely různé lidové zábavy, jarmarky, trhy. Ty byly důvodem, proč byly poutě v době baroka tak oblíbené. Lidé si na jarmarcích kupovali různé dárky, které nosili domů, hodovalo se tam. Lidé se na poutích věnovali zábavě, zpěvu a tanci. Nejběžnějšími dárky z poutí byly různé textilní šátky, doplňky, drobné šperky, a především svaté obrázky. Tato drobná díla zobrazovala světce, mučednice, mučedníky, apoštoly, hlavně také scény z Mariánského života. Postupně poutě nabývaly světského rázu. Místo náboženského sortimentu, různých drobných dárek se na poutích začaly nabízet také běžné spotřební předměty. Dráteníci prodávali hrnce. Na konci 19. století s objevují kolotoče, cirkusy, z poutě se stává zábava a církevní charakter stále více ustupuje do pozadí. Dnes si pod pojmem pout' představíme většinou již jen zábavu. (Vondruška, 2008)

Obrázek 17 Církevní poutě (Slávik)

2.3.3 Období podzimu

Svátek svatého Václava se slaví 28. září na počest prvního světce českého původu, příslušníka rodu Přemyslovců, symbolu české státnosti, patrona české země. Úcta ke svatému Václavu byla velmi rozšířená již v 10. století. Svátek je oslavou svatého Václava jako světce vyznačujícího se křesťanskými ctnostmi a také jako vládce a panovníka

„Byl dokonalejší ve víře, neboť všem chudým činil dobře, nahé odíval a hladové sytil. Měl rád chudé i bohaté, služebníkům Božím přisluhoval a zdobil mnohé kostely.“ legenda z X. století (Mnich Kristián)

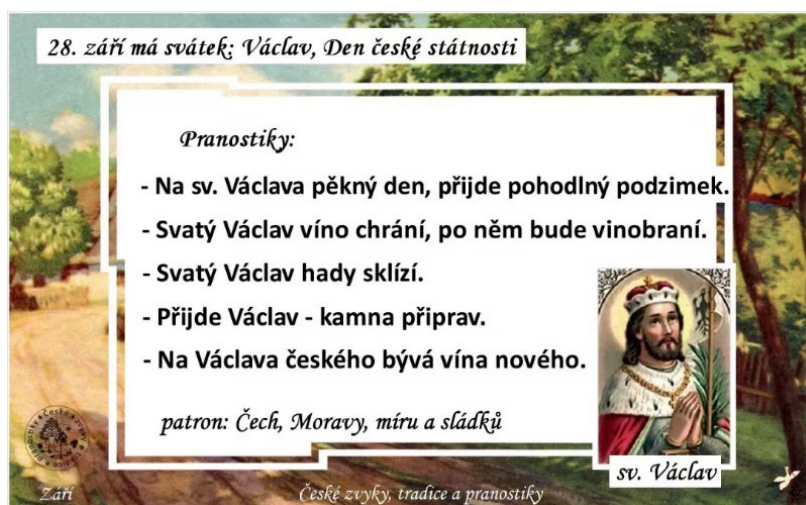
Obrázek 18 Svátek svatého Václava (Vik)

Svátek svatého Václava, přemyslovského knížete patrona Čech a Moravy, jednoho z tradičních symbolů českého státu se slaví dne 28. září Svátek připadá na den jeho zavraždění bratrem Boleslavem zřejmě v roce 935. Svátek svatého Václava byl do roku 1951 památným dnem. Za dob komunismu se tato událost příliš nepřipomínala. Státním svátkem a dnem pracovního klidu je tento den uzákoněn od roku 2000 a dostal oficiální označení Den české státnosti.

Svatý Václav byl velmi vzdělaný, četl a psal latinsky. Byl velmi zbožný, mírný a spravedlivý. Vykupoval otroky z otroctví, chtěl, aby žili svobodně, nechtěl, aby byli lidé popravováni. Staral se o vdovy a sirotky. Stal se patronem a ochráncem České země. Václav byl synem knížete Vratislava (mladšího syna Ludmily a Bořivoje I.) a Drahomíry (z kmene Polabských Slovanů Stodoranů neboli Havolanů). Podle pověsti byl Václav vychován babičkou Ludmilou, která se mu velmi věnovala. Naučila ho křesťanským zásadám, ctnostem, základům moudrosti a rozvaze. Po smrti Václavova otce, knížete Vratislava se

ujala vlády Václavova matka Drahomíra. Mezi oběma ženami a jejich stoupenci vznikl spor o vliv na Václava a moc o knížectví. Spor skončil zavražděním Ludmily na hradě Tetíně Drahomířinými služebníky. Ludmila byla zastánkyně křesťanství, Drahomíru popisují prameny jako zastánkyni pohanství. Václav dospěl a stal se panovníkem, který chránil český národ před podmaněním nepřátel, usiloval o mravní i kulturní povznesení Čech a kladl důraz na rovnocennost s ostatními zeměmi Evropy. Mezi jeho významné ctnosti patřila silná vůle, hluboká zbožnost a mírumilovnost. Svým příkladem vedl lid z vlivů pohanství ke křesťanskému životu. Nechal postavit rotundu sv. Víta, budoucí hlavní chrám knížectví. Podle pověsti také svatý Václav zavedl tradici pěstování vína. Osobně se také podílel na pěstování pšenice a vinné révy. Vykonával všechny práce, které byly potřebné k přípravě hostí a vína pro kněze, sbíral hrozny a žal pšenici. Václav byl zavražděn hlavně kvůli svým ctnostem a své politice, která se nelíbila šlechtě. Byl zavražděn družiníky svého bratra Boleslava, který po něm převzal vládu. Po své smrti byl Václav prohlášen za svatého, Atributy svatého Václava jsou andělé, hrozny, klasy, korouhev či kopí s praporem, orlice, kníže na koni, štít a zbroj. (Wik)

Tento den byl také důležitý pro prostý lid a byl důležitým mezníkem v hospodářském roce. V některých krajích tento den končila služba čeledi a uzavíraly se smlouvy pro následující rok. V tento den již bylo obilí, seno a sláma pod střechou, byla již téměř sklizena úroda z ovocných sadů. V tento den se také vracela stáda ovcí a skotu do chlévů. Tento den byl také svátkem čeledi spojeného s koncem sklizně. Čeled' děkovala hospodáři a přála hospodyni hodně štěstí a dobrou úrodu na příští rok. Čeled' dostával výslužku, z které si uspořádal v hospodě společnou hostinu – Po hostině začala veselá taneční zábava. Po svatém Václavu se také platila poddanská daň z půdy majiteli panství. (Wik)

Obrázek 19 Pranostiky 28.září (Valenta)

Posvícení bylo jedním z nejoblíbenějších zvyků na lidí na českém venkově. Dodnes k posvícení patří mše. Podle pověsti slavil posvícení poprvé král Šalamoun u příležitosti zasvěcení nového chrámu. Každý rok pak pořádal hostinu pro své přátele na počest vysvěcení chrámu. Posvícení bylo výročí události a slavilo se v neděli před svátkem nebo po svátku světce, který byl patronem místního kostela nebo jako vzpomínková slavnost na posvěcení kostela. (Jenčková , 2019)

Tato posvícení byla lidovou zábavou, ale současně měla významné postavení v administrativním chodu roku. Výraz „posvícení“ znamená totéž co „posvěcení“. Dostavba kostela byla pro obec mimořádná událost, protože jeho stavbě obyvatelé obvykle věnovali mnoho práce a dle možností i peněz. Církev sama kostely nestavěla, ale po dokončení kostel převzala a starala se o jeho provoz i údržbu. Výroční slavnost posvěcení kostela se také označuje jako výroční pouť, tento název se přenesl i na zábavu, která takovou oslavu doprovázela, a rozšířil se i na zábavní parky, které ztratily či nikdy neměly náboženskou souvislost. Obvyklými atributy posvícení jsou posvícenské koláče a místní speciality, taneční zábavy a průvody. Vzhledem k nejednotnosti oslav posvícení nařídil císař Josef II roku 1786 po celé zemi slavit posvícení třetí říjnovou nedělí po svátku svatého Havla, odtud se odvozuje také často používaný termín Havelské posvícení, nebo také císařské posvícení nebo hody. V některých vsích pak si poddaní slavili oboje hody – svoje původní a ještě císařské. V roce 1918, při vzniku naší republiky, ožila tradice svatováclavská, někde byly zavedeny hody svatováclavské. Na Moravě se posvícení říká hody a organizuje ho stárek.¹⁸ (Langhammerová, 2017)

Obrázek 20 Posvícenské koláče (Cikrytová)

Obrázek 21 Posvícenská zábava (Česká televize)

¹⁸ Označení pro zvoleného vedoucího chasy mládeže, který vede v některých částech Moravy

Svátek svatého Martina se slaví 11. listopadu, kdy podle pranostiky má Martin přijet na bílém koni a přivést první sníh. Od toho vznikla i další lidová pořekadla: „*Na svatého Martina bývá dobrá peřina*“ nebo „*Na svatého Martina, kouřívá se z komína.*“ *Lidová pranostika (Šottnerová, 2009) str.102*

„*Svatého Martina všeliká rodina dnes štědrost vzpomíná, beze všeho statku, vesele s čeládků. Tučnů hus, hus, hus, tučnů hus, hus, hus, tučnů hus jí vino pije beze všeho smutku. Ale my školníci, podomní pacholíci, malí i velcí v škole, když sedíme vesele zpívejme nebt' nás nutie veselé, toho netajíme.*“ *Žakovská koleda ze 14. stol. (Zíbrt)*

Posvícení se také konala v období svátku svatého Martina nebo přímo na svátek svatého Martina 11. listopadu. Tento den byl významný, neboť 11. listopadu se odváděl zbytek feudální renty v naturáliích, buď obilí nebo drůbež nebo renty peněžní vrchnosti. V tento den se ze služby propouštěli čeledíni, pacholci a přijímali se služebníci noví. Sedláci zaměstnávali nové služebníky na svém statku, obce sjednávaly tento den nové obecní zaměstnance. Hledali nové, pokud nebyla prodloužena smlouva s tím stávajícím. Někde se na svatého Martina přijímal nový učitel. Byl to důvod k velkým oslavám. V tento den se také konala veselá zábava s hojností jídla s hojností pití. Čeď dostávala celoroční odměnu, to byl také důvod k oslavě. Někteří všechny peníze propili a posměšně se jim říkalo Martínci. (Vondruška, 2008)

Ve středověku chodili také někteří lidé koledovat. Svatomartinská koleda je u nás poprvé písemně doložena ve 14. století. Tehdy chodili koledovat především žáci se svým kantorem. Ale koledovat s nimi chodili často i jiní služebníci, tovaryši, kati, kostelníci. Byla to koleda veselá, jako většina středověké zábavy. Povolena byla v husitské době pouze žákům. Pouze žáci směli na svatého Martina koledovat. Svatomartinské posvícení je spojováno s pečenou husou. O posvícenských svatomartinských husách se zpívá již v žakovských koledách z 15. století. Dle pověry čeledín dostával stehno, aby v příštím roce hodně běhal. Z husích kostí se někdy věštilo počasí. Nezbytným jídlem byli také koláče. Svatomartinskými rohlíčky, rohy či podkovami a buchtami hospodyně obdarovávaly odcházející koledníky. (Vondruška, 2008)

Podle legendy o svatém Martinovi, se Martin narodil ve 4. století v rodině důstojníka. Na přání otce se nedobrovolně přidal k císařskému jezdeckému. Jednou v zimě projížděl na bílém koni městskou branou a uviděl zimou třesoucího se žebráka. Martin, protože neměl

u sebe nic jiného, rozťal mečem svůj plášť a polovinu dal žebrákovi. Následující noci se mu zjevil Ježíš Kristus, oděný právě do oné poloviny pláště. To bylo důvodem jeho odchodu z vojska. Nechal se pokřtít a po propuštění z armády cestoval po Itálii. Žil jako poustevník a po jmenování biskupem svůj život nezměnil a tím si získal oblibu. Po smrti byl prohlášen za svatého. (Šottnerová, 2009)

Svatý Martin je uctíván jako ochránce a patron všech vojáků, jezdců, koní, hus a vinařů. Zpodobňován bývá jako jezdec na koni, který má na sobě půlku pláště. Protože svůj svátek slaví v den, kdy začíná padat sníh, hovoří se o tom, že svatý Martin přijíždí na bílém koni a s sebou přiváží zimu a sníh. (Šottnerová, 2009)

Obrázek 22 Svatý Martin, Josef Lada

Svátek Všech svatých a svátek Památky zesnulých jsou významnými svátky spojenými se vzpomínkou na zemřelé i v dnešní době „*Co bude po smrti?*“ je otázka, která zajímala lidstvo již v dávných dobách. Slavily se nejrůznější svátky, které byly věnovány mrtvým.

Křesťanský svátek se nazývá Dušičky. Tento svátek je původem křesťanským, nikoli lidovým. Křesťanská církev věnovala mrtvým dva svátky za sebou. První svátek se nazývá Všech svatých, druhý je svátek Památky zesnulých. Oba svátky mají dlouhou tradici. Původně se svátky neslavily na začátku listopadu, ale dříve.

V keltském kalendáři byl první listopad začátkem nového roku a současně dnem, kdy se setkával svět živých se světem mrtvých. Keltové zapalovali obřadní ohně, aby ukazovali cestu bloudícím duším, a ty tak mohly konat dobré skutky. Při hostinách se odkládalo stranou jídlo pro mrtvé, kteří podle pověry toho dne, hodovali s živými. O tomto svátku si také Keltové oblékali masky, konali průvody a tančili obřadní tance.

Křesťanský svátek Všech svatých odvozuje svůj původ od historické události. Původní starořímský chrám zasvěcený pohanským olympským bohům Panteon byl v květnu roku 609 zasvěcen Panně Marii a křesťanským světcům a mučedníkům. Svátek Všech svatých se slavil původně v květnu, byl přesunut na listopad, tím došlo k překrytí keltských listopadových novoročních rituálů.

2. listopad, svátek Památky zesnulých, je svátkem, který křesťanská církev uctívala proto, aby věřící pomocí mše, pomocí rituální modlitby mohli usnadnit přechod svým blízkým, kteří zemřeli, do očištcen nebo do nebe. Věřilo se, že duše, které čekají na to, aby byly přijaty do nebe a jsou v očistci, tak velice trpí, zvláště, když mají zpytovat svědomí, za hříchy, jichž se dopustily ještě za života. A proto tento jediný den jim mělo být ulehčeno. Proto se tomuto svátku lidově začalo říkat Dušičky, protože byl svátkem k ulehčení duší jejich blízkých. Původně svátek neměl zvykoslovné doprovodné programy, lidé se pouze pomodlili v kostele, případně se sešli v rodinném kruhu a vzpomínali na své zemřelé.

Lidové zvyky, které se s tímto svátkem spojily, měly povahu drobných dílčích rodinných rituálů. Vše změnila první světová válka. Již v roce 1915, kdy na evropských bojištích zahynuly statisíce mužů, tehdy křesťanská církev povolila kněžím konání několika mší za zemřelé denně. Byly to buď mše tiché nebo zpívané rekviem.

Od první světové války se oslava Dušiček stala společenskou a rozšířenou. Lidové představy o duších zemřelých byly směsí křesťanského učení a pohanských rituálů. Staří Slované slavili svátky mrtvých velmi podobně jako Keltové. Nejčastějším zvykem byla

návštěva hřbitovů. Hroby blízkých se zdobily květinami, věnci a svíčkami. Na hroby se pokládalo pečivo, které se peklo speciálně pro tento účel. Je to pozůstatek původních hostin, které se konaly přímo na hrobech zemřelých předků. Toto pečivo se tradičně dávalo jako almužna žebrákům a chudým, ale také jako výslužka koledníkům a někde tvořilo i poslední chod oběda. Chodilo se i koledovat. Koledníci dostávali dušičkové pečivo. Dušičkové pečivo bylo zvláštní svým tvarem, plnilo se mákem, tvarohem nebo povidly a formovalo se do podoby kostí, lidově se tomuto pečivu i kosti říkalo. Úcta k životu je stejně důležitá jako úcta k mrtvým, tak jako je stejně důležitá i víra v budoucnost. Svým předkům vděčíme za to, co nám odkázali, co nás naučili. (Vondruška, 2008)

2.3.4 Období zimy

Advent je začátek liturgického roku, je to období čtyř neděl před 25. prosincem. Je to doba radostného očekávání příchodu Spasitele, duchovní přípravy na Vánoce, rozjímání a dobročinnosti. Adventní období se odráží také v hudbě v rorátech. V různých formách křesťanské bohoslužby text rorátu parafrázuje biblické texty.

TEMPORE ADVENTUS. *

1. **R** Orá-te caeli de-super, et nubes plú-ant jústum.
Repetitur : Rorate.

I. Ne i-rascá-ris Dómine, ne ultra memíne-ris in-iquí-tá-

Obrázek 23 Roráty (Wikipedia)

Advent je pojmenovaný podle latinského adventus, v českém překladu přicházející. Je to období čtyř týdnů před Štědrým dnem. Délka adventu není úplně přesně stanovena, advent začíná v neděli, která je blíže svátku svatého Ondřeje. Svatý Ondřej se slaví 30. listopadu, a proto advent začíná v neděli před tímto svátkem nebo v neděli po tomto svátku, podle toho, která neděle je ke dni svatého Ondřeje blíže. Z toho vyplývá pohyblivá délka adventu od 22 do 28 dnů. Advent je svátkem očekávání příchodu spasitele, narození Ježíše Krista. Patří mezi nejstarší křesťanské svátky. Hlavní zásadou adventu bylo dodržování půstu.

V představě církve měl mít advent stejnou podobu jako postních šest nedělí před Velikonocemi. Zatímco před Velikonocemi, se podařilo ideu půstu prosadit, tak v případě adventu nikoli. Protože lidé celý rok pracovali na poli, aby si zajistili živobytí, na podzim úrodu sklídili, uložili do stodol, v prosinci napadl sníh a na polích nebyl žádná práce, lidé tedy mohli odpočívat a mohli a chtěli se bavit. (Vondruška, 2008)

Na venkově byl advent přizpůsobený chodu hospodářství, rodiny a společnosti a byl obohacen o zděděné zvyky a obyčeje venkova tohoto času. Přes křesťanské zakotvení se zachovaly i tradice z dob před přijetím křesťanství. K těmto předkřesťanským tradicím patřilo i kradmé veselí, které odešlo z veřejného prostoru do chalup.

(Langhammerová, 2017)

Přástky

Předení si díky románům Boženy Němcové spojujeme s idylickou atmosférou, kdy se lidé sešli a ženy předly a muži si vyprávěli pohádky nebo zpívali lidové písně. I přes zakořeněná vybočení se čas adventu odehrával v atmosféře klidu a ticha. Nahrával tomu krátký den, dlouhá noc, zimní scenérie. Křesťanský den začínal bohoslužbou zvanou roráty, byla to tichá ranní bohoslužba, připomínající blížící se příchod Krista. V denním rozvrhu byl advent běžné období připomínající svým způsobem i dnešní předvánoční dění. (Langhammerová, 2017)

Obrázek 24 Přástky (Špillar)

V době adventu se na českém venkově slavilo několik svátků svetic, světců a mučedníků. Některé z nich měli jak církevní podobu, tak podobu v podobě lidových zvyků, těžících z dob pohanských. Spojovaly společnost věřících s duchovností starých věků, vyjadřovaly

víru v sílu přírody a kosmu, Země, magické síly Mezi nejvýznamnější svátky v období adventu patřil svatého Mikuláše, svaté Barbory, svatého Ambrože a svaté Lucie. Tyto svátky během adventního času v minulosti provázely často obchůzky lidí v maskách, zvířecích nebo démonických. Všechny tyto zábavy měly kořeny v dávných pohanských obřadech zimního slunovratu. Tyto obyčeje spojovala víra v duše předků, které ve významných okamžicích vstupovaly mezi živé, aby jejich konání kontrolovaly, napravovaly, zpovídaly, trestaly a odměňovaly. Tak se chovají masky, které zvykoslovné děje adventu doprovázejí. Vystupují přitom jmény světců adventního kalendáře a v duchu svého poslání mají po svém napravovat svět. (Langhammerová, 2017)

Svátek svaté Barbory se slaví 4. prosince. Na svátek této mučednice svaté Barbory se konala dramatická představení o umučení této světi. Šlo o starobylé divadelní hry. Původně tuto hru hrávali žáci pod vedením svého kantora. Později se z této hry stala obchůzková zábava. Žáci sami chodívali po městě, po sousedech a hráli určité úryvky z této hry a za to dostávali výslužku, koledu. V předvečer svátku svaté Barbory také chodívaly dívky v bílém, převlečeny za Barborky. Vyzpovídaly děti, zda byly hodné, napomenuly je a dávaly jim dárky – červená jablíčka. K tomu říkaly: „*Mulisy, mulisy*“, v překladu do srozumitelné češtiny - modli se, modli se. Zvyk vykazuje řadu podob, udržel se do 20. století, místy i do současnosti. (Langhammerová, 2017)

Obrázek 25 Barborky (Kolísková)

Svátek svatého Mikuláše se slaví 6. prosince svatý Mikuláš je jedním z nejuctívanějších svatých v celém křesťanství. Již za svého života byl velmi oblíbený. Proslul svou štedrostí potřebným, byl zachránce nespravedlivě obviněných a ochráncem křesťanské víry. (Šottnerová, 2009)

„Na svatého Mikuláše už je zima celá naše“ (Šottnerová, 2005), str. 64

Oslava svátku svatého Mikuláše patří k nejdůležitějším prosincovým oslavám a nejoblíbenějším tradičním zvykům, které se udržely dodnes. Termín mikulášské nadílky se drží starého kalendáře, kdy den začínal nocí. Předvečer svátku patřil k oslavě následujícího dne. Proto Mikuláš chodí nadělovat 5. prosince večer. Svatý Mikuláš je významným světce, jak ve východní, tak v západní části křesťanského světa. Svatý Mikuláš byl historickou osobností, byl biskupem a žil v maloasijském městě Mira, které v té době patřilo pod správu Římské říše a hlásalo se zde rané křesťanství. O životě svatého Mikuláše vzniklo množství legend. Důležitou roli má legenda o biskupovi Mikulášovi jako o štedrém dárci. Děti věšely na okno punčochu, aby Mikuláš mohl oknem přijít a dát do ní dárek. Tato pověra je stará, má hluboké kořeny. Postava Mikuláše je spojována s představou štedrosti. Proto také jedním z těch, kdo nosí v době adventu dárky je svatý Mikuláš V české lidové tradici se jeho obchůzka ustálila v podobě maskované trojice: Mikuláš, anděl a čert. V některých obcích chodilo i několik Mikulášů najednou. Dnes se Mikuláši rozdělují do samostatných skupinek a každý Mikuláš chce mít svoji družinu. Na Valašsku bylo možné potkat velkou skupinu čertů, kteří byli velice oblíbení. V průvodech chodili i bílí mikulášští koně. K adventu patřily také oblíbené předvánoční nebo mikulášské trhy. Konaly se ve všech městech, Lidé na trzích nakupovali jak dárky, tak potraviny pro nadcházející vánoční oslavy. Prodávalo se zde vše, co měli lidé rádi: punč, koření, perníčky, dárky, betlémové figurky, vánoční ozdoby, hračky, později cizokrajné ovoce a pečené kaštiny.

Obrázek 26 Mikuláš čert a anděl (Lada)

Svátek svaté Lucie se slaví 13. prosince. Jméno Lucie je odvozeno od latinského lux, světlo. Podle Juliánského kalendáře připadal právě 13. prosinec na zimní slunovrat. Svatá Lucie byla mučednice, která položila svůj život za víru v Krista v dobách prvního křesťanství.

Lucie se považovala za ochranitelku před čarodějnicemi. Lucky byly ženy v maskách, hrozily dětem, aby byly poslušné a modlily se. Tyto postavy děti nejen strašily, ale také jim z košíčku rozdávaly pamlsky a ovoce. Spolu se svátkem svaté Lucie a předením se dochovala spousta úsloví. (Vondruška, 2008)

V minulosti byl tento den spjatý se světlem. Na vazbu tohoto svátku s původně v tento den slaveným slunovratem odkazuje pořekadlo: Lucie noci upije. V severní Evropě je motiv světla spojený se svátkem svaté Lucie dodnes. Zde chodí dodnes bíle oděné dívky a obcházejí domy a různá předvánoční setkání a zpívají písně o svaté Lucii a volí mezi sebou královnou, které dávají na hlavu zelený věnec z hořícími svícemi. V našich zemích se kult Lucek pojí s domácími pracemi. Lucie byla patronkou domácí práce předení a na tento svátek se nesmělo příst. Svátkem Lucie končil čas obchůzek a adventních zvyků, po tomto svátku lidé se reálně začali připravovat na Vánoce. (Langhammerová, 2017)

Obrázek 27 Lucky a jejich obchůzky (Sechmet)

Obrázek 28– Svátek sv. Lucie spojený s oslavou světla (Bolger Hyde , 2012)

Křesťanské Vánoce prošly v průběhu dvou tisíc let proměnami. Původně to byly svátky veselé, provozovaly se různé magické praktiky a lidé se bavili a původně přebíraly hodně z pohanských zvyků zimního slunovratu. Teprve v období baroka se církvi podařilo křesťanským Vánocům duchovní rozměr. Byl to rozměr klidných, tichých, meditativních rodinných svátků.

Vánoce si přes dlouhý vývoj udržely mnoho atributů, které známe již z pradávných časů. Vánoce středověké doprovázely různé magické praktiky, věštění, čarování, v předvečer narození Krista. Vánoce se teprve později začaly slavit jako oslava narození malého Ježíška, jako oslava lidské solidarity, jako oslava ochrany slabých a pronásledovaných. Tuto ideu převzaly křesťanské Vánoce v celé Evropě, a udržovaly až do donedávných časů až do posledních let. S Vánocemi je v Čechách spojován vánoční stromeček, betlém, tradiční vánoční jídla a vánoční koleda. (Vondruška, 2008)

Tradiční vánoční koleda

„Narodil se Kristus Pán, veselme se. Z růže kvítek vykvet nám radujme se: z života čistého, z rodu královského, nám, nám narodil se.“ (Šottnerová, 2014), str. 102

Lidové koledy rámovaly celý čas Vánoc a patřily i k prvním pozdravům Štědrého dne. Koledníci od rána chodili po vsi a prozařovali svými hlasy ticho zasněžené krajiny. (Langhammerová, 2017)

Vánoční písně mají někdy velice dávný původ. Píseň Narodil se Kristus Pán pochází z 13. století. Kořeny písně Den přeslavný sahají až středověku. Tradiční vánoční koledy jsou spojeny s renesancí, s velkým rozvojem lidové zpěvnosti a sborovým zpěvem všech věřících v kostelích. České vánoční pastorely¹⁹ šířili hlavně kantoři městských a venkovských škol, neboť učitel měl na starosti i kostelní dvůr a sborový zpěv. Vyvrcholením je česká vánoční mše Jakuba Jana Ryby „*Hej mistře!*“ Jedná se o pastorální hru aplikovanou na liturgii tradiční mše. (Langhammerová, 2017)

V současnosti vánoční koledu přináší i dnešní mediální prostor, pomocí internetového připojení, či rozhlasu, televize a aplikací: (2411) Hej mistře! aneb Česká mše vánoční – YouTube

¹⁹ Pastorela je drobná kantáta s lidovou vánoční tematikou. Skládají se z více částí sborových i sólových, kromě varhan spoluúčinkuje i orchestr.

Poeticky laděné vánoční písně začaly vznikat v době baroka, zpívaly se v průběhu koledování, a proto se jim začalo říkat koledy. Ke druhému svátku vánočnímu patří svatoštěpánská koleda. Žáci koledovali po domech, koledou uctívali Krista, kadidlem vykuřovali domy. Byla to obchůzka domů s přáním štěstí a zdraví. Koledníci, kteří kdysi chodili po celé vánoční období se později soustředili na koledu na den sv. Štěpána a Tři krále. Součástí koled byly i hry při nichž se předváděla legenda o narození Ježíše. Tak jako u většiny koled se původní obcházení dospělých změnilo na koledu dětí s deklamováním jednoduchých říkanek a vybíráním jídla a peněz. (Vondrušková, 2015)

Vánoce se slaví jako oslava narození malého Ježíška, jako oslava lidské solidarity, jako oslava ochrany slabých a pronásledovaných. Tuto ideu převzaly křesťanské Vánoce v celé Evropě.

Tradiční štědrovečerní kapr

Tradiční české jídlo není smažený kapr. Kapr není původem česká ryba. Kapr kdysi žil v deltě Dunaje, na území Českého království se dostává až ve 14. století s řádem Cisterciáků. Ti byli první, kdo začal chovat u nás kapry. V té době již církev prosazovala půst. Zatímco maso nebylo postní jídlo, tak ryby povolené byly. Nahrazovalo se tedy maso rybami. Protože církev nutila k půstu, tak se ryby staly žádaným zbožím. Rybníky po vzoru Cisterciáků začal zakládat panovník, města, šlechta, Kapr byl jídlo postní. Kapr se na štědrovečerní tabuli objevuje až v polovině 19. století ve městech. K rozšíření kapra přispěla i první světová válka, kdy nebyl dostatek masa pro všechny obyvatele, ale byl dostatek ryb. Každý měl nárok, aby dostal kapra. Kapr se stal tradičním českým jídlem, byl k dispozici všem i na Štědrý den. (Vondruška, 2008)

Tradice stavění betlému

Do nedávné doby si lidé nedovedli představit Vánoce bez betlému. Svatý František z Assisi zakladatel františkánského řádu na Vánoce roku 1223 na Vánoce odešel z Assisi do nedalekých kopců, a tam v jedné jeskyni si nechal postavit jesle, vyložil je slámou, a chtěl prožít autentickou atmosféru štědrého dne. Podle legendy on se svými přáteli klečel u jeslí a najednou se v nich zjevilo malé dítě, malý Ježíš, kterého František z Assisi se slzami v očích pochoval, pak to dítě zase zmizelo. To mu dalo ideu, aby se každý rok stavěly chrámech tyto jesle na paměť toho, že se narodil Ježíš Kristus. Tato myšlenka se ujala. V křesťanských chrámech se stavěly jesle a kolem často v životní velikosti figury svatého

Josefa a svaté Marie. Některé figury byly ze dřeva, některé z vosku, některé dokonce kamenné, ale další postavy tam ještě nebyly. Ostatní postavy tvořili věřící, byly to postavy z bible, stály u těchto betlémů. U jeslí tyto služby přebírali především žáci. Byli to žáci různých církevních škol. Žáci si do této záležitosti vkládali různé kratochvíle a žerty. Nakonec postavy byly nahrazeny betlémy pouze z figur ze soch. V 16. století se objevují různé malé betlémy, skříňové betlémy, nákladně zdobené, zdobené zlatem, drahými kameny. Poprvé se betlém v českých zemích objevuje v době renesance. Prvním obrazem betlému byla skupina svatých. Tyto postavy nebyly statické. Betlémové postavy nebyly statické, proměňovaly se tak, jak se podle liturgie proměňoval chod vánočního času. Na počátku se stavěly pouze prázdné jesle s postavou svatého Josefa a svaté panny Marie. Později se přidávalo narozené dítě, dále lidé, kteří přinášeli dary. Na šestého ledna se přidávaly postavy třech králů. V 18. století byly betlémy tak oblíbené, že se objevují nejen v prostoru chrámů ale i mimo něj, prostí lidé si začali vyrábět své vlastní betlémy, stavěli si je ve svých světnicích, betlém vystavovali a zvali sousedy, začaly se vyrábět i betlémové figurky a prodávat na předvánočních trzích. (Vondruška, 2008)

Tradice zdobení vánočního stroměčku

Původ vánočního stromku se odvozuje od zvyků v 16. století prováděných v Německu. Většinou se na rynku stavěl vánoční strom, který býval ověšený oplátkami a ovocem pro děti chudých. Stromček měl charitativní účel. (Vondrušková, 2015)

První vánoční stromek v Čechách postavil na své zahradě v Praze ředitel Stavovského divadla Karel Liebich. Postavil tento stromek, protože viděl něco podobného v Bavorsku. Zvyk se mu velice líbil, proto ho přinesl do Prahy. Zvyk vánočního stromu se teprve v polovině 19. století objevuje v prostředí měšťanském a v prostředí paláců. Na venkov se vánoční stromek dostal později. Vánoční stromky patří neodmyslitelně k vánočním oslavám. (Vondruška, 2008)

Štědrovečerní tradice a zvyky

Štědrý večer patřil k několika dnům v roce, kdy bylo možné nahlédnout budoucnosti. Nejrůznějšími způsoby se předpovídalo počasí, život rodiny, v oblibě zůstaly také předpovědi, které se týkaly výběru budoucího partnera a termínu vdavek. Kdysi tyto věštby byly brány velice vážně. Později se toto věštění změnilo v zábavu, která doplňuje program

po štědrovečerní večeři. V rozkrojeném jablku se hledá znamení života, střevíc hozený za hlavu ukáže, zda dívka odejde z domu, lodičky ze skořápek prozradí budoucí partnerské vztahy. Pokud se skořápky srážejí, je to dobré znamení. Rozkvetlé barborky věští vdavky dívek, věštění z kousků olova, roztaveného a litého do vody, rovný kousek znamenal poklidný život, zvlněný měl znamenat neklid, zmatek. (Vondruška, 2008)

Tři králové a koleda

Slovo koleda se odvozuje od starořímského svátku calende januarie, který se odehrával v lednu. Koleda tedy původně nebyla zvykem vánočním. Původ koledy je velice starý. Koleda vychází z prastarých magických představ lidí. Kdysi se věřilo, že slovo, pokud je proneseno na patřičném místě, může skutečně ovlivnit osud, slovo může zhmotnit, na tomto principu je založena pozdější křesťanská modlitba. Už od pradávna lidé přáli svým sousedům zdar v příštím roce, dobrou úrodu, štěstí zdraví. Protože lidé věřili, že dobré slovo se může skutečně materializovat, tak ti, kteří přáli, dostávali odměnu, dárky. Náboženský smysl se snažila koledě přiřadit až křesťanská církev. Původní koledy nebyl dětskou zábavou, ale byla to zábava dospělých. Teprve později se koledníky stávají děti. Ve středověku měla koleda dokonce institucionální rámec. Pro lidi, kteří pracovali pro obec, bylo stanoveno kolikrát za rok, a na jaký svátek mají právo chodit koledovat, kdy mají obejít obec, přát svým sousedům, za to dostávali odměnu. Obvykle chodili chudí koledovat a přát těm bohatým. Byla stanovena celá škála obecních služebníků, kteří měli právo třináctého platu, měli právo na konci roku obejít sousedy. Ti jim posléze dávali odměnu. Koledovat v předhusitské Praze chodili učitelé, kostelníci, koledovat chodili také žáci. Na venkově měli právo koledy pastýři, ponocní, učitel, žáci. Koleda byla určitým dekretovaným přílepením ke mzdě, některým profesím bylo dovoleno koledovat dokonce dvakrát ročně, na svatého Martin v listopadu a na Tři krále. Koleda se spojila se svátkem Tří králů.

Tento svátek je také v církvi nazýván svátkem Zjevení páně. Svátek je původem lidovým. Když se narodil Ježíš v Judském Betlémě za dnů krále Heroda, mudrci se objevili v Betlémě, vešli do domu, padli na zem, a obětovali přinesené dary, zlato, kadidlo a myrhu. Až ve 12. století se objevují jména mágů Kašpar, Melichar a Baltazar. Od té doby se objevují známé iniciály CMB, kdy kněží obcházel vesnici psali tyto iniciály na dveře. C+M+B znamenají Kašpar, Melichar, Baltazar. Exaktní náboženský, církevní výklad je ten, že je to pozůstatek původního požehnání, které latinsky zní Christis Mansionem Bendicat, což

v překladu znamená, „Ať *Christus* požehná tomuto přibytku“. Svátkem Tří králů končil cyklus vánočních oslav a lidé se začali připravovat na nadcházející jaro a nový cyklus svátků, který vrcholil oslavou Velikonoc. (Vondruška, 2008)

Obrázek 29. Tři králové (Akimova)

My tři králové

[Mírně]

1. My tři krá- lo- vé jde- me k vám štěstí zdra- ví vin- šu — jem vám.
(pře- je — me) vám.

2. Štěstí, zdraví, dlouhá léta. my jsme k vám přišli z daleka.	5. A já černej vystupuju a Nový rok vám vinšuju.
3. Z daleka je cesta naše, do Betléma mysl naše.	6. A my taky vystupujem a Nový rok vám vinšujem.
4. Co ty černej stojíš vzadu, vystrkuješ na nás bradu.	

Obrázek 30 My tři králové – koleda (i-kreative, 2010)

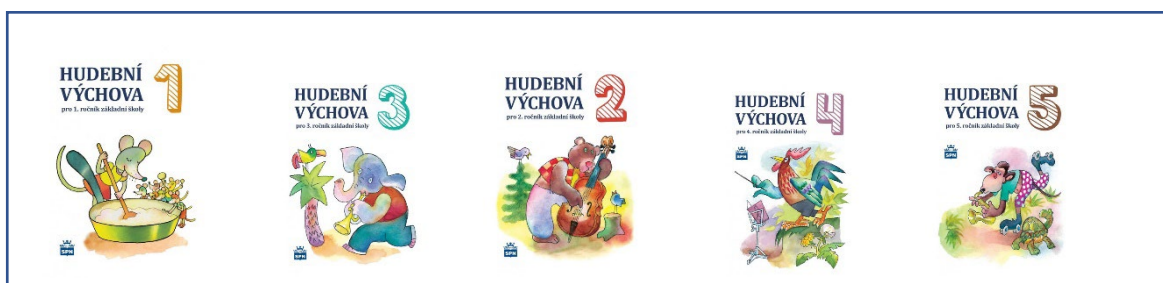
3 ROZBOR OBSAHU UČEBNIC HUDEBNÍ VÝCHOVY SE ZAMĚŘENÍM NA SVÁTKY A TRADICE

3.1 Rešerše učebnic hudební výchovy

Při přípravě hodin hudební výchovy tematicky zaměřených k oslavě svátků a tradic s žáky mladšího školního věku dbáme na dětský vývoj a jeho aspekty. Přizpůsobujeme výběr vhodného materiálu. Jedním ze základních materiálů, který učitel může čerpat k inspiraci při výběru vhodných děl jsou učebnice hudební výchovy pro jednotlivé ročníky prvního stupně. Provedla jsem rozbor učebnic hudební výchovy 1. stupně z hlediska tematického zaměření na jednotlivé svátky a tradice. K rešerši jsem vybrala učebnice hudební výchovy, které jsou běžně dostupné na našem trhu. K jednotlivým svátkům tradičního českého roku jsem se v učebnicích pokusila vybrat materiál vhodný k realizaci oslav jednotlivých svátků a tradic. Všechny použité učebnice jsou schváleny MŠMT (tj. získaly schvalovací doložku) a zařazeny do seznamu učebnic.

Výběr učebnic a rozbor učebnic

Nakladatelství SPN:

Obrázek 31. učebnice hudební výchovy nakladatelství SPN (Lišková)

Učebnice tvoří ucelenou řadu pro výuku hudební výchovy pro 1. stupeň základní školy. Formát velikosti učebnice je A5. Najdeme zde velké množství námětů k oslavám svátků a tradičním obdobím roku. Můžeme využít námětů ke zpěvu, k aktivnímu poslechu hudby, pohybovým činnostem a instrumentální hře v koloběhu celého roku. Důraz je kladen na aktivitu a tvořivost žáků. Jako pomoc pro učitele je ke každé učebnici vydaná metodická příručka. K učebnicím je vhodné dokoupit CD s nahrávkami poslechových skladeb k aktivnímu poslechu pro žáky v hodině.

Obrázek 32 Učebnice vydavatelství Taktik (Taylor , a další)

Vydavatelství Taktik:

Tato učebnicová řada nabízí velkou nabídku, ze které učitel může při realizaci oslav svátků roku vybírat. Všechny učebnice přirozeně kopírují koloběh roku s jeho obdobími ročními obdobími a svátky. Publikace mají moderní grafická zpracování, vyznačují se množstvím ilustrací a fotografií k jednotlivým obdobím. Motivační úlohy a obrázky podporují postupné osvojování hudebních dovedností a vědomostí. Ke každé z učebnic je vydaná metodická příručka pro učitele. V příručce jsou pro poslechy vytištěny QR kódy s možností online přehrání skladeb. Učebnice jsou mezipředmětově provázány s ostatními předměty. K učebnicím je možné dokoupit CD. Pokud má pedagog možnost využívat interaktivní tabuli je možné využít interaktivní učebnici hudební výchovy. Interaktivní učebnice jsou kompatibilní s tištěnými verzemi, se kterými žáci pracují v hodinách. Interaktivní učebnice také umožňuje přehrát zvukové nahrávky. Interaktivní pracovní sešity umožňují kreslit do sešitu nebo přímo na tabuli.

Nakladatelství Nová škola, s.r.o.

Obrázek 33 Učebnice Hudební výchovy nakladatelství Nová škola, s.r.o. (Jaglová)

V učebnicích najdeme k oslavám svátků a tradic roku mnoho písniček, ze kterých učitel může vybírat. Učebnice tvoří ucelený soubor a spolu s metodickým průvodcem ke každé učebnici tvoří základ pro práci během celého školního roku. Na CD ke každému ročníku jsou k instrumentální doprovod k písničkám. Je možné také zakoupit multimediální komplet.

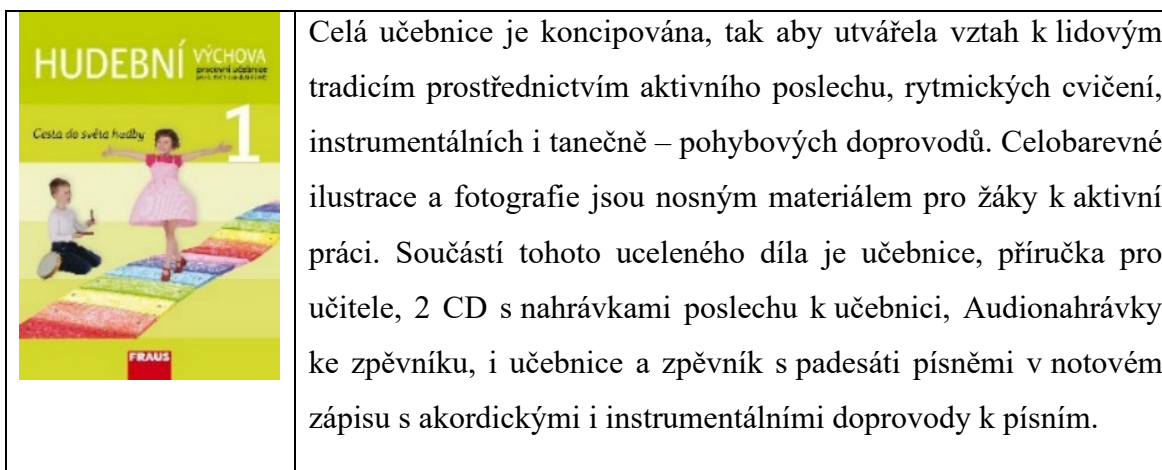

Obrázek 34 Učebnice hudební výchovy Nová škola – Duha (Bařinková , a další)

Nakladatelství Nová škola – Duha, s.r.o.

Učebnice hudební výchovy nabízí k oslavám svátků a tradic roku a k jejich osvojení hravou formou lidové písně na základě znalostí a dovedností adekvátní věku žáků. V celé řadě nalezneme také kapitoly týkající se obecného kulturního povědomí o našich zvycích, tradicích a folkloru. Hlavní oddíly učebnic jsou koncipovány po jednotlivých měsících a hodinách výuky. Nachází se zde texty, písně, pohybové hry, náměty k poslechu s otázkami a základy hudební nauky. Metodická příručka obsahuje další doporučení k výuce pro učitele. Při zakoupení učebnic pro třídu učitel obdrží heslo pro otevření souboru s hudebními doprovody k učebnicím. Odkazy na poslechové skladby jsou uvedeny v seznamu poslechových skladeb na konci učebnic. Interaktivní učebnice není k dispozici.

Nakladatelství FRAUS

Obrázek 35 Učebnice hudební výchovy nakladatelství Fraus (Pánková , a další)

3.2 Vyhodnocení učebnic jejich využití při oslavách svátků roku

Všechny uvedené učebnice nakladatelství SPN, Nová škola, Nová škola s.r.o., Nová škola – Duha, Taktik a FRAUS jsou vhodné k výběru k oslavám svátků a tradic se žáky na 1. stupni ZŠ. Všechny uvedené učebnice také kopírují přirozený koloběh roku s jeho ročními obdobími. Pozitivně hodnotím nabídku velkého množství poslechové skladeb pro aktivní poslech či dokreslení a prožití jednotlivých svátků. Jedná se o skladby, které lze využít k relaxaci, tanci, improvizaci a vnímání oslavy svátků všemi smysly. V učebnicích a metodických příručkách jsou vhodně uvedeny náměty pro další činnosti, tak aby realizovaná hodina měla přesah i do dalších předmětů. Výhodou a pomocí pro učitele je u učebnice FRAUS, možnost stažení zpěvníku zdarma s partiturami padesáti písní s rytmickými doprovody, které lze snadno vytisknout. Najdeme zde padesát písní vhodných pro všechna období roku. U učebnic nakladatelství SPN lze dokoupit klavírní doprovody ke všem písním 1.-5. ročníku v jednom celku, ve formátu A4.

Zhodnocení možnosti využití výběru z učebnic hudební výchovy k oslavám svátků

Možnost využití učebnic hudební výchovy při realizaci oslav vybraných svátků a tradic je vhodným řešením. Všechny mnou vybrané učebnice hudební výchovy ve svém obsahu akcentovaly přirozený průběh roku s výběrem děl vhodných k využití s ohledem na věk žáků 1. stupně ZŠ. V celém souboru učebnic se objevuje množství říkadel, písní, pranostik a poslechové skladeb, pohybových činností, tak aby učitel na jejich podkladě mohl realizovat oslavu vybraného svátku v hodině hudební výchovy nebo propojit hudební výchovu s dalšími předměty.

3.2.1 Podzimní svátky a tradice

Oslava začátku školního roku se v hudební výchově spojuje s novým začátkem, očekáváním. Při oslavách zahájení školního roku je vhodné zmírnit napětí očekávání, naladit příjemnou atmosféru. Učitel v tomto období zjišťuje vstupní úroveň hudebnosti žáků, jejich hudební schopnosti a vztah k hudbě. Jako metaforu k začátku školního roku a vstupu do školy lze využít jednoduché zmelodizované dětské říkadlo „*Zlatá brána*“ s využitím pohybu (**Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN Lišková, str. 7**). Když již pomyslně do školy zlatou bránou vstoupíme, musíme se pozdravit, využít můžeme nabídky hudebního pozdravu: „*Dobrý den I*“ - hudební pozdrav (Metodická příručka pro vyučující hudební výchovy 1. ročníku ZŠ, Vydavatelství Taktik, str. 4). Z učebnice hudební výchovy pro 3. ročník základní školy (Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, nakladatelství Nová škola – Duha, str. 4) můžeme využít Otíkovo rytmické cvičení „*Prázdniny už skončily*“ s následnou melodizací. Učebnice hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník základní školy, Cesta do světa hudby od vydavatelství Fraus str. 7 nabízí artikulační cvičení k pozdravení – „*Hra na ozvěnu Ha-ló!*“ Následuje „*Hra na otázku a odpověď – Jak se jmenuješ?*“ Tuto hru využijeme na seznámení se jmény dětí. V učebnici **Hravá hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik**, na straně 10, najdeme notový záznam české lidové písně „*Adámku náš*.“ Tuto lidovou píseň můžeme také využít při oslavách začátku školního roku a identifikaci s dětmi jdoucími do školy včas.

Začátek školního roku – výběr materiálu z učebnic hudební výchovy		
Hudební pozdrav – Dobrý den I	Deklamace popěvku, zpěv s pohybovým doprovodem, s podporou poslechové	Hudební výchova, metodická příručka pro vyučující hudební výchovy 1. ročníku str. 4,
Zlatá brána	Pohybová hra se zpěvem	Hudební výchova pro 1. ročník ZŠ, SPN, str. 7
Prázdniny už skončily	Rytmické cvičení, rytmizace hrou vlastních odpovědí	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník ZŠ, str. 4,
Ha-ló!	Artikulační, hlasové cvičení, hra na ozvěnu,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, příručka učitele, FRAUS, str. 7,
Jak se jmenuješ?	Zpěv popěvku s hrou na tělo a tancem.	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 7,
Adámku náš	Poslech písně s rytmizací s hrou na tělo – třídobé metrum, relaxace s tancem, poslech 9	Hudební výchova, metodická příručka pro vyučující hudební výchovy 1. ročníku str. 10
Není nutno, Uhlíř, Svěrák	Zpěv písně s rytmickým doprovodem tleskáním	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník ZŠ, Nová škola – s.r.o., str. 56

Dožínky, vinobraní, dokopná, dočesná a oslavy svátků úrody v učebnicích HV ukazují obraz tradičního venkova. Tyto oslavy byly u dětí spojené s opékáním brambor na podzim. Námět přináší učebnice **Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník**, vydavatelství Nová škola DUHA, s.r.o., na straně 11, „*Slunéčko zachází za hory*.“ K písni jsou doplněna i cvičení na vnímání stoupající a klesající melodie. Z Hravé hudební výchovy, pracovní učebnice pro 1. ročník, Taktik, strana 13–16, využijeme nabízenou českou lidovou písničku „*Jedna, dvě, Honza jde*“, ze strany 15 využijeme obrázky k rytmickému pleskání slabik, ze strany 17 můžeme využít písničku „*Lečo*“ s hudbou Emila Hradeckého a textem Miroslava Floriana s následnými úkoly. Strana 16 přináší obrázky ovoce k vydupání slabik a následuje česká lidová píseň „*Měla babka*“ s návrhem tance k realizaci mazurka.

Svátek sklizně – výběr materiálu z učebnic hudební výchovy		
Slunéčko zachází za hory	Zpěv písně s naznačováním melodie pohybem rukou	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník ZŠ, Nová škola – Duha, s.r.o., str. 11
Jedna dvě, Honza jde	Zpěv písně d pohybovým doprovodem	Hudební výchova pro 1. ročník ZŠ, SPN, str 11
Lečo, E. Hradecký	Poslech, práce s textem zpěv písně, rytmizace 2 dobé metrum tlesk, plesk, instrumentální doprovod triangu,	Hravá hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, Taktik, str. 15
Měla babka	Zpěv s tanečním doprovodem, mazurka	Hravá hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, Taktik, str. 16
Ovčáci, čtveráci	Zpěv písně, nácvik vzestupné melodie, nácvik intonace durového kvintakordu	Hudební výchova pro 1. ročník ZŠ, SPN, str.35
Koulelo se koulelo	Zpěv s rytmickým doprovodem a tancem	Hudební výchova 2, učebnice pro 2. ročník ZŠ, Nová škola, Duha, s.r.o., str. 6
Koulelo se koulelo	Zpěv s tancem	Hudební výchova pro 1. ročník ZŠ, SPN, str 7
Hrách a kroupy	Zpěv s pohybové ztvárnění písně	Hudební výchova pro 1. ročník ZŠ, SPN, str 7
Jedna dvě Honza jde	Poslech s nácvikem pochodu, na těžkou dobu výkrok levou	Hudební výchova pro 1. ročník ZŠ, SPN, str 7
Ach synku, synku	Zpěv s přísunným krokem, práce s notovým záznamem	Hudební výchova pro 3. ročník ZŠ, SPN, str. 13
Jsou mlynáři chlapi, chlapi	Práce s rytmem, doprovod rytmickým ostinatem	Hudební výchova pro 4. ročník ZŠ, SPN, str. 26
Sedlák, sedlák, sedlák	Rozbor písně, vytleskání rytmu, pohybový doprovod	Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ, SPN, str. 101

Svátek svatého Václava a jeho odraz najdeme i v učebnicích hudební výchovy. Svatý Václav byl synem knížete Vratislava I. a jeho ženy Drahomíry. Byl zavražděn 28. září 929 na popud svého bratra. Po smrti byl prohlášen za svatého stal se patronem české země. Učebnice **Hravá hudební výchova pro 4. ročník**, vydavatelství Taktik, na str. 15 akcentuje tento svátek poslechem nahrávky chorálu „*Svatý Václave*“. Učebnice také dále nabízí notový záznam k rozezpívání: „*Svatý Václav*“. Na straně 16 učebnice cituje text modlitby „*Svatý Václave*“ s náměty k práci s dětmi. Svatý Václav byl kníže a jezdil na koni. **Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník**, Cesta do světa hudby, FRAUS, nabízí rozezpívání z pěveckým modelem z písničky „*Hop koníčku hop*“. Ve druhém a třetím taktu děti lehce poskočí a na poslední tón dosednou do dřepu – ukotvení prvního stupně.

Svátek svatého Václava – výběr materiálu z učebnic hudební výchovy		
Svatý Václave – chorál	Poslech chorálu, práce s textem chorálu, , poslech s vizualizací doby	Hravá hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, str. 16, Taktik
Svatý Václav – rozezpívání	Zpěv lidové pranostiky	Hravá hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, str. 15, Taktik
Hop koníčku, hop	Rozezpívání, práce s notovým zápisem, zpěv s pohybovým doprovodem	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 19,
Kde domov můj	Poslech, zpěv, rozbor obsahu	Hudební výchova pro 1. ročník ZŠ, SPN, str. 9

28. říjen Den vzniku samostatného Československého státu se v učebnicích hudební výchovy odráží v mnoha podobách a nabídkách k činnostem. Při oslavách svátku naší země můžeme využít učebnice **Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ**, vydavatelství Taktik, str. 2, celá stránka je věnována naší vlasti. K poznávání naší vlasti je motivací vyluštění hádanky s názvem města v písničce: „*Okolo Třeboně*“, „*Běží liška k Táboru*“. Strana 2 učebnice nabízí k artikulačnímu, hlasovému a rytmickému cvičení popěvek „*Jen si děti všimněte*“. Tato učebnice k oslavě svátku 28. října nabízí k percepčním činnostem poslech české státní hymny „*Kde domov můj*“ pomocí naskenování QR kódu z metodické příručky k učebnici. **Hravá hudební výchova, pracovní sešit pro 3. ročník ZŠ**, vydavatelství Taktik na straně 3. nabízí notový zápis české hymny s přiřazenými úkoly k zakroužkování v notovém zápisu. Tato učebnice tak plynule navazuje na předchozí učebnici pro 2. ročník stejného vydavatele.

Učebnice **Hudební výchova pro 4. ročník základní školy, SPN**, na straně 15 je odkaz na skladbu Bedřicha Smetany „*Má vlast – Pramének Vltavy*“, poslech je nahráný na CD k učebnici. Můžeme využít připojené úkoly, zprostředkávající aktivizaci žáků.

28. říjen – Den vzniku samostatného Československého státu – výběr materiálu z učebnic HV		
Morava a Slezsko	Rozezpívání	Hravá hudební výchova, Taktik, učebnice pro 3. ročník, str. 7
Náš Kraj	Rozezpívání	Hravá hudební výchova, Taktik, učebnice pro 4. ročník, str. 45
Na tom pražském mostě	Rozezpívání, artikulační hlasové cvičení, relaxace pohybové ztvárnění písně,	Hravá hudební výchova, Taktik, učebnice pro 3. ročník, str. 2
Jen si děti všimněte	Zpěv popěvku, rytmizace popěvku	Hravá hudební výchova, Taktik, učebnice pro 2. ročník, str. 2, str 4
Kde domov můj	poslech s rozbořem obsahu	Hudební výchova pro 1. ročník ZŠ, SPN, str. 9
Kde domov můj	Poslech, práce s notovým zápisem, rozbor textu	Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ, SPN, str. 73
Má vlast – Pramének Vltavy	Aktivní poslech, poznávání hudebních nástrojů sluchem	Hudební výchova pro 4. ročník ZŠ, SPN, str. 15 CD4
Žádný neví, co jsou Domažlice	Zpěv písně, práce s hudební formou rondo	Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ, SPN, str.42
Beskyde, Beskyde	Práce s notovým zápisem	Hravá hudební výchova, Taktik, učebnice pro 3. ročník, str. 6
Kdyby byl Bavorov	Zpěv s rytmizací na tělo	Hravá hudební výchova, Taktik, učebnice pro 2. ročník, str. 4
Okolo Frýdku cestička	Zpěv s rytmizací na tělo	Hravá hudební výchova, Taktik, učebnice pro 2. ročník, str. 2
Beskyde, Beskyde	Instrumentální doprovod	Hudební výchova pro 3. ročník základní školy, SPN, str. 39
Má vlast, Vltava, Smetana	Aktivní poslech	Hudební výchova pro 4. ročník základní školy, SPN, str. 15
Z českých luhů a hájů	Aktivní poslech	Hudební výchova pro 3. ročník základní školy, SPN, str. 62

Posvícení a jeho odraz v učebnicích hudební výchovy se vyskytuje v poměrně velké míře. Můžeme využít náměty k tanci, zpěvu, poslechu, pantomimě. Posvícení se koná k oslavě posvěcení kostela. Proto se posvícení mohou konat vždy k výročí této události. V učebnicích jsou uvedeny písničky vhodné k oslavám posvícení a s ním spojeného veselí většinou v období podzimu. K oslavě posvícení nabízí **Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o.**, na straně 6 lidovou píseň „*To je zlaté posvícení*“. Pod písní jsou úkoly k rytmizaci písně se zpěvem. Dále učebnice nabízí námět k jednoduchému tanci s využitím přísunného kroku spolu se zpěvem písně. Lidovou píseň z Čech „*To je zlaté posvícení*“ nabízí také učebnice **Hudební výchova 5, učebnice pro 5. ročník základní školy, Nová škola, s.r.o.**, strana 7, uvádí lidovou píseň – „*Posvícenská*“, připojeny jsou úkoly s pojmenováním předznamenání, vyhledáváním not různé hodnoty, vytleskáním rytmu dle notového zápisu a zpěvu.

Posvícení – výběr materiálu z učebnic hudební výchovy		
To je zlaté posvícení	Rytmizace se zpěvem	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str.6
To je zlaté posvícení	Tanec s přísunným krokem	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, str. 20
Já jsem muzikant	Zpěv s pohybem	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 16
Tluče Bubeníček	Zpěv s pochodem	Hudební výchově 2, učebnice pro 2. ročník základní školy, Nová škola, s.r.o., str. 18,
Posvícenská	Práce s notovým zápisem	Hudební výchova 5, učebnice pro 5. ročník základní školy, Nová škola, s.r.o., str.7
Tanec G. P Telemann	Poslech, tanec	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, str. 20.
Pekla vdolky	Zpěv písně	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, strana 77
Muzikantská rodina, J. Teml	Zpěv písně s pantomimickým doprovodem	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, str. 91
U nás v kapele, Věroslav Neumann	poslech	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, str. 77
Pohádka Jak se kontrabas zamiloval,	Poslech CD 2/23, Ilja Hurník, (Z příběhů jedné kapely)	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str. 63,
Starosti s muzikou, P. Kvapil	Práce s notovým zápisem, zpěv s rytmickým doprovodem	Hudební výchova pro 3. ročník základní školy, SPN, str. 7
Notám diví se náš klouček,	Rytmizace s pohybovým doprovodem	Hudební výchova pro 3. ročník základní školy, SPN, str. 8
Kolovrátek, I. Hurník	Poslech CD3	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str.11,
Muzikant, E. Hradecký	Aktivní poslech se ztvárněním hry na nástroje, sólový zpěv po částech písně.	Hudební výchova, metodická příručka pro vyučující hudební výchovy 3. ročníku ZŠ, Taktik

Svátek svatého Martina a jeho odraz v učebnicích hudební výchovy nabízí vhodné možnosti slavení tohoto svátku. **Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy**, Nová škola – DUHA, s.r.o., strana 18 přináší píseň „*Než přijde Martin*“, autorkou je Marie Kružíková. Jako motivace jsou zde uvedeny lidové pranostiky. Děti mají za úkol vysvětlit jejich význam. Pod notovým záznamem písně jsou připojeny úkoly – určit názvy not a pomlk a námět na hru na tělo společně se zpěvem písně. Následuje na straně 19 námět na rytmizaci říkadla s hrou na tělo „*Na svatého Martina roztrhla se peřina*“. Na straně 17, pokud bychom chtěli s dětmi asociovat jízdu na koni, nabízí se lidová píseň „*Až já pojedu přes ten les*“, uvedená na straně 17. Na stejné straně nalezneme také námět k tanečku v kruhu. V horní polovině stránky se děti seznamují s třídobým taktem a velikostmi koní znamenajících podle velikosti koně odpovídající délku příslušné noty. V den oslavy svátku svatého Martina také vypláceli čeledníky. Proto můžeme také využít českou lidovou písničku z Berounska „*Když jsem já sloužil*“. Tuto píseň uvádí s omalovánkou učebnice **Začínáme s hudební výchovou 1. ročník**, pracovní listy, prvotní hudební nauka s obrázky, zpěvník pro žáky 1. tříd i děti předškolního věku. Vydavatelství nová škola, s.r.o., pracovní list č. 3.

Svátek svatého Martina – výběr materiálu a námětů z učebnic HV		
Pranostiky k sv. Martinovi	Úvodní motivace	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str. 18
Než přijde Martin	Práce s notovým zápisem, rytmizace hrou na tělo, zpěv	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str. 18
Na svatého Martina roztrhla se peřina	Rytmizace říkadla, hra na tělo	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str.19
Až já pojedu přes ten les	Tanec v kruhu	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str.17
Když jsem já sloužil	Zpěv a omalovánka	Začínáme s hudební výchovou 1. ročník, pracovní listy, prvotní hudební nauka s obrázky, zpěvník pro žáky 1. tříd, Vydavatelství Nová škola, s.r.o., prac. List č. 3.
Hop koníčku hop	Zpěv, práce se změnou tempa, poznávání délky not	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník základní školy, Fraus, str. 19

3.2.2 Zimní svátky a tradice

Svátek svatého Mikuláše a jeho odraz najdeme v Hravé **hudební výchově, pracovní sešit pro 1. ročník ZŠ**, Taktik, strana 21, využijeme slovní motivaci, přečtení básně „*Dneska chodí Mikuláš*“. Učitelka čte text a žáci doplňují slova podle obrázků. K rozezpívání využijeme text „*Cupy, dupy, Mikuláš*“ Na straně 22 je uveden notový zápis „*Písničky pro čerta*“ s hudbou a textem Jaroslavy Horáčkové. Žáci mohou písničku zazpívat a zatancovat.

Svátek svatého Mikuláše		
Kráčí Mikuláš	Artikulační hlasové cvičení, střídání intenzity zpěvu,	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, str. 44
Cupy, dupy, Mikuláš	Rozezpívání, artikulační a hlasové cvičení	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 21
Písnička pro čerta	Zpěv, pohybový doprovod, Relaxace s výtvarným projevem	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 22
Mikuláš	Deklamace textu s pohybovým vyjádřením, procítění 2dobého metra	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 23
Čertík	Artikulační hlasové cvičení	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str.19, audio 28
Kdo to klepe na dveře	Rytmizace říkadla	Hudební výchova 2, učebnice pro 2. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str. 20
Čerti se ženili	Zpěv s pohybovým doprovodem	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str. 20
Čert a Mikuláš	Zpěv s rytmizací, instrumentální doprovod	Hudební výchova 2, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str. 20
Mikuláš se usmívá	Deklamace s rytmickým vytleskáváním v 4 dobém taktu	Hudební výchova 3, učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola – DUHA, s.r.o., str. 20
Mik, Mik, Mikuláš	Rozezpívání s pohybovým doprovodem, artikulační cvičení	Hudební výchova pro 1. ročník, příručka pro učitele, FRAUS, str. 51
Strýček náš Mikuláš	Deklamace s pohybem, změny tempa,	Hudební výchova pro 1. ročník, příručka pro učitele, FRAUS, str. 50, CD 1, audio 048
Hra na čertíka	Artikulační cvičení	Hudební výchova pro 1. ročník, příručka pro učitele, FRAUS, str. 49

Vánoce jsou v učebnicích hudební výchovy akcentovány velkým množstvím vánočních koled. Ve většině učebnic a metodikách jsou uvedeny náměty k činnostem v hodinách hudební výchovy. Hlasová, artikulační cvičení, zpěv koled, rytmický doprovod, pohybový doprovod, práce s notovým zápisem melodie, deklamace textu, poslechové činnosti, náměty k tanečním činnostem a velké množství dalších činností jsou doplňující náměty k realizaci hodin hudební výchovy uvedené v učebnicích.

Vánoční svátky		
Zelená se louka Já malý přicházím koledovat	Zpěv písní s rytmickým doprovodem	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, str. 44
Na nebesích nad Betlémem	Zpěv písně	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, str. 43
Česká mše vánoční, J. Ryba	aktivní poslech	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str. 45
Vánoční mše, (Paschova mše G. Zrunek	Aktivní poslech	Hudební výchova pro 3. ročník základní školy, SPN, str. 43, CD10
Milí synáčkové, J. ryba	Poslech pastorely	Hudební výchova pro 3. ročník základní školy, SPN, str. 43, CD13
Stojí vrba košatá	Zpěv s rytmickým doprovodem, práce s notovým zápisem,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 23
Štědrý večer nastal	Zpěv s instrumentálním doprovodem rytmických nástrojů,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 23
Narodil se Ježíšek	Zpěv s hrou na tělo, 2 době metrum,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 19
Štědrý večer nastal	Aktivní poslech	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 20
Štěpáne, Štěpáne	Rozezpívání	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 20
Jak jsi krásné neviňátko	Relaxační poslech, ztvárnění koledy pohybem	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 3. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 16
Nesem vám noviny	Poslech, zpěv koledy, práce s notovým zápisem,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 3. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 17
Půjdem spolu do Betléma	Zpěv, instrumentální doprovod na rytmické nástroje, pohybový doprovod,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 3. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 18

Den přeslavný	zpěv s doprovodem trianglu a rolniček,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 38
Stromečku vstávej	Deklamace, rytmizace, kánon	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 41
Štěstí, zdraví, pokoj svatý	Zpěv, hra na nástroje, tanec, doprovod na ozvučné trubice	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 40
Jak jsi krásné neviňátko	Aktivní poslech, zpěv, doprovod pohybem	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 28
Pásli ovce valaši	Aktivní poslech, pohybový doprovod	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 29, CD 058, 059
Dej Bůh štěstí	Zpěv písně s instrumentálním rytmickým doprovodem	Hudební výchova 3, Nová škola str. 26
Čas darů, Pavlica Hradišťan	Aktivní poslech	Hudební výchova 2, Nová škola
Svátek Tří králů		
Na Tři krále o krok dále	Artikulační hlasové cvičení, práce s pranostikou, poslech, zpěv pranostiky,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ, Taktik, str 26, poslech 39
Na Tři krále o krok dále	Rozezpívání, deklamace pranostiky, metrum krá-le	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ, Taktik, str 26
My Tři králové	Zpěv písně	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ, Taktik, poslech 22
My Tři králové	Zpěv písně, práce s notovým zápisem, vyhledávání mot půlových	Hudební výchova 2, učebnice pro 2. ročník ZŠ, Nová škola – Duha s.r.o., str. 27
My Tři králové	Zpěv koledy	Začínáme s hudební výchovou 1. ročník, pracovní listy, Nová škola s.r.o., list č. 5

Masopustní oslavy byly vždy spojeny se spoustou veselí. Všechny učebnice hudební výchovy oblíbenost tohoto svátku akcentují. Podrobné náměty k oslavě masopustu přináší kompletně tabulka s odkazem na učebnici s konkrétní stránkou nebo CD a jeho stopu.

Masopust		
Já jsem muzikant	Zpěv s pohybem	Hudební výchova 2, Nová škola – Duha, str. 28
Karneval zvířat, Saint Saëns	Aktivní poslech	Hudební výchova 2, Nová škola – Duha, str.29
Tancuj, tancuj	Zpěv, tanec	Hudební výchova 3, Nová škola, str. 35
Masopust, Pavlica a Hradišťan	Aktivní poslech, rytmický doprovod hra na tělo	Hudební výchova 3, Nová škola, str 35
Kalamajka	Zpěv s tancem, rozdíly mezi lidovou písní a umělou	Hudební výchova 2, Nová škola s.r.o., str. 40
My jsme se k vám přišli ptáti	Zpěv s tancem, hra na dirigenta – taktování písně ve 2/4 taktu	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 37
Masopust držíme	Vytleskávání rytmu	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 39
Skákej medvěde	Práce s říkadlem, deklamace, rytmizace říkadla, práce s tempem a dynamikou	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 41
Hudební nástroje ukázka	Spojení sluchového vjemu s obrázkem nástroje a hudebníkem v postoji hry	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 38 CD 2 004
Buben a činely, P. Jurkovič	Práce s říkadlem, poslech	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 41 CD 2, 003
My jsme muzikanti	Poslech, zpěv, pantomimický doprovod, práce s vnímáním výšky tónů jednotlivých nástrojů	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 40, CD 2. 002,
Pekla vdolky	Poslech, deklamace, zpěv, doprovod hrou na tělo, práce s notovým zápisem, doprovod ozvučnými dřívky,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 33, poslech č. 57, 109
Kominíček	Aktivní poslech, určování stoupající a klesající melodie s pohybovým vyjádřením – výpon na špičky/ dřep, práce s notovým zápisem, zakreslování stoupající a klesající melodie	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str 35, poslech č. 60
Jemine, domine, Masopust pomine	Zpěv písně	Hudební výchova pro 2. ročník ZŠ, SPN, str. 92
Bubeníci, Carl Orff	Deklamace říkadla s rytmickým doprovodem	Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ, SPN, str.65

3.2.3 Jarní svátky a tradice

Velikonoce jsou jedním z nejvýznamnějších svátků v roce. Jsou také oslavou jara, probouzení přírody Pro děti znamenají spojení s tradiční pomlázkou, koledováním zpěvem jarních písniček. Učebnice lze využít jako zdroj námětů k mnoha hudebním činnostem s žáky při oslavách tohoto svátku. Tabulka nabízí celkový přehled.

Velikonoční svátky		
Otloukej se píšťaličko	Rytmizace a deklamace říkadla	Hudební výchova 2, Nová škola – Duha, str. 42
Běžel tudy zajíček	Zpěv s pohybovým doprovodem	Hudební výchova 2, Nová škola – Duha, str. 42
Slepička běhá po dvoře	Rytmizace říkadla, nácvik rytmického vícehlasu	Hudební výchova 3, Nová škola – Duha str. 43
Běžel tudy zajíček, houpy hou	Zpěv s doprovodem rytmických nástrojů	Hudební výchova 2, Nová škola, str. 41
Běžel zajíc kolem plotu	Rytmizace říkadla	Hudební výchova 2, Nová škola s.r.o., str. 41
Byla jedna slepička Kdo to ťuká?	Práce s říkadly, rytmi- zace, hra na ozvěnu rytmu, deklamace říkadla,	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, FRAUS, str. 53
Běžel tudy zajíček	Poslech, Zpěv s doprovodem na ozvučná dřívka	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 37
Hádanka s pohybem – zajíček	Deklamace říkanky s pohybovým doprovodem	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 36
Velikonoční pomlázka	Práce s notovým záznamem, poslech písně, zpěv, taktování	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 41, audio 57, 107
Hody, hody doprovody	Rytmizace a melodizace říkadla na ozvučné trubice	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 41
Už jsme si ten půst odbyli	Rozezpívání	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 74 poslech č. 60
Velikonoční pomlázka	Zpěv s melodickým doprovodem zvonkohry a metalofonu,	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 74 poslech č. 60
Hody, hody doprovody Darované vajíčko Upletl jsem pomlázku	Zpěv, melodický doprovod Deklamace s rytmi- zací Deklamace s rytmi- zací	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 76,77
Tři slípky	Osvojení písně, zpěv kánonu	Hudební výchova pro 4. ročník ZŠ, SPN str. 39.

Filipojakubská noc se nazývá jmény apoštolů Filipa a Jakuba. S jejich osobami však tato tradice nemá nic společného. V dávných dobách se věřilo, že zlé síly mají největší moc právě tuto noc. Symbolem je zla byl ďábel, který prostřednictvím svých společníků, čarodějů a čarodějnic škodil lidem. Filipojakubské noc se také lidově říká pálení čarodějnic. Víra v ochrannou moc ohně se dříve promítala do zapalování hranic s figurínou čarodějnice na návrších Pálení čarodějnic je mezi dětmi velice oblíbené.

Náměty k hudebním činnostem s žáky také přináší i učebnice hudební výchovy. S žáky můžeme zpívat, rytmizovat, tančit, doprovázet Orffovými nástroji. Zařazením aktivního poslechu děl slavných skladatelů povzneseme svátek do duchovnějších rozměrů a podpoříme zájem žáků o klasickou hudbu. Veškeré možnosti hudebních činností přináší tabulka s přehledem názvu písně, vhodnou činností a odkazem k učebnici nebo CD.

Filipojakubská noc 30. dubna		
Pět ježibab	Zpěv s rytmizací	Hudební výchova 3, učebnice 3. ročník ZŠ, Nová škola – Duha, s.r.o., str. 48
Čarodějnice	Zpěv písně	Hudební výchova 2, učebnice 2. ročník ZŠ, Nová škola – Duha, s.r.o., str. 49
Árie ježibaby z opery Rusalka, A. Dvořák	Poslech se zpěvem	Hudební výchova pro 4. ročník základní školy, SPN, str. 87 CD 23
Abraka, dabrika, čáry máry, J. Kainar	Deklamace říkadla s rytmizací	Hudební výchova pro 4. ročník základní školy, SPN, strana 87
Lektvar baby Jagy	Rozezpívání s hrou na tělo a doprovodem na ozvučné trubice, slovní vyjádření představy	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 83
Čarování, J. Jiríčková, J. Kainar,	Zpěv a zvukomalba	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 84
Zaklínadlo Baby Jagy, M. Kružíková	Deklamace říkadla s pohybovou improvizací	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 74 poslech č. 60
Árie ježibaby z opery Rusalka, A. Dvořák	Aktivní poslech	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 86
Chaloupka na kuřích nožkách – baba Jaga, M.P. Musorskij	Aktivní poslech	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 85
Zaklínadlo baby Jagy	Rytmizace a doprovod říkadla	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str.45

Svátek matek oslavuje jedinečnost a nepostradatelnost ženy. Ve školním prostředí nabízí vhodnou příležitost k ocenění práce maminek žáků. Oslavou podporujeme u žáků také úctu a lásku k maminkám. Hudebními činnostmi žákům poskytneme možnost vyjádřit poděkování mamince také hudební formou. V tabulce jsou vybrány vhodné písničky k oslavě tohoto svátku při hodině hudební výchovy i při možném setkání s maminkami.

Svátek matek		
Máminy oči	Zpěv písně s výtvarným vyjádřením	Začínáme s hudební výchovou 1. ročník, pracovní listy, Nová škola s.r.o., list č. 10
Chovejte mě má mamičko	Zpěv s pohybovým doprovodem	Hudební výchova pro 4. ročník základní školy, SPN, str. 45
Maličká su	Zpěv s pohybovým doprovodem písně	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str. 38
Princi můj maličký spi	Poslech s taneční improvizací	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str. 59, CD 2/22
Mámo, táto, pojď si hrát	Artikulační a hlasové cvičení, zpěv popěvku s postupným zrychlováním	Hudební výchova pro 3. ročník ZŠ, Taktik, str. 12
Hodně zdraví štěstíčka	Artikulační hlasové cvičení, zpěv popěvku	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 10,
Na vzduchu	Zpěv písně s rytmickým doprovodem hrou na tělo	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 32

3.2.4 Letní svátky a tradice

Letnice jsou svátky na konci jara. Toto období je charakterizováno mnoha lidovými obyčejí a slavnostmi. Jedním ze zvyků bylo čištění studánek. Byla to to malá dívčí slavnost, jejím připomenutím a oslavou můžeme žákům spolu s hudbou připomenout opomíjený význam čisté vody potřebné k životu. Vhodné náměty k hudebním činnostem z učebnic hudební výchovy uvádím v tabulce.

Slavnost čištění studánek		
Pohádka o princezně žabce, Ilja Hurník,	Aktivní poslech	Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, SPN, str 73, CD 1
Co to zvoní, co to cinká? Pavel Jurkovič	Zpěv s instrumentálním doprovodem, rozlišování tempa	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, strana 11
Holka modrooká	Zpěv písně s dynamikou, rytmickým doprovodem tleskání dvou prstu, doprovod nástroji,	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str. 89
Teče voda vodička	Deklamace, rytmizace,	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str. 49

Voděnka studená	Zpěv písně	Hudební výchova pro 4. ročník základní školy, SPN, str.33
Holka modrooká	Zpěv písně s tanečním doprovodem	Začínáme s hudební výchovou 1. ročník, pracovní listy, Nová škola s.r.o., list č. 2
Vodní hudba, G. F. Händel	Aktivní poslech	Hudební výchova pro 5. ročník základní školy, SPN, str.107
Teče voda teče	Zpěv písně	Hudební výchova 5, Nová škola s.r.o., str. 5
Voda, voděnka, Uhlíř, Svěrák	Aktivní poslech, práce s notovým zápisem písně,	Hudební výchova 5, Nová škola s.r.o., str. 12
V širém poli studánečka	Zpěv písně	Hudební výchova 5, Nová škola s.r.o., str 32
Rybička maličká	Práce s notovým zápisem, osvojení písně, vyjádří tvar melodie	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník, FRAUS, str. 64
Modlitba za vodu, Pavlica, Skácel, Hradišťan	Aktivní poslech	Hudební výchova 3, učebnice 3. ročník ZŠ, Nová škola – Duha, s.r.o., str. 59

Svatojánská noc je oslavou období letního slunovratu. Oslavy byly spojeny s magickou mocí květin a nadpřirozených bytostí. Název svátku je odvozen od svatého Jana Křtitele, jehož výročí narození se oslavuje. Náměty vybrané k oslavě tohoto svátku uvádím v tabulce s názvem písně a odkazem k místu v učebnice a možností hudební činnosti s žáky.

Svatojánská noc 24.červen		
Hra na květiny	Pěvecký dialog, CD 2	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str. 68,
U potoka roste kvítí, říkají mu petrklíč	Rytmizace a melodizace říkadla, pohybový doprovod,	Hudební výchova pro 2. ročník základní školy, SPN, str. 69,
Uvíváme věneček	Zpěv písně s pohybovým doprovodem	Hudební výchova 2, Nová škola s.r.o., str. 44
Červená, modrá fiala	Zpěv písně s tancem	Hudební výchova pro 4. ročník základní školy, SPN, strana 63,
Pletla v kytku	Zpěv, pohybový doprovod	Hudební výchova 4, Nová škola s.r.o., str 15

Oslava konce školního roku je pro žáky tradičním vrcholem jejich celoroční práce. Zároveň se jedná také o ukončení školního roku. Žáci se těší na prázdniny a nové zážitky. S dětmi se při této oslavě věnujeme hudebním činnostem, které nabízí i učebnice hudební výchovy. Ukončení školního roku a jeho oslavu můžeme také využít k rozloučení s žáky a rodiči. Při společném setkání využijeme hudební činnosti, které si s žáky připravíme v hodinách hudební výchovy. Náměty přináší tabulka s odkazy na námět, činnost a stránku v učebnici

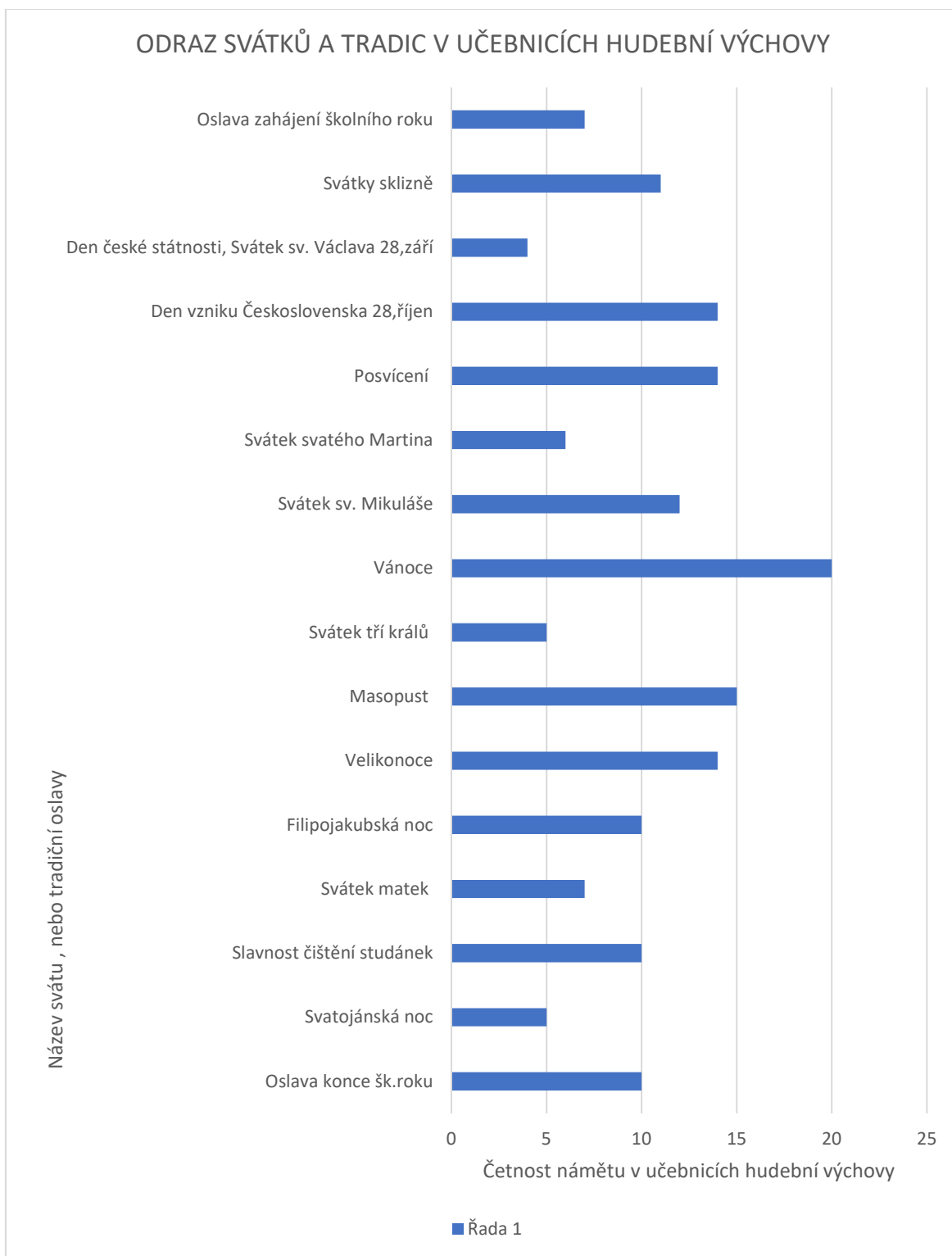
Oslava konce školního roku 30. červen		
Prázdniny	Zpěv písně s pohybovým doprovodem	Hudební výchova, učebnice pro 2. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 60
Jede, jede mašinka	Zpěv, rytmizace, pohybový doprovod, práce s tempem	Hudební výchova, učebnice pro 2. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 62
Prázdniny jsou za dveřmi	Rozezpívání. práce s dechem	Hudební výchova, učebnice pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 87
Každá škola má svůj konec	Práce s notovým zápisem, zpěv písně, instrumentální doprovod	Hudební výchova, pracovní sešit pro 4. ročník ZŠ, vydavatelství Taktik, str. 46
Kdo se těší na prázdniny?	Deklamace, rytmizace říkadla	Hudební výchova 2, Nová škola s.r.o., str 43
U ž je léto	Zpěv popěvku	Hudební výchova pro 4. ročník základní školy, SPN, strana 63,
Končí ten čas	Poslech písně s pohybovým doprovodem	Hudební výchova pro 5. ročník základní školy, SPN, str. 113
Ententýna mandolína, Pospíšilová	Zpěv s rytmickým doprovodem	Hudební výchova, pracovní učebnice pro 1. ročník, FRAUS, str. 67
Ententýna mandolína, Pospíšilová	Poslech s pohybovým doprovodem, zpěv písně	Hudební výchova pro 3. ročník základní školy, SPN, strana 72, CD/7 pro 2. ročník,
Kamarádi	Práce s notovým zápisem, rytmizace písně, zpěv, tanec	Hudební výchova pro 3. ročník základní školy, SPN, strana 67

Vyhodnocení možnosti využití námětů z učebnic k oslavám svátků

Na základě provedené rešerše učebnic jsem ke každému svátku vytvořila tabulku k snadnější orientaci učitele, pokud by chtěl z uvedených učebnic čerpat vhodné náměty k oslavám svátků a tradic s žáky v hodinách hudební výchovy. Učitel může využít námět k navrhované činnosti pro práci s žáky konkrétní třídy. Jako náměty k činnostem jsou v tabulce uvedeny činnosti: rozezpívání, zpěv, pohybové ztvárnění písně, rytmizace, rytmický doprovod, práce s dynamikou hlasu, práce s notovým záznamem písně, sluchová cvičení, rozpoznávání grafického záznamu hudby a mnoho dalších námětů podporující kreativitu žáků a činnostní náplň hodin hudební výchovy. Ke každému z vybraných témat jsou v učebnicích vhodné náměty k realizaci s žáky k oslavám svátků. Největší zastoupení měly náměty spojené s vánočními svátky, dále pak bylo v učebnicích mnoho námětů k oslavám masopustu a Velikonoc. Nejmenší zastoupení měly svátky oslav svatojánské noci a letního slunovratu a svátek svatého Václava.

Vyhodnocení četnosti odrazu svátků a tradic v učebnicích hudební výchovy:

Na vodorovné ose je vyznačena četnost materiálů tematicky propojených s určitým svátkem, může jít o písničku, říkadlo, popěvek, poslechovou skladbu, námět k činnosti.

Graf 1 Vyhodnocení četnosti materiálů tematicky propojených s konkrétním svátkem v učebnicích HV pro 1. stupeň

4 ČESKÝ ROK, SVÁTKY A TRADICE A JEJICH PROŽÍVÁNÍ V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ BĚHEM ŠKOLNÍHO ROKU

Při plánování hodin hudební výchovy v základní škole s tématem svátků a tradic jsem vycházela z analýzy učebnic, z rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, školního vzdělávacího programu, tematických plánů. K jednotlivým oslavám svátků jsem připravila vhodnou motivaci, přiměřený obsah hodiny a pestré hudební činnosti, tak aby pro děti hodina byla zajímavá a současně naukově přínosná.

Analýza učebnic

Na základě provedené analýzy učebnic hudební výchovy jsem zjistila, že poskytují vhodný materiál a náměty k přípravám oslav jednotlivých období roku a k oslavám jeho svátků a tradic. Chtěla bych tuto vhodnost dokumentovat na souboru příprav hodin hudební výchovy pro konkrétní svátek ročního období. Vycházet při přípravě budu především z učebnic hudební výchovy.

RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, vzdělávací oblast umění a kultura přináší žákům jiné než pouze racionální poznávání světa. Umožňuje žákům poznat nezastupitelnost umění jako součást kultury a lidské existence. Součástí této oblasti je hledání vazeb mezi druhy umění na základě společných témat. Tvořivými činnostmi si v hudební výchově žáci rozvíjí schopnost neverbálního vyjadřování pomocí tónů a zvuků. Seznamují se prostřednictvím činností s výrazovými prostředky a s jazykem hudby. Sami se učí tvořivě pracovat, užívat hudbu k sebevyjádření a seznamují se s vybranými uměleckými díly. Učí se chápat hudbou sdělovaný obsah, rozpoznávat hudbu a interpretovat ji.

Motivace žáků k hudebně pohybovému projevu při oslavách svátků a tradic ve škole

Pro podnětění pohybových aktivit u dětí spojených s hudbou je nejdůležitější působivá motivace. Můžeme využít impulzů z jiných druhů umění, žákům poskytneme větší šíři pohledu, emočně tak podpoříme aktivity spojené s jednotlivými svátky a tradicemi. Rozvinout fantazii a obrazotvornost dětem můžeme i výrobou různých rekvizit. Společně vytvořené kostýmy nebo hudební nástroje z hodin výtvarné a pracovní výchovy využijeme při oslavách konkrétního svátku. Motivací u dětí navodíme určitou představu o atmosféře a slavení svátku a tradic. Žáci se díky vhodné motivaci mohou lépe přenést se do kouzelného

světa hudby. V hodině se stávají tanečníky, hudebníky, bytostmi ze svátků, koledníky. Žáci si svátky prožijí pocitově a intenzivně. U žáků aktivujeme jejich emoce a vnímání. Motivace musí být pro děti srozumitelná. Poslouží k tomuto účelu vyprávění, audiovizuální motivace, spojení zrakového vjemu s vnímáním hudby.

Hudba a pohyb a jejich využití s žáky při oslavách svátků a tradic

Prožívání svátků a tradic v hudební výchově je možné v kontextu múzických aktivit ve spojení hudby a pohybu, který je pro děti mladšího školního věku přirozenou potřebou. Hudba spolu s pohybem poskytuje dětem příležitost k sebevyjádření a rozvíjí kreativní schopnosti dětí a dává možnost relaxace a vzájemné komunikace. Hudba zprostředkovává dětem vnitřní prožitek, který mohou vyjádřit pohybem celého těla, a tak dotvořit celkovou atmosféru slavení svátku.

Hudební hra a její využití při oslavách svátků a tradic

V nabízených aktivitách můžeme využít ještě přetrvávající hravosti dětí. Žáci mají rády aktivity spojené s motorikou celého těla, k rychlému střídání činností a v hudební hře kombinujeme hudební aktivity. Hudební hrou rozvíjíme sluch, koncentraci, úmyslnou pozornost, senzomotorické schopnosti, což se projevuje ve schopnosti lépe vnímat, diferencovat a orientovat se v prostoru a zkoordinovat pohyby těla s hudbou. Zapojením hudební hry při oslavách svátků přispějeme k vnitřnímu prožitku a nadšení, většina dětí v mladším školním věku dává přednost pohybové hře před statickou.

Pěvecké a instrumentální činnosti s žáky při oslavách svátků a tradic

Při oslavách svátků můžeme spojit spolu s pohybem i pěvecké a instrumentální aktivity. Jejich podporou rozvíjíme u dětí komplexní múzický projev, který má možnost přirozeně vyplynout a rozvíjet se. Skvělým pomocníkem při instrumentální hře jsou Orffovy nástroje. Nejdříve pomocí pantomimy připravíme správnou techniku hry se všemi žáky najednou. Předjdeme tak případným chybám jako silným či necitlivým úderům na nástroje.

Zpěv a tanec s žáky při oslavách svátků a tradic

Zvládnutí lidových tanců v plném rozsahu je pro děti na 1. stupni obtížné, časově náročné, uzavřené držení těla v tancích není úplně optimální pro žáky ve věku 6-11 let. Proto je důležité zaměřit se s žáky na taneční kroky a postavení tanečníků a uspořádání v prostoru. S dětmi používáme točení, které je přirozenou součástí mnoha tanců.

Využít můžeme točení sólové, ve dvojici nebo ve skupinové v kruhu. Oslavy svátků ve škole s tancem jsou vždy vítaným uvolněním a zpestřením školního roku. Využijeme točení celého kruhu s použitím různých druhů taneční chůze. Při točení v kruhu mohou děti stát čelem, zády ke středu nebo ve střídavé kombinaci. Při postavení čelem je výhoda, že žáci na sebe vidí, což usnadňuje nácvik nových kroků a procvičování. Ve třídě využijeme také soustředné kruhy. Na základě točení je založeno mnoho tanečních her, které můžeme při oslavách využít. Točení celého kruhu využívají hry se zpěvem a tancem jako jsou Kolo mlýnský, Na řemeslníky. Točení je pozůstatkem nejstarších lidových tanců. Při tanci s žáky můžeme využít i zátočku, kdy se otáčí celá dvojice. Postavení žáků může být vedle sebe, čelem k sobě, za sebou, držení může být za jednu ruku, za obě ruce, za ramena, za loket. Držení žáci mohou sami navrhnout a vyzkoušet, které je pro ně optimální. Pohybu ve dvojicích můžeme využít při polce, mazurce, valčíku, polonéze. V jednodušších verzích jsou dostupné i žákům mladšího školního věku.

Výběr materiálu k oslavám svátků a tradic ve škole

Při výběru děl k oslavám jednotlivých svátků vždy respektujeme věk žáků a jejich vývoj. Můžeme vhodně využít charakteristickou pohyblivost žáků při spojení hudby a pohybu. Postupně odhalují zákonitosti hudby a získávají zkušenosti. Při výběru materiálu využijeme potenciálu dětských říkadél, písní tanečních, pracovních, pochodových a písní tanečních se zpěvem, můžeme také využít klavírní miniatury. Pro děti je přitažlivé také sledování videozáznamů vybraných tanečních scén a následně pokus vlastní ztvárnění. Záměrně využíváme a kombinujeme různých druhů umění a působíme tak na rozvoj dětských múzických aktivit. Dětem vhodným výběrem díla poskytneme příležitost k emocionálnímu sebevyjádření, vzájemné komunikaci a relaxaci. Spolu s tím rozvíjíme dětské estetické cítění.

Dětská říkadla a jejich využití při oslavách svátků a tradic

„V dětském říkadle není rytmus příkrasou, nýbrž samou podstatou věci“ Karel Čapek

Říkadlo děti zvládají snadno z paměti. Jeho prostřednictvím se děti učí správně artikulovat, rytmizovat. Zvukomalebné střídání přízvučných a nepřízvučných slabik žáci dobře vnímají a vede je k spontánní rytmizaci a skandování. Říkadlo je vhodné pro rozvíjení dětské hudebnosti prostřednictvím rytmizované řeči a pohybu. Žáky přirozeně od spontánní

řečové intonace přivedeme k jednoduché melodizaci říkadla. Využijeme pentatonický intonační model. S říkadlem můžeme také pracovat a rozvíjet dynamiku a tempo.

Využití dětské lidové písně k oslavě svátků a tradic

Lidové písně vybízejí k rozmanitým aktivitám při oslavách svátků a tradic. Dětské lidové písně jsou vhodné k tanečnímu pohybu nebo tanečně pohybové hře. S žáky můžeme využít různé druhy chůze a taneční kroky. Lidové písně mohou také žáci ztvárnit pantomimou nebo vhodnou choreografií vyplývající z obsahu písně. S žáky také můžeme využít lidovou píseň jako námět k tanci a tanečnímu vyjádření. Žáci mohou tvořivě dotvářet zjednodušené provedení tanců, jako jsou polka, mazurka, kalamajka.

Využití poslechových činností či videozáznamů při oslavě svátků a tradic

Poslechové, či audiovizuální skladby mohou být účinnou motivací k ponoření se do tématu svátku. Vhodně mohou žáky přenést do zcela jiné doby. S žáky můžeme rozebírat působení skladby, její obsah, melodii, tempo, rytmus. Žáci skladbu mohou vyjádřit pohybem, instrumentálně doprovodit, sledovat záznam skladby v notovém zápise, výtvarně ztvárnit.

4.1 Podzim

Návrh přípravy hodiny hudební výchovy k vybranému svátku

<p>Téma: Svátek svatého Václava</p> <p>Ročník: 4.</p> <p>Vzdělávací oblast: Umění a kultura</p> <p>Předmět</p> <ul style="list-style-type: none">➤ hudební výchova
<p>Mezipředmětové vztahy:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Vlastivěda➤ Pracovní vyučování➤ Výtvarná výchova
<p>Vzdělávací cíle:</p> <p>Podle barevného notového schématu zahraje melodii na ozvučné trubice</p> <p>Slovy interpretuje hudbu</p> <p>Vytleská rytmus podle notového záznamu písně</p> <p>Vysvětlí rozdíl mezi vokální a instrumentální hudbou</p> <p>Výchovné cíle:</p> <p>Spolupracuje s ostatními žáky při instrumentálním doprovodu</p> <p>Vyjmenuje tři ctnosti</p>
<p>Cíle RVP:</p> <p>Očekávané výstupy 2. období:</p> <p>HV-5-1-03 využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché, hudební nástroje k doprovodné hře</p> <p>HV-5-1-06 rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků,</p>

<p>Učivo:</p> <p>Vokální hudba, instrumentální hudba, chorál, jednohlas, vícehlas, instrumentální doprovod dle notového záznamu.</p> <p>Orientace v čase</p>
<p>Průřezové učivo:</p> <p>současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, státní svátky a významné dny</p> <p>porozumění evropským kulturním kořenům a chápání kulturních souvislostí při respektování svébytnosti národní kultury a jejího přínosu ke světové kultuře</p>
<p>Použité organizační formy:</p> <p>Frontální výuka, komunitní kruh, práce ve dvojici, práce ve skupině</p>
<p>Časová dotace: 45 minut</p>
<p>Metody práce:</p> <p>Evokace, brainstorming poslech, vizualizace, instrumentální hra, rytmizace,</p>
<p>Materiálně didaktické prostředky:</p> <p>Nahrávky MP3, nahrávky You Tube, interaktivní tabule s reproduktory, ozvučné trubice, xylofon, obrázky k tématu svatého Václava, notový záznam chorálu ke hře na barevné ozvučné trubice, vinné hrozny jako odměna k ukončení hodiny,</p>
<p>Způsoby hodnocení:</p> <p>Sebehodnocení, hodnocení žákem, hodnocení učitelkou,</p>

Obrázek 36 Září Josef Lada (Lada)

1. Hudební pozdrav 2 min

<https://www.etaktik.cz/kesteni/3/1.mp3>

2. Seznámení s cílem hodiny 1 min

Dnes se dozvíme o panovníkovi české země, který chtěl spory řešit dohodou, raději ustoupil a platil daň za mír, než aby přivedl český národ do války. Byl zavražděn kvůli tomuto postoji. Seznámíte se s písní, která vznikla na jeho počest. Tuto středověkou píseň si i zahrajete na nástroje.

3. Motivace, uvolňovací cvičení 1 min

Dříve knížata a králové jezdili na koni. Své koně měli dobře vycvičené, poslouchali je na slovo. Knížata a králové jezdili se svou družinou. Všichni museli být všichni sebraní a vycvičení. Jezdci dávali koním povely:

Artikulační cvičení

Hyjé, hyjé – pohyb vpřed (několikrát pomalu zopakujeme se správnou artikulací)

Prrr, prrr, prrr - zastavit

Hot, hot– vpravo

Čehý, čehý – vlevo

4. Pohybová hra s artikulačním cvičením 3 min

Jízda na koni ve skupině – rozmístíme se v prostoru. Učitelka dává povely, koně se pohybují dle povelů. Žáci ve dvojici za sebou – jezdec řídí koně a dává mu povely.

5. Dechová cvičení 1 min

Koně si potřebovali odfrknout s výdechem frrrr. Dbáme na uvolnění rtů.

Koně musíme zabrzdit s výdechem prrr, zatáhneme pevně za opratě a poklesneme v kolenou (snížíme těžiště, zpevníme břicho)

Uvolníme opratě a napřímíme se (přirozený nádech do bránice)

Pohyb rytmicky několikrát opakujeme

6. Rozezpívání, Interaktivní uč. FRAUS str. 19, CD1/36, 2 min

Hop, koníčku (hudba a text: Lenka Pospíšilová)

The image shows a musical score for the song 'Hop, koníčku'. It consists of two staves of music in 2/4 time. The first staff has the lyrics: 'Hop, ko - níč - ku, hop, hop, hop, hop, hop, hop.' The second staff has the lyrics: 'Po - le - tí - me přes při - kop, přes při - kop.' Above the second staff, there are three orange illustrations of a horse jumping, corresponding to the 'hop' words in the lyrics.

Ve 2. a 3. taktu žáci dvakrát lehce poskočí a na poslední tón dosednou do dřepu. Transponujeme dle dispozic třídy Pro zpřesnění intonace mohou žáci společně ukazovat jednotlivé tóny na těle (5-5-6-6-5-3-1- 2x hrudník, 2x hlava, 1x hrud', 1x břicho, 1x zem)

7. Práce s písní, Interaktivní uč. FRAUS str.19, CD1/36 5 min

Hop, koníčku hudba a text: Lenka Pospíšilová

The image shows a musical score for the song 'Hop, koníčku' with guitar chords. It consists of two staves of music in 2/4 time. The first staff has the lyrics: 'Hop, ko - ní - čku, hop, hop, hop, hop, hop, hop.' The second staff has the lyrics: 'Po - le - tí - me přes při - kop, přes při - kop.' Above the first staff, there are three guitar chords: C, G, and C. Above the second staff, there are two guitar chords: G and C.

1. Hop, koníčku, hop hop hop, hop hop hop.
Poletíme přes příkop, přes příkop.
2. Hop, koníčku, hopsasa, hopsasa.
Ať se země otřásá, otřásá.
3. Hop, koníčku, hopsa hou, hopsa hou.
Máme cestu dalekou, dalekou.
4. Hop, koníčku, hopsa hej, hopsa hej.
Té cesty se nelekej, nelekej.

Opakování známé písně, nejdříve zpěv s tleskáním, posléze vybereme 3 žáky, instrumentalisty, kteří budou postupně doprovázet zpěv ve 3. a 4. taktu. Buben – 1. čtvrt'ová nota ve třetím taktu, 2x tamburína 2. čtvrt'ová nota ve třetím taktu, a triangel hraje notu čtvrt'ovou ve 4. taktu. Ostatní žáci zpívají a doprovází 3. takt – plesk, tlesk, 4. takt dlaně kolmo před sebe.

8. Aktivní poslech 3 min

<https://www.youtube.com/watch?v=Gmg9KHvg4Fg>

Učitelka: „Přeneseme se do minulosti. Poslouchejte nahrávku.“

Úkoly k poslechu: „Jaké hlasy uslyšíte? „Z jaké doby je tato píseň?“ „O čem a o kom a z jakého důvodu se v písni zpívá?“ „Jak na Vás nahrávka působila?“

Diskuse v komunitním kruhu. Krátká diskuse po poslechu a odpovědi na zadané otázky.

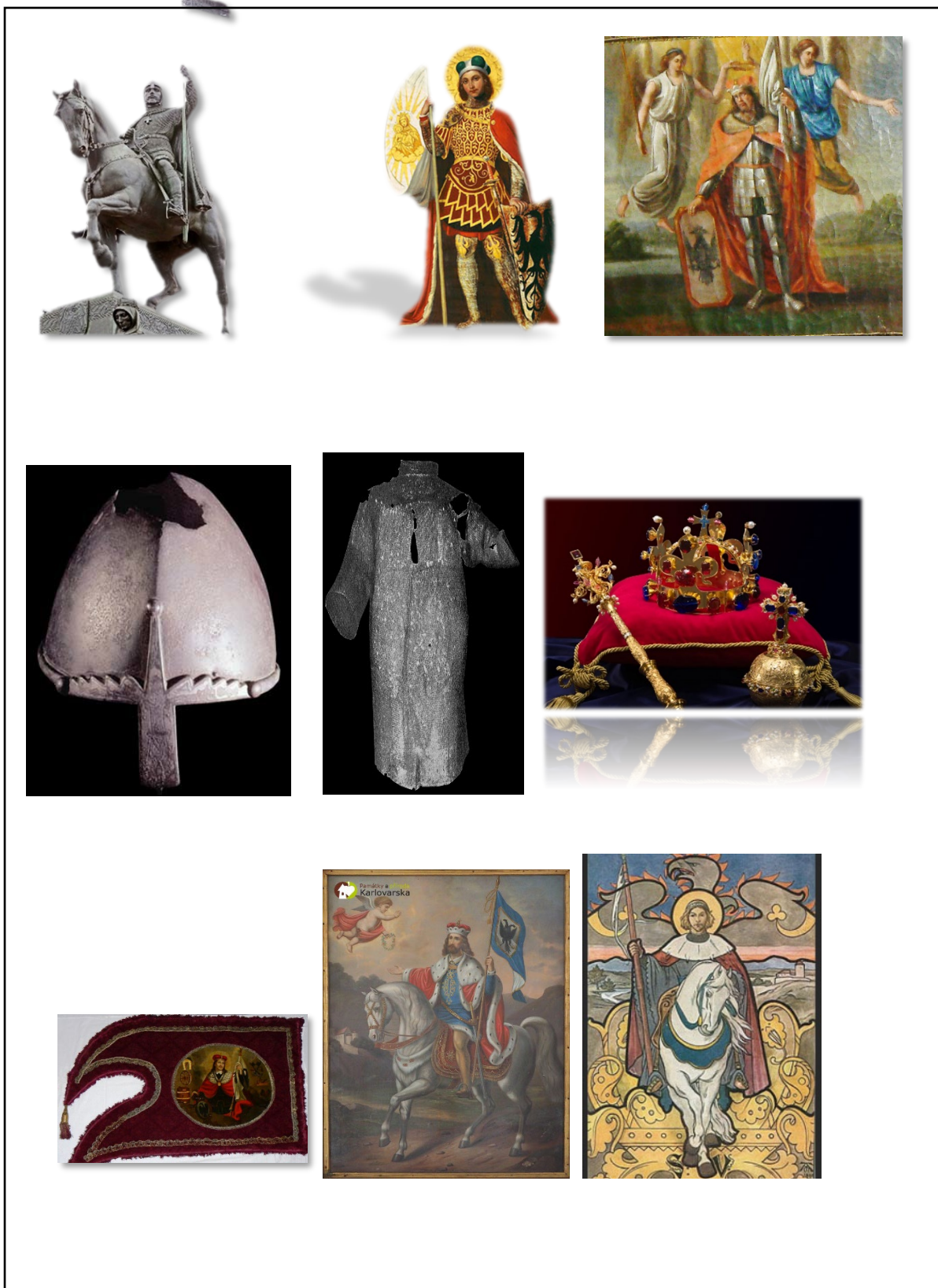
Aktivní poslech Svatováclavský chorál a meditace od J. Suka 4 min

<https://www.youtube.com/watch?v=sSqH1QeZ8IE>

Úkoly k poslechu: „Hledejte rozdíly mezi nahrávkami. V čem se nahrávky shodují, v čem se liší? Jaké nástroje hrají v ukázce?“ Krátká diskuse po poslechu – nápověda na tabuli nebo na kartičkách, vysoký hlas ženský soprán, instrumentální provedení, vokální provedení, housle, viola, violoncello.

9. Rytmizace – co vidíte na obrázcích? 2 min

Pracovní list – práce ve dvojici, poslech chorálu se sledováním textu, 2 min

https://www.youtube.com/watch?v=ru_YE-SAVTU

*„Svatý _____,
vévodo české země,
kníže náš,
pros za nás Boha,
svatého Ducha!
Kriste, eleison!“*

*Ty jsi dědic české země,
rozpomeň se na své plémě,
nedej zahynouti nám ni budoucím,
svatý V_____!
Kriste, eleison*

*Pomoci my tvé žádáme,
smiluj se nad námi,
utěš smutné, zažeň vše zlé,
svatý V_____!
Kriste, eleison.“*

10. Hra v prostoru – hledání dvojic – rozstříhané karty rozdělíme mezi žáky, kteří hledají svou dvojici. 3 min

	<p>KNĚŽNA LUDMILA Babička svatého Václava</p>
	<p>SVATOVÁCLAVSKÁ ORLICE Znak rodu Přemyslovců</p>
	<p>Prapor svatého Václava</p>
	<p>Socha svatého Václava na koni na Václavském náměstí v Praze</p>
	<p>Svatý Václav byl velmi zbožný a měl mnoho ctností Pomáhal chudým. Byl pracovitý Byl odvážný Byl velmi vzdělaný Zajistil mír pro české země</p>

 <p>Svatováclavský chorál <small>Wagnerský sborový zpěvnický ústav "Svatý Václav"</small></p> <p>re - tu Vá - cлав, ad - re - do - ce - ná - se - ná, ho - bí - ná, gno - se - ty - bo - hu, De - us - tu - De - us, Ky - ri - e - e - lei - son! Ho - hu - ád - just - á - á - á - á - á - á, Ho - hu - ád - just - á - á - á - á, Ky - ri - e - e - lei - son, Ky - ri - e - e - lei - son! Ho - hu - ád - just - á - á - á - á - á - á, Ho - hu - ád - just - á - á - á - á, Ky - ri - e - e - lei - son, Ky - ri - e - e - lei - son!</p>	<p>Svatováclavský chorál je modlitba ke svatému Václavu</p>
	<p>Dvacetikoruna se svatým Václavem</p>
	<p>Svatý Václav obdarovával chudé</p>
	<p>Svatý Václav zakládal vinice pěstoval a vyráběl víno</p>
	<p>Svatého Václava zavraždil jeho bratr Boleslav v Boleslavi</p>

Prezentace dvojic žáků a jejich obrázků s textem 4 min

11. Vytleskávání rytmu dle notového záznamu 1 min

Svatý Václave, oroduj za nás

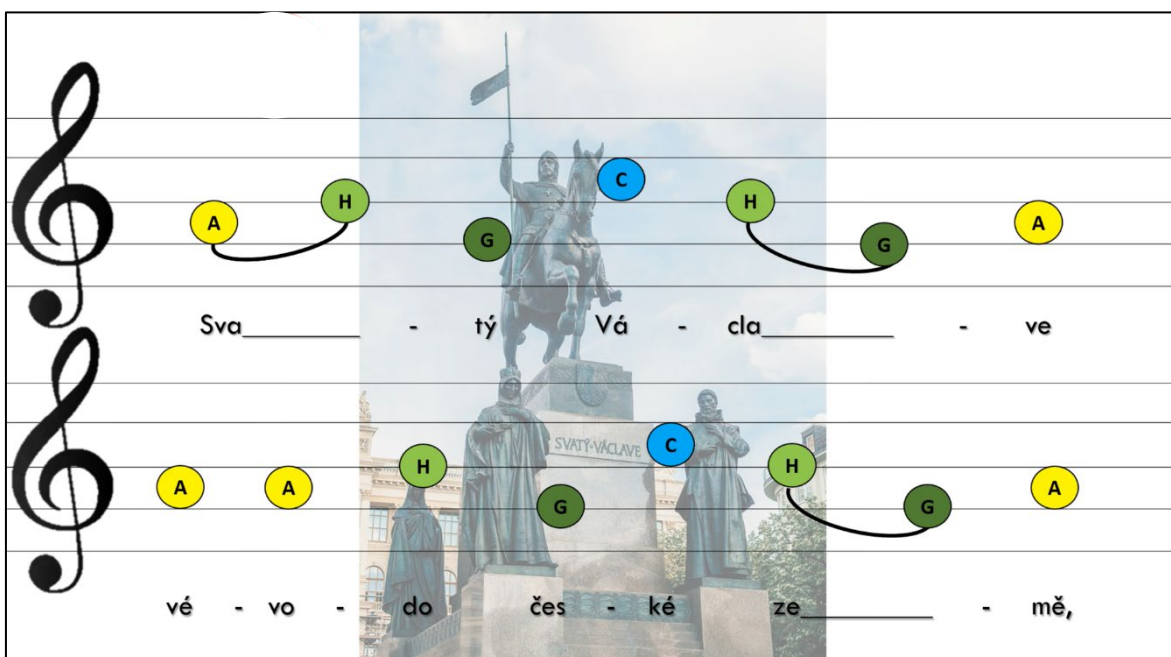
1. Sva - tý Vá - cla - ve, vé - vo - do čes - ké
ze - mě, kní - že náš, pros za nás Bo - ha,
sva - té - ho Du - cha! Kris - te, e - lei - son.

2. Ty jsi dě - dic čes - ké ze - mě,
roz - po - meň se na své plé - mě,
ne - dej za - hy - nou - ti nám ni bu - dou - cím,
sva - tý Vá - cla - ve! Kris - te, e - lei - son.

12. Instrumentální doprovod chorálu na ozvučné trubice s podporou záznamu not a videozáznamu 8 min

Před začátkem činnosti se žáci musí bezpečně orientovat v notové osnově a znát název svého tónu, noty, kterou budou hrát. Každý z žáků má jen jednu trubici. Předem zkusíme práci jen se statickými obrázky. Teprve po osvojení hry hrajeme dle videozáznamu. Opakujeme dle zájmu žáků, tak aby se prostrídali. Každý žák sleduje svou notu, kterou hraje.

[\(38\) Svatý Václave - hra na bobotubes - YouTube](#)

Sva - tý Vá - cla - ve
vé - vo - do čes - ké ze - mě,

13. Kruh na koberci– rytimizace ctností svatého Václava 3 min

Jednotlivě žáci zrytmizují některou z Václavových ctností. Nápověda na kartách.

BOHABOJNÝ, POKORNÝ, VZORNÝ, STAVĚL KOSTELY, DÁVAL DARY, DÁVAL CHUDÝM.
STARAL SE O SIROTKY, STARAL SE O VDOVY, TĚSIL ZARMOUCENÉ, MILOSTIVÝ, LASKAVÝ,
SPRAVEDLIVÝ MOUDRÝ, NEVINNÝ, MÍRUMILOVNÝ, POKORNÝ, OCHRÁNCE ČESKÉ ZEMĚ,
ZBOŽNÝ,

14. Zhodnocení a ukončení hodiny rytimizací pranostiky ke svátku sv. Václava.

Na – sva-té-ho Vá-cla-va ka-ždá pláň-ka do-zrá-vá.

REFLEXE

Téma oslavy svátku svatého Václava není nijak frekventované. Toto téma má ale velký potenciál, oslava Dne české státnosti, oslava svátku českého knížete, zakladatele Českého státu má co nabídnout. Oslavu svátku svatého Václava můžeme dále rozvíjet, propojit do vlastivědy nebo prvouky. V pracovních činnostech můžeme zkusit zasít pšenici, vylisovat hrozny k přípravě vína, ve výtvarné výchově žáci mohou namalovat Svatováclavskou korunu nebo svatováclavský štít či prapor. V tělesné výchově si žáci mohou zahrát tanečně pohybovou hru Na rytířstvo. Důležité je propojit i průřezová témata a věnovat se více Václavovým ctnostem a konání dobra a více toto téma rozvést. Svátek svatého Václava slavíme na konci září, což znamená začátek školního roku. Stále se ještě formuje klima třídy, které společnou činností oslavou tohoto svátku můžeme pozitivně ovlivnit a nastavit pomoc a spolupráci mezi žáky. Téma svátku svatého Václava dále můžeme rozvíjet využitím lidových pranostik spojené s tímto svátkem. Můžeme uspořádat také slavnost ve spolupráci s rodiči k svátku svatého Václava a konce léta a tradiční sklizně.

Oslavu svátku svatého Václava jsem realizovala zcela dle připravené přípravy. Obrázky A4 jsem využila k větší názornosti a ke hře. Při hodině jsem využívala interaktivní tabuli s nahrávkami, zařadila jsem zpěv, pohyb, instrumentální doprovod, poslechy. Hodina měla spád a žáky velmi bavila. Hru na ozvučné trubice jsem zařadila ke konci hodiny jako odměnu. Žáci byli nadšení, jen museli hrát přesně podle názvů not, a ne podle barev, neboť ve videu nejsou barvy zcela odpovídající trubicím. I přes tento svízlel došlo k velkému soustředění a skvělé hře. Žáky hodina bavila, přinesla jim poučení a naplnila stanovené cíle.

Foto vlastní

4.2 Zima

Masopust – návrh přípravy hodiny HV s mezipředmětovým přesahem

<p>Téma: Masopust Ročník: 2.</p> <p>Vzdělávací oblast: Umění a kultura</p> <p>Předmět</p> <ul style="list-style-type: none">➤ hudební výchova
<p>Mezipředmětové vztahy:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Člověk a jeho svět➤ Český jazyk
<p>Cíle hodiny:</p> <p>Žák pozná podle zvuku hrající nástroje</p> <p>Žák se sluchově orientuje v poslouchaných zvucích v nahrávce</p> <p>Žák melodizuje píseň dle barevného schématu,</p> <p>Výchovné cíle</p> <p>Chápe význam kulturního dědictví jako zdroje poznání</p> <p>Prispívá k uchování tradic a jejich záchraně</p>
<p>Cíle RVP:</p> <p>Očekávané výstupy 1. období:</p> <p>HV-3-1-01 zpívá v jednohlase</p> <p>HV-3-1-02 rytmizuje a melodizuje jednoduché texty</p> <p>HV-3-1-03 využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře</p> <p>HV-3-1-04 reaguje pohybem na znějící hudbu</p>
<p>Učivo</p> <p>Komunikační složka učiva – komunikuje zpěvem se spolužáky, učiteli, spoluobčany</p> <p>Nauková složka učiva – Masopust – lidová oslava před Velikonocemi</p> <p>Formativní složka učiva – úcta k tradicím, aktivní zapojení do tradičních oslav,</p> <p>Orientace v čase</p>

<p>Průřezové učivo:</p> <p>současnost a minulost v našem životě–proměny způsobu života, utváření pozitivních postojů k tradičním lidová slovesnost, zvyky a tradice</p>
<p>Metody práce:</p> <p>aktivizující, názorně demonstrační, problémové, brainstorming</p>
<p>Použité organizační formy:</p> <p>Skupinová, hromadná, ve dvojicích,</p>
<p>Časová dotace: 45 min</p>
<p>Materiálně didaktické prostředky:</p> <p>Metalofony, A4 obrázky pro práci ve skupinách, PL pro práci ve dvojici, interaktivní tabule,</p>
<p>Způsoby hodnocení:</p> <p>Sebehodnocení, hodnocení učitelkou,</p>

1. Hudební pozdrav 2 min

„Dobré ráno, radost máme, společně si zazpíváme, společně se zasmějeme, popřeju si hezký den.“

2. Motivace 1 min

Učitelka: „V únoru slaví lidé veselý čas, kterému se říká masopust. Masopust je veselý svátek, který začíná po Vánocích a končí šest týdnů před Velikonocemi. Konec masopustu je v úterý před Popeleční středou. Při oslavách masopustu se lidé se převlékají do masek a všude je plno smíchu, hudby, veselí a tance.“

3. Aktivace, navození spolupráce, rozehrání, uvolnění, vtažení do tématu 7 min

Učitelka: „Jak to asi vypadalo, když byli lidé hodně veselí?“ Děti se spojí v kruh. Kruh s žáky roztočíme s popěvkem:

„Radost chodí z města k městu, nevynechá žádnou cestu. Kde jsou lidé laskaví, tam se radost zastaví.“

Po skončení popěvku si každé dítě vybere partnera k tanci. Uchopí se za ruce a vesele poskakují a zpívají:

„Hopsasa, hopsasa, už se to natřásá. Hopsasa, hopsasa, hopsasa HEJ!!“

Opakujeme podle zájmu žáků.

5. Hlasová hygiena 3 min

Učitelka: „O masopustu lidé také hodně jedí. Pečou se také koblihy a vdolky.“

- Některé děti se nemohly dočkat, ale vdolky byly horké, tak na ně foukaly

Dechové cvičení: nádech na tři doby, krátké zadržení dechu a po té dlouhým výdechem foukáme na vdolky, aby vychladly.

Učitelka: „Děti se dívaly, jak se pekly další vdolky a broukaly si písničku Pekla vdolky.“

Nejdříve vyzkoušíme brumendo s celou třídou.

- na brumendo zazpíváme spolu s dětmi již známou píseň Pekla vdolky.

Pekla vdolky z bílé mouky

česká lidová

Pe - kla vdol - ky z bí - lé mou - ky, sy - pa - la je per - ní - kem,
há - ze - la je Hon - zí - čko - vi o - te - vře - ným o - kýn - kem.

1. Pekla vdolky
z bílé mouky,
sypala je perníkem,
házele je Honzíčkovi
otevřeným okýnkem.

2. Jez, Honzíčku, jsou dobrý,
jsou perníkem sypaný,
budou-li ti dobře
chutnat,
jsou tam ještě takový.

3. Hrách a kroupy,
kdo je hloupý,
to my máme každý den,
ale vdolky z bílé mouky,
jenom jednou za týden.

6. Hlasové cvičení: 2 min

Učitelka: „Dětem vdolky moc chutnaly a dělaly Mňami

- cvičení na staccato Mňami (možno zazpívat i anglicky Yummy /jamy/)

rozezpívání: Mňami/Yummy [jamy]

Mňa - mi, mňa - mi, mňa - mi, mňa - mi, mňa - mi.
Yu - mmy, yu - mmy, yu - mmy, yu - mmy, yu - mmy.

7. Rytmizace říkadla 3 min

Učitelka: „Masopustní průvod chodil na vesnici od chalupy k chalupě. Když byly před chalupou maškary volaly“ / Deklamace textu s rytmicí tleskáním/

„Ty-dli – fi-dly – bum-ta-ra-ta, o-te-vře-te kmo-tře vra-ta!

Ma-ška-ry k Vám při-šly, hej za-čal ma-so-pust-ní rej!

Masopustní rej, hrej muziko hrej.“

8. Práce s písní 4 min

Učitelka: „Když se vrata otevřela, začaly maskary zpívat písničku: My jsme se k vám přišli ptáti.“ Návčik písně imitační metodou. Žáci si na základě poslechu osvojí melodii písně.

My jsme se k vám přišli ptáti (česká lidová)

My jsme se kvám při - šli ptá - ti, smí - me - li tu tan - co - va - ti,

my jsme se kvám při - šli ptát, smí - me - li tu tan - co - vat.

8. Aktivní poslech – práce ve dvojici 3 min

Rozlišování barvy tónů – poslech nahrávky známé lidové písně, které je zahrána na různé melodické nástroje. Společně pojmenujeme jednotlivé hudební nástroje na obrázku na tabuli – kontrabas, trubka, piano, zobcová flétna, housle.

Učitelka: „Při oslavách masopustu v masopustním průvodu hrála i muzika, poznáte jednotlivé nástroje podle jejich zvuku? Na pracovní list s obrázky nástrojů zapište pořadí nástroje, který uslyšíte hrát.“

<https://www.etaktik.cz/kestazeni/1/46.mp3>

a. Poslouchejte nahrávky, k hudebnímu nástroji napište číslo, podle pořadí, kdy hrál.

--	--	--	--	--

b. Doplňte jména nástrojů na obrázcích

9. Práce v centrech hudebních aktivit – práce ve skupinkách 10 min

Učitelka popíše cíle a obsah práce žáků v jednotlivých centrech hudebních aktivit:

- ❖ PRÁCE S PÍSNÍ – melodizace popěvku se zpěvem

Žáci mají k dispozici metalofony a kartičky se zápisem písně a vyzkouší hru podle zápisu.

MA-SO-PUST-DR ŽÍ-ME NIC-SE.NE-VA DÍ-ME PO-SPO LU -

Masopust držíme (česká lidová)

The image shows a musical score for the song 'Masopust držíme'. It includes a graphic staff with colored boxes representing notes and a piano staff with a treble clef and a 2/4 time signature. The graphic staff is divided into measures by vertical lines. The notes are represented by colored boxes: red, orange, yellow, and green. The piano staff shows the corresponding musical notes and rests.

- ❖ PRÁCE S ŘÍKADLEM

Žáci mají za úkol ve skupince zrytmizovat říkadlo. Doprovod rytmičnými nástroji dle vlastní fantazie žáků. SKÁKEJ MEDVĚDE, ČERT PRO TEBE JEDE.

S DRÁTOVANÝM MĚCHEM STOJÍ ZA OŘECHEM

Skákej, ,
pro tě jede.
S drátovaným
stojí za .
S malovaným
budeš v pekle

❖ POJMENOVÁNÍ NÁSTROJŮ

Žáci společně ve skupině mají za úkol pojmenovat jednotlivé nástroje na obrázcích, předvést, jak se na nástroje hraje, předvést zvuk, pojmenovat zvuk, pojmenovat hudebníka. Žáci mají k dispozici rozstříhané karty obrázků a pojmenování a mají spojit související karty a připravit prezentaci pro ostatní.

					
BASA	TRUBKA	HOUSLE	FLÉTNÁ	PIANO	BUBEN
BASISTA	TRUBAČ	HOUSLISTA	FLÉTNISTA	PIANISTA	BUBENÍK
BASUJE	TROUBÍ	FIDLÁ	PÍSKÁ	BŘINKÁ	BUBNUJE

❖ MANIPULACE S OBRÁZKY SVÁTKŮ

Žáci mají k dispozici jednotlivé obrázky A4 se svátky a obdobími roku. Úkolem žáků je pojmenovat svátky na obrázcích a seřadit je dle jejich posloupnosti v roce.

10. Komunitní kruh – prezentace aktivit žáky, sebehodnocení 10 min

Prezentace činností v kruhu ostatním. Vyhodnocení práce žáků. Pochvala učitelkou.

11. Závěr hodiny, rozloučení hudebním pozdravem. 1 min

REFLEXE

Oslavy masopustu všeobecně děti milují. Mohou se vydovádět, převléct za někoho jiného, zazpívat písničku, zahrát na rytmické nástroje. Hudební nástroje si mohou sami vyrobit. Děti si mohou vyrobit také masky. Společně si povídáme o tradicích o minulosti. Toto téma nabízí velký přesah do dalších předmětů, vybízí k mimoškolním akcím s rodiči, dětmi a obyvateli obce. Svátky a tradice jsou také jedním z průřezových témat. Učitel má možnost propojovat vztahy mezi jednotlivými předměty a učit v souvislostech. Oslavou masopustu můžeme přirozeně propojit kouzlo zimní lidové tradice masopustu s hudební výchovou v souvislost s výtvarnou výchovou, pracovními činnostmi, tělesnou výchovou.

Realizací tohoto tématu žákům přiblížíme po staletí udržovanou masopustní tradici. Žáci díky své aktivitě seznámí s masopustními zvyky, písněmi a říkadly. Zároveň jsou začleněna průřezová témata i mezipředmětové vztahy. Průřezové téma osobnostní a sociální výchovy realizujeme ve skupinové práci, v práci ve dvojicích, v navazování komunikace, rozvoji kreativity, zároveň žáci mají možnost pronikat do lidové hudební tradice a objevovat tak vlastní identitu. Používáním grafických schémat a využíváním audiovizuální techniky při poslechu vhodně začleňujeme i mediální výchovu. Na realizovanou oslavu masopustu jsme navázali masopustní obchůzkou, děti dostali za zpívání a tancování sladkou odměnu.

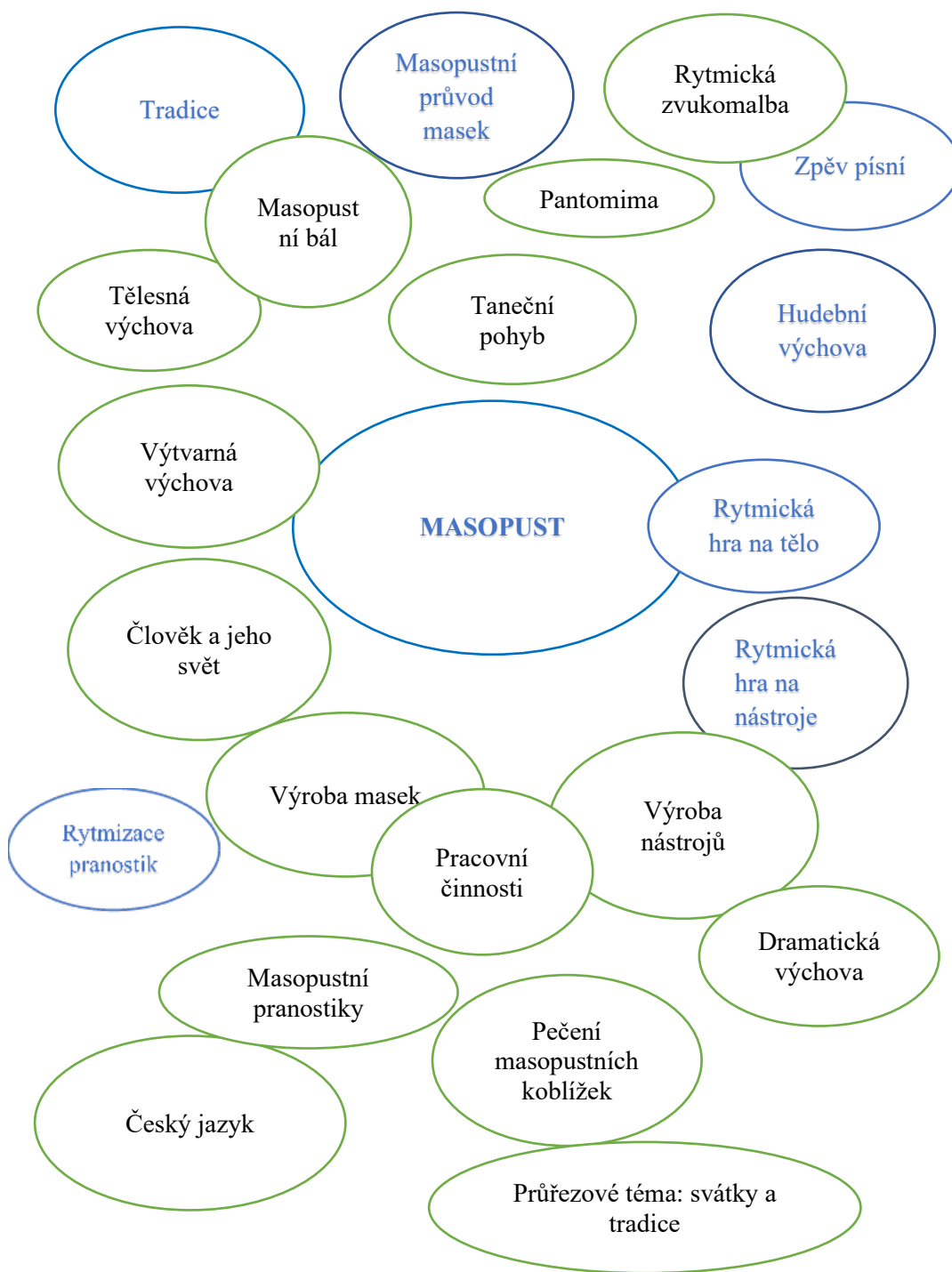

Obrázek 37 Josef Lada Masopust

Foto vlastní. Masopustní obchůzky masek

MASOPUST – MYŠLENKOVÁ MAPA

4.3 Jaro

Velikonoce – návrh přípravy hodiny hudební výchovy s mezipředmětovým přesahem

<p>Téma: Velikonoce Ročník: 1.</p> <p>Vzdělávací oblast: Umění a kultura</p> <p>Předmět</p> <ul style="list-style-type: none">➤ hudební výchova
<p>Mezipředmětové vztahy:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ prvouka➤ český jazyk➤ Výtvarná výchova
<p>Vzdělávací cíle:</p> <p>Pracuje ve skupinkách při rytmickém vícehlasu Hraje na rytmické nástroje Hraje na melodické nástroje dle notového schématu</p>
<p>Cíle RVP:</p> <p>Očekávané výstupy 1. období:</p> <p>HV-3-1-01 zpívá v jednohlase HV-3-1-02 rytmizuje a melodizuje jednoduché texty HV-3-1-03 využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře HV-3-1-04 reaguje pohybem na znějící hudbu</p>
<p>Učivo</p> <p>Pěvecká a dechová cvičení, jednohlasý zpěv písní, tvoření rytmizace jednoduchých říkadel, hra na jednoduché rytmické i melodické nástroje</p>

<p>Průřezové učivo: současnost a minulost v našem životě uchovávání tradic</p> <p>Průřezová témata</p> <p>Osobnostní a sociální výchova: Uvědomování si vlastního těla při zpěvu (správné postavení, dýchání, tvoření tónu, rozvoj sluchu a sluchových představ.</p> <p>Výchova v demokratického občana: spolupráce při hudebních činnostech Rozvíjení sebedůvěry, sebekontroly (naslouchání hře ostatních), vzájemný respekt</p> <p>Multikulturní výchova: pronikání do lidové hudební tradice, objevování vlastní hudební</p> <p>Enviromentální výchova: uvědomování si střídání ročních období a jejich odraz v lidových písních a říkadlech</p> <p>Mediální výchova: používání schémat grafických a notových zápisů při zpěvu a hře na hudební nástroje, využívání audiovizuální techniky při poslechu skladeb</p>
<p>Použité organizační formy:</p> <p>Hromadná forma, práce ve skupinkách,</p>
<p>Časová dotace: 45 min</p>
<p>Metody práce: Aktivizační metody, dovednostně praktické, imitační, názorně demonstrační, hraní rolí.</p>
<p>Materiálně didaktické prostředky:</p> <p>Xylofon, metalofon, ozvučná dřívka, interaktivní tabule, e učebnice, A4 obrázky pro práci ve skupinách, notová schémata pro práci ve skupinách na kartičkách, nastříhané proužky papíru na dechová cvičení,</p>
<p>Způsoby hodnocení:</p> <p>Sebehodnocení, hodnocení učitelkou,</p>

1. Hudební pozdrav 3 min

<https://www.etaktik.cz/kestazeni/3/1.mp3>

2. Motivace 3 min

Učitelka: „Dokážete pojmenovat, co vidíte na obrázcích?“ Žáci vyjmenují podle obrázků symboly Velikonoc. Učitelka: „Co mají tyto obrázky společného? Krátká diskuse.“

ZAJÍČEK, BERÁNEK KOČIČKY, KRASLICE, KOŠÍK, KUŘE, JARNÍ OSEŇÍ, POMLÁZKA/

Učitelka čte následující text a žáci doplňují nahlas společně slova vyjádřené obrázky.

JARO	VELIKONOCE
Jsou tady svátky jara. Kluci pletou	a holky malují
Maminka peče	a babička
se zdobí.	. Všude se uklízí a všechno

3. Rytmizace 2 min

Hra se slovními rytmy:

Se všemi žáky najednou vytleskáme následující rytmy:

ve-jce -ve-jce,/ ho-dy, ho-dy – do-pro-vo-dy/ dej – měj

4.Hlasová hygiena 8 min

Dechová cvičení:

Učitelka: „O Velikonocích si děti dříve vyřezávaly píšťalky ze dřeva. Vyzkoušíme, jak se do píšťalky foukalo.“ (Připravíme úzký pruh papíru, který představuje píšťalku. Proužek papíru držíme ve výšce očí: Nádech ústy, krátké zadržení dechu, poté vydechujeme mírně našpulenými ústy, krátké zadržení dechu a poté vydechujeme mírně našpulenými rty, foukáme *fúúúú* do úplného spotřebování vzduchu. Zaměříme se na plynulý výdech se sledováním pohybu papírku.)

Obličejová gymnastika:

Zkusíme, jak se na píšťalku hrálo. Na jeden nádech bez hlasu opakujeme slabiky DU-DY a prostřídáme se slabikami TU-TY (koutky úst se pohybují od našpulených rtů po roztáhlé koutky do šířky úsměvu)

Navození hlavového tónu s artikulačním cvičením

Postupujeme po půltónech směrem nahoru po tón e2 a tři a půl tóny směrem dolů, u slova ven necháme nosovku rozeznít v hlasové rezonanci VENNN

VEN, VEN ROZEZPÍVÁNÍ – Učitelka: Na jaře se vše probouzí – i blechy, maminka blecha říkala bleškám: „Venn, venn, vennis, všechny blechy ven.“

rozezpívání: Ven, ven, ven

1
C G C Des As Des
Ven, ven, ven, vše-chny ble-chy ven. Ven, ven, ven, vše-chny ble-chy ven.

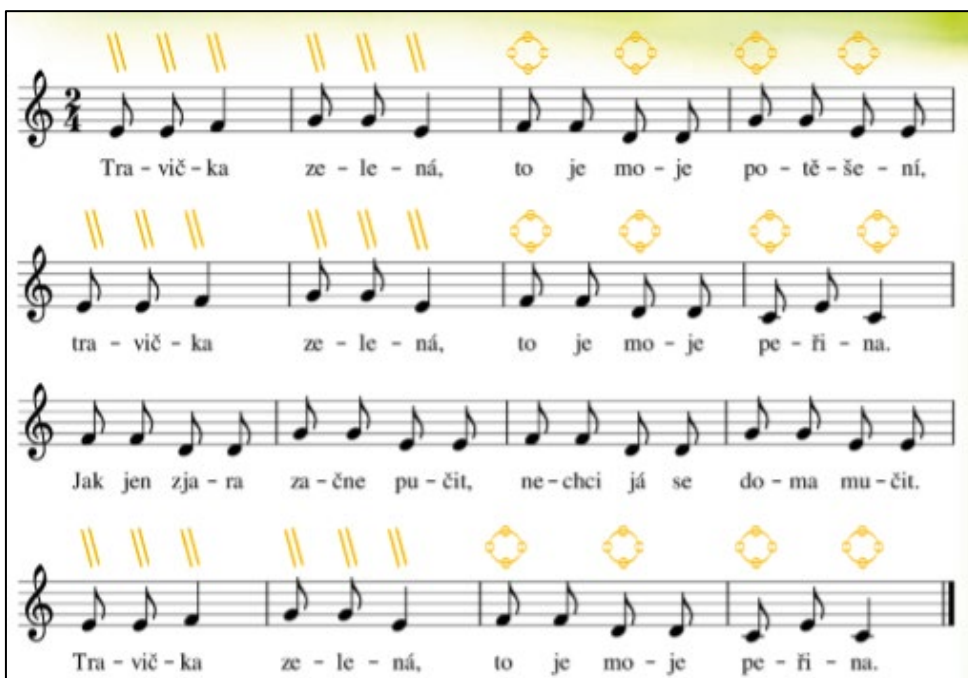
9
D A D Es B Es
Ven, ven, ven, vše-chny ble-chy ven. Ven, ven, ven, vše-chny ble-chy ven.

17
E H E F C F
Ven, ven, ven, vše-chny ble-chy ven. Ven, ven, ven, vše-chny ble-chy ven.

<https://www.etaktik.cz/kestazeni/1/76.mp3>

5. Práce s písní travička zelená, zpěv písně, doprovod na Orffovy nástroje 6 min

Učitelka: „Symbolem Velikonoc byla také nová zelená travička a osení. Zaspíváme si lidovou písničku Travička zelená.“ Opakování písně z minulé hodiny, případně učíme imitačním postupem. Žáci při nácvičku př sledují notový záznam písně. Po zvládnutí přidáme instrumentální doprovod – vybereme dva hráče – na ozvučná dřívka a na tamburínu. Žáci hrají podle značek, následně si vyzkouší doprovod na nástroje i další žáci dle jejich zájmu.

<https://www.etaktik.cz/kestazeni/1/68.mp3>

Travička zelená, to je moje potěšení.

Travička zelená, to je moje peřina,

Když si smyslím, na ni sednu, když si smyslím, na ni lehnu.

Travička zelená, to je moje peřina.

Po osvojení písně přidáme pohybový doprovod s hrou na tělo: 6 min

- 1.-4. takt – pleskání 2 doboého metra – obě ruce naráz
- 5.-8. takt – pleskání metra – střídání rukou, pravá, levá
- 9.-12 takt – dupání těžké (1. přízvukní doba v taktu)
13. -15. takt – (tleskání rytmu obě ruce naráz)
16. takt 3x zadupat (střídání nohou)

7. Společná rytmizace – Byla jedna slepička 3 min

Společně rytmizujeme s hrou na tělo a postupně řetězíme slova a opakujeme rytmizaci.

8. Zpěv s doprovodem hrou žáků na ozvučné trubice 6 min

Předchozí říkanku zpíváme v tónovém prostoru 5-3-1 + hra na ozvučné trubice s pomocí barev. Hromadně zpíváme, 5 žáků doprovází společně hrou na trubice, každý má jednu trubici. Opakujeme s výměnnou žáků dle jejich zájmu.

By - la jed - na sle - pič - ka, co hle - da - la zr - níč - ka.
Na za - hra - dě mís - to zrn - ka na - šla jed - nu ží - ža - lu.

9. Melodizace koledy hrou na ozvučné trubice 7 min

Učitelka: „Chodíte na Velikonoce koledovat?“ „Znáte koledu o zajíčkovi?“ S žáky vytleskáme rytmus koledy. Seznámíme žáky s melodií a jednotlivým barevně označenými tóny. Dle zájmu rozdáme žákům, každému vždy jednu trubici ke hře. Společně si zopakujeme kdo, kde bude hrát. Melodicky doprovodíme hrou na ozvučné trubice, společně se zpěvem. Pokud máme tři dílnou sadu ozvučných trubic, jednotlivé barvy tónů hrají vždy tři žáci najednou. Hru opakujeme, dbáme, aby se při hře na nástroje vystřídali všichni žáci.

Ho - dy, ho - dy, do pro - vo - dy, já jsem ma - lý za - jí - ček.
5
U - tí - kal jsem ko - lem vo - dy, ne - su ko - pu va - jí - ček.

10. Zhodnocení hodiny, rozloučení 1 min

Společná reflexe uplynulé hodiny Sebehodnocení práce žáků.

REFLEXE.

Náročnost hodiny jsem vždy aktuálně přizpůsobila možnostem třídy. Přípravenou hodinu jsem realizovala v několika různých třídách, délku jednotlivých aktivit jsem zohlednila podle úrovně hudebnosti žáků a zájmu žáků. Hodina měla spád a žáci pracovali s radostí a zaujetím. Na téma Velikonoc jsem připravila aktivity, které uvádím v příloze a lze je s žáky realizovat v následujících hodinách hudební výchovy.

Na hudební aktivity v hodině můžeme navázat pracovními činnostmi – setí osení a semen do květináčů s hlínou. Využijeme pranostiku: „*Na Zelený čtvrtek hrachy zasívej, na Velký pátek se zemí nehýbej!*“ Ve výtvarné výchově malujeme vyfouklá vejce jako kraslice. Mezipředmětově propojíme také s českým jazykem, rozšiřujeme a ověřujeme slovní zásobu k tématu Velikonoce. Procvičujeme slovní druhy, přídavná jména ve spojení se slovy vejce a kraslice.

Velikonoce můžeme také využít ke společnému neformálnímu setkání s rodiči při realizaci velikonoční dílničky, pletení pomlázek, zdobení vajíček, zpívání jarních a velikonočních písniček.

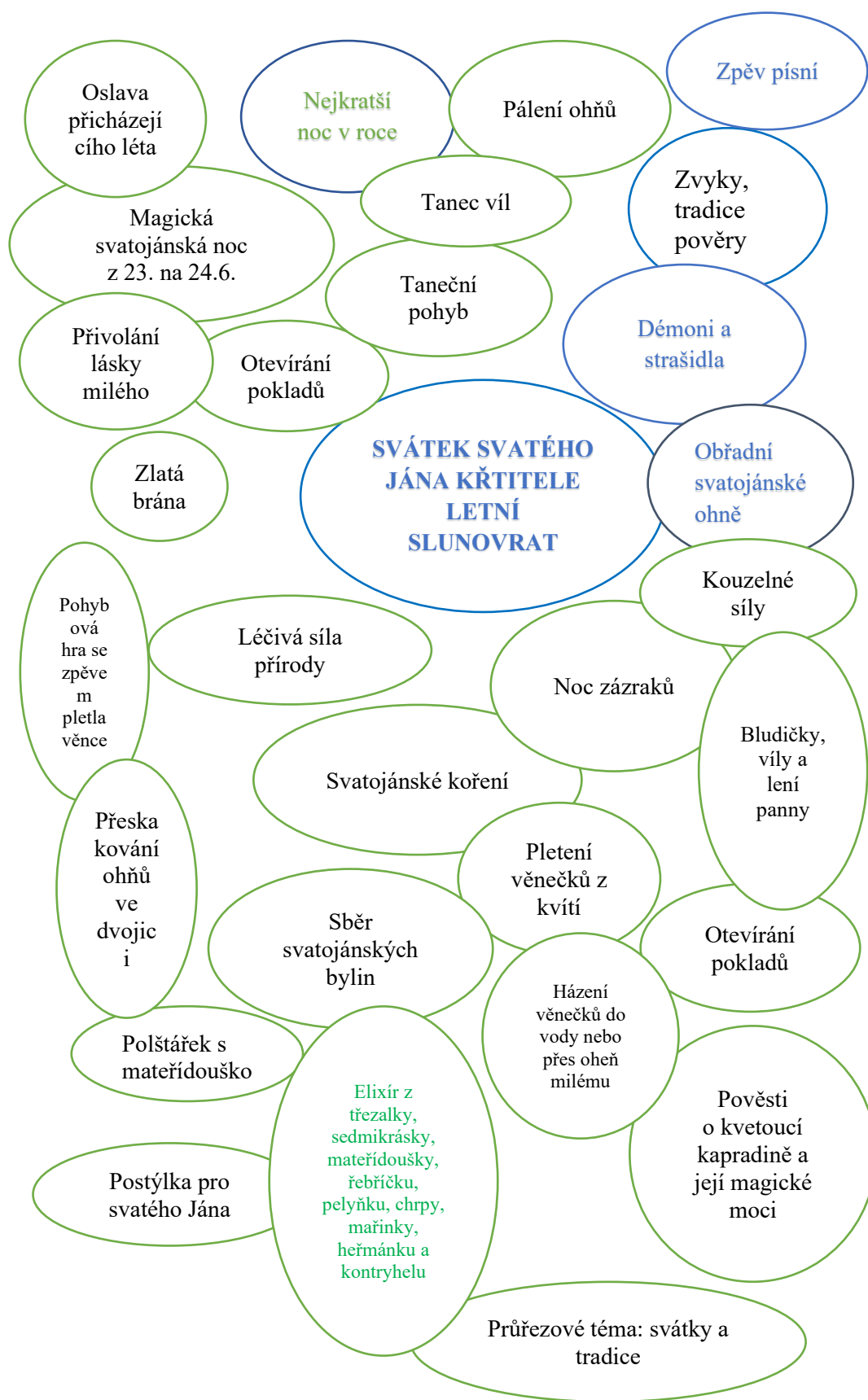
4.4 Léto

Návrh přípravy hodiny hudební výchovy k svátku s mezipředmětovým přesahem

<p>Téma: Oslava svátku svatého Jana, letní slunovrat Ročník: 3.</p> <p>Vzdělávací oblast: Umění a kultura Předmět ➤ hudební výchova</p>
<p>Mezipředmětové vztahy: ➤ přírodověda</p>
<p>Vzdělávací cíle:</p> <p>Žák využívá jednoduché hudební nástroje dle notového schématu Žák využívá rytmických slabik Žák si imitací osvojí popěvek Žák pohybem ztvární píseň</p> <p>Výchovné cíle: Spolupracuje, komunikuje ve skupině,</p>
<p>Cíle RVP: Očekávané výstupy 1. období: HV-3-1-01 zpívá v jednohlase HV-3-1-02 rytmizuje a melodizuje jednoduché texty HV-3-1-03 využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře</p>
<p>Komunikační složka učiva – komunikuje zpěvem se spolužáky, Nauková složka učiva – rytmizace, melodizace, propojení zpěvu a tance Formativní složka učiva – úcta k tradicím, aktivní oslava svátku Orientace v čase</p>

<p>Průřezové učivo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvědomování si svého těla při zpěvu a pohybu - rozvíjení kreativity při tvorbě hudebních doprovodů - umění spolupracovat s ostatními - používání schémat notových zápisů - uvědomování si střídání ročních období - objevování vlastní kulturní identity
<p>Použité organizační formy:</p> <p>Hromadná, skupinová,</p>
<p>Časová dotace: 45 minut</p>
<p>Metody práce: skupinová práce, práce ve dvojicích,</p>
<p>Materiálně didaktické prostředky:</p> <p>Xylofon, metalofon, ozvučná dřívka, ozvučné trubice, A4 obrázky květin ke skupinovým aktivitám</p>
<p>Způsoby hodnocení:</p> <p>Sebehodnocení, hodnocení učitelkou,</p>

MYŠLENKOVÁ MAPA – SVATOJÁNSKÁ NOC

1. Hudební pozdrav 1 min

2. Uvedení do tématu – poslech s vizualizací Pavlica Hradišťan „Svatý Ján“ 3 min

(40) Svatý Ján - YouTube

Rozhovor: Učitelka: „Co jste si představovali při poslechu? Jaká byla nálada písně? Jak na vás působila? Jaké nástroje v nahrávce hrály? Kde jste se ocitli?“ Odpovědi: louka, louka, les, zpěv ptáčků, léto, létání hmyzu, svítí sluníčko, píšťalka, svatý Ján, cimbál, housle, pikolka. Písnička oslavuje svátek svatého Jána, vrchol léta. O Svatojánské noci se otevíraly brána s poklady.

3. Aktivace, rozechřátí, příběh s pohybovým ztvárněním 5 min

*„Na svatého Jána, otvírá se brána,
na svatého Jána není tu noc žádná.“*

- Žáci ve dvojicích se postaví proti sobě s rukama představují bránu, poslední dvojice vždy proběhne bránou a postaví se opět jako brána před ostatní.

https://hradistan.cz/sites/default/files/soubor_277.mp3

Na svatého Jána / Vijte věnce | Hradišťan & Jiří Pavlica (hradistan.cz)

- Na svatého Jána, si také dívky přály, aby dostaly lásku svého milého, tanec v kruhu.

*„Milý Bože, svatý Jene, prosím Tebe poníženě,
oznam Ty mně sám, za koho se vdám.
Milý Bože, svatý Jene, prosím Tebe poníženě,
pověz Ty mně pravdu, kdy se vdávat budu“.*

https://hradistan.cz/sites/default/files/download/audio/soubor_267.mp3

- Na svatého Jána dívky trhaly kvítí a dávaly je do pytlíčku pod polštář. Která jména bylin uslyšíme v ukázce? Ztvárňujeme trhání květin na louce.

https://hradistan.cz/sites/default/files/download/audio/soubor_278.mp3

DOBROMYSL BAZALKA ČEKANKA TŘEZALKA

4. Rytmické cvičení, rytmizace jmen bylin ve skupinách, rytmický kánon 2 min

BA-ZAL-KA ČE-KAN-KA TŘE-ZAL-KA

5. Dechová cvičení 1 min

Květiny krásně voní, přivoníme si k nim. V ruce držíme květinu. Hluboce se nadechneme se, krátce zadržíme dech a vydechujeme ááá, užíváme si příjemnou vůni. Výdech je co nejdelší, opakujeme třikrát po sobě.

Kontrolovaný výdech s různou intenzitou do lístku květiny, držíme na úrovni obličeje za stopku listu (mírný vánek, silnější větřík, vítr, při vichřici lístek pustíme a necháme spadnout na zem), několikrát opakujeme.

6. Obličejová gymnastika 1 min

Jsmo překvapeni, jak květina krásně voní: překvapený obličej, veselý obličej s širokým úsměvem. Opakujeme 3x za sebou.

7. Navození hlavového tónu 1 min

Oceňujeme, jak byliny krásně voní: Žáci se zavřenými ústy ve vyšší poloze dělají hmmm a sjedou do hlubší polohy. Žáci postup několikrát opakují a rozsah postupně zvětšují.

8. Rozezpívání – v noci se otvírala brána k pokladům 3 min

The image shows a musical score for a song in 2/4 time, starting with a C-clef. The lyrics are: Zla - tá brá - na o - te - vře - ná, zla - tým klí - čem o - dem - če - ná, kdo do ní ve - jde, to - mu hla - va se - jde, ať je to ten ne - bo ten, pra - ští - me ho ko - ště - tem. Below the score is a golden key illustration.

9. Práce s písní 5 min

Na svatého Jána dívky z natrhaných květin pletly a vázaly věnečky

Pletla jsem

Mírně *Z Moravy*

c *G7*

1. Plet-la jsem, plet-la jsem, pro-plé-ta - la jsem,

čer - ve-ným, ze - le - ným, mod-rým ha - ra - sem.

c

Učitelka: „Znáte všechna slova v písničce?“ vysvětlíme význam slova *haras-příze*, kterou dívky svazovaly věnečky.

Práce s notovým zápisem písně. Učitelka: „V jakém rytmu je písnička, podle čeho zjistili. Je písnička rychlá nebo pomalá? Podle čeho to zjistíme?

Společně rytmizujeme píseň rytmickými slabikami TY-TY-TY / TY-TY-TY/TY-TY-TY/TY-TÁ/

Společně pojmenujeme a barevně označíme noty dle barevné stupnice ozvučných trubíc.

Píseň nacvičíme imitační metodou.

10. Instrumentální doprovod zpěvu písně dle notového schématu písně Pletla jsem barevným označením not. 3 min

Doprovodíme zpěv písně doprovodem na ozvučné trubice podle barevného zápisu. Žáci mají k dispozici notový zápis písně s barevným označením not na tabuli. Žáci se vystřídají při hře, opakujeme dle zájmu žáků.

11. Pohybové ztvárnění písně 4 min

Žáci se postaví čelem do kruhu a uchopí se za ruce. Několik žáků je v kruhu. Zpíváme píseň „Pletla jsem.“ Na začátku písně přistoupí žáci v kruhu k některým dvěma žákům v kruhu, ti zvednou ruce a vytvoří několik bran. Žáci za zpěvu ostatních prochází ve stejném směru bránami. Žáci, k nimž se blíží, zvedají postupně paže. Jakmile pod nimi žák projde, spouštějí je dolů.

12. Práce v centrech hudebních aktivit 8 min

Skupinová práce 1 - Hledání názvů květin podle not

S pomocí hudební nápovědy pojmenujte květiny, které dívky zaplétaly do věnečku.

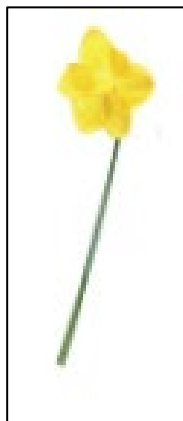
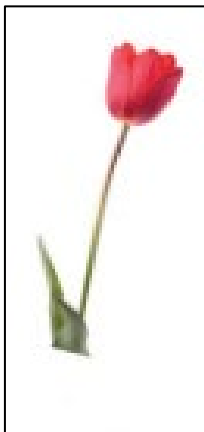
Skupinová práce. Sbíraly se tyto květiny. Doplň s pomocí nápovědy not.

Nápověda:	KONTRYHEL	CHRPA	HEŘMÁNEK	JITROCEL
	ŘEBŘÍČEK	MATRÍDOUŠKA	TŘEZALKA	ŘEPÍK

Skupinová práce 2- Hra na ozvučné trubice

Poznáš květiny? Spoj obrázek s názvem. Zkus názvy květin zazpívat, doprovod' hrou na ozvučné trubice modré a žluté barvy

NARCIS

RŮŽE

TULIPÁN

KOPRETINA

Skupinová práce 3 – Hrátky s říkadlem

Zrytmizujte rozpočítadlo

U POTOKA ROSTE KVÍTÍ,
ŘÍKAJÍ MU PETRKLÍČ,
NA KOHO TO SLOVO PADNE,
TEN MUSÍ JÍT Z KOLA PRYČ.

Zkuste se rozpočítat pomocí tohoto rozpočítadla

Posaďte se do dřepu, na koho rozpočítadlo ukáže, tak si stoupne. Opakujte s výměnou všech ve skupině.

Zkuste rozpočítadlo zmelodizovat s použitím xylofonu.

13. Zapletení všech kytíček – dialogická píseň mezi žáky a sólisty 3 min

Uvjíme věneček Božena Viskupová

U - ví - jí - me vě - ne - ček ze všech na - šich ky - ti - ček. Za - ple - te - me

6 do vě - neč - ku kví - tek, lí - s - tek i vět - vič - ku. Ja - ké jmé - no máš? Pojď ty mezi nás!

Úkolem žáků je prohlédnout si notový zápis písně a určit druhy not a vytleskat společně rytmus písničky. Píseň nacvičíme společně, jako by šlo o zpěv jednoho žáka, který se sám ptá i si odpovídá, jako by trpěl samomluvou. Odpovědi sólisty odlišíme dynamikou, děti budou zpívat tišeji. Po nacvičení zazpíváme dialogicky. Využijeme obrázků, při zpěvu jména květiny, žák zvedne obrázek květiny. Při sborovém pojmenování obrázků květiny ukazuje učitelka. Rozhovor povedou dvě skupiny, pak dáme prostor sólovým zpěvákům.

14. Ztvárnění písně zpěvem spolu s pohybem 6 min

Učitelka začíná zpívat písničku Uvjíme věneček, postupně se přidávají další. Žáci se zapojují za učitelku, postupně utvoří dlouhý řetěz, drží se za ruce a utvoří kruh – věneček z květin. Obrázky květin A4 mají děti stále k dispozici jako vizuální podporu.

15. Zhodnocení hodiny, pochvala učitelkou, rozloučení

REFLEXE:

Časovou dotaci hodiny a náročnost jsem přizpůsobila žákům ve třídě. Hudební aktivity a činnosti žáky zaujaly. Při celém průběhu byly motivovány a aktivní. Realizovaná hodina byla žáky kladně hodnocena. Stanovené hodiny se podařilo naplnit. Na hudební aktivity můžeme navázat činnostmi v prvouce, poznávání lučních rostlin. S žáky založíme herbář. Přírodovědu propojíme s hudební výchovou zařazením hry na otázku a odpověď. Svátek svatého Jána nabízí také možnost vycházky do přírody, zkoumání květin na louce. Zahradu školy můžeme na toto téma společně s závěrem roku využít na společné setkání s rodiči.

ZÁVĚR

„Musíme dát dětské fantazii milé představy, které dovede po svém prožít“ (Křička, 1920)

Ve své diplomové práci jsem se zabývala odrazem svátků a tradic v hudební výchově na 1. stupni základní školy. Toto téma mi je blízké, byla jsem ráda, že se mu mohu hlouběji věnovat. Práce mi přinesla velké obohacení, a to nejen v dalším poznávání našich tradic, svátků, ale v poznání dalších písní a hudebních děl, které se se svátky a tradicemi souvisejí. Prostudovala jsem mnoho knih věnující se českým svátkům a tradicím ve spojení s dětmi a hudbou, a to od nejstarších až po současnost. Seznámila jsem se s poslechovými skladbami, které mě oslovily a zařadila jsem je také do souboru příprav. Bylo mi velkou odměnou, že všichni žáci se zaujetím poslouchali hudbu, se kterou se v běžném životě nesetkají. Další velkou radostí pro mě bylo, že jsem s realizací hudebních činností při oslavách svátků roku motivovala k hudebním činnostem také kolegyně.

Jako učitelka mám velkou možnost kultivovat názory žáků, jejich postoje, chování, pěstovat vztah k hudbě, tradicím, kultuře. Prostřednictvím hudby, hudební výchovy, spolu prožitím českých tradic a svátků jsem měla možnost propojit také vzdělávací oblasti a vztahy mezi jednotlivými předměty ve výuce. Začleněním svátků do průběhu školního roku, jejich oslavami jsem se snažila zprostředkovat žákům prožitek a tím i zapamatování. Společným slavením svátků vznikly opakující se rituály, na které se žáci těšili a chtěli je opakovat. Prožitím svátků žáci více porozuměli jejich obsahu a sdělení. Oslavy také žákům poskytly pocit sounáležitosti, jistotu spojení se svými kamarády, třídou, komunitou, školou, obcí, zemí, v níž žijí a uvědomění vlastní identity. V realizovaných hodinách hudební výchovy jsem využila aktivizačních metod, prostřednictvím společné i skupinové práce se každý žák mohl zapojit a měl možnost se hudebně rozvíjet. Realizací oslavy svátků jsem mohla žákům ukázat cestu, směr, naladit je na radost z hudby, zpěvu a objevování kulturních kořenů.

Žáci se v připravených hodinách věnovali mnoha zajímavým činnostem. Snažila jsem se všechny po celou hodinu motivovat a podporovat jejich zájem o hudbu. Hudební činnosti při realizaci hodiny hudební výchovy na sebe navazovaly a vzájemně se prolínaly. Všichni žáci měli možnost uplatnit se a najít uspokojení. Každý měl možnost stát se v hodině zpěvákem, hráčem na nástroje nebo tanečníkem. V hodinách bylo důležité,

aby se žáci oprostili od starostí či obav. K uvolnění žáků jsem využívala rozechřívací pohybovou hru nebo jednoduchý tanec. Hudební činností v hodině umožňovali žákům tvořivý přístup a kladný prožitek, důležitá byla pochvala i od ostatních spolužáků. Pozitivní naladění v hodinách hudební výchovy pomáhá u žáků budovat vztah k hudbě po celý další život.

V celé práci jsem se věnovala odrazu svátků a tradic v hudební výchově na 1. stupni ZŠ. Na začátku jsem stanovila tři cíle, které jsem se snažila naplnit v průběhu realizace. Vypracovávala jsem obsah se zaujetím a láskou, proto věřím, že došlo k naplnění všech tří vytyčených cílů.

Prvním cílem práce bylo popsat soubor svátků a zvyků vycházejících z českého lidového roku. Tradiční svátky, jejich původ a proměny v průběhu času jsem se snažila podrobně vylíčit. Ke každému svátku jsem se také snažila najít jeho propojení s hudbou. Všechny svátky nabízí odraz v hudbě, ať již ve formě dochovaného popěvku, říkadel koled, přes písně až po symfonická díla slavných skladatelů. Ke svátku jsem se snažila připojit také jeho dokreslující vizuální obraz, aby smyslové propojení přineslo co nejkomplexnější pohled.

Druhým cílem mé práce byla rešerše učebnic hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ se zaměřením na svátky a tradice a jejich využitím při slavení svátků s žáky v průběhu školního roku. Hodnotila jsem četnost výskytu materiálu spojeného vždy s konkrétním svátkem. Sledovala jsem nabídku písniček, říkanek, rýmů, popěvků, rytmizací, poslechů a námětů k činnostem vhodných při realizaci oslavy svátku. Ke každému vybranému svátku jsem připravila přehledovou tabulku s odkazem na konkrétní učebnici a místo, ze kterého učitel může materiál čerpat.

Třetím cílem práce bylo vytvořit soubor příprav k oslavám jednotlivých svátků s využitím hudební výchovy. V praktické části jsem navrhla ke každému ročnímu období přípravu na hodinu hudební výchovy. V přípravě uvádím také mezipředmětový přesah a průřezové propojení, které téma svátků a tradic nabízí. Soubor příprav jsem navrhla napříč ročníky prvního stupně od 1. do 4. třídy. Přípravy k oslavám svátků jsem také s žáky ve škole úspěšně realizovala. Hudební činnosti měly spád, děti byly aktivní, motivované a činnosti chtěli i opakovat. Věřím, že radostný prožitek oslavy svátku přispěl k jeho zapsání do paměti žáků. Jednotlivé přípravy může učitel vhodně upravit a přizpůsobit možnostem konkrétní třídy, aby sváteční chvíle strávené při oslavě svátku byly pro všechny odměnou a radostí.

Na úplný závěr bych chtěla konstatovat, že záměrné spojení svátků a tradic s hudbou a hudební výchovou vidím jako velkou výzvu a příležitostí pro učitele dětem přiblížit po staletí udržované tradice. Žáci se mohou nejen pobavit, ale i poučit o jejich původu. Společnými hudebními činnostmi můžeme žákům zprostředkovat prožitek svátku tak, aby se k němu chtěli i nadále vracet. Jedině tak máme možnost zachovat naše kulturní dědictví živé i pro další generace.

RESUME

Ve své diplomové práci jsem se věnovala odrazu svátku a tradic v hudební výchově na prvním stupni základní školy. Práce má tři základní cíle:

1. popsat soubor svátků, tradic a zvyků, který vychází z českého lidového roku
2. provést rešerši učebnic hudební výchovy se zaměřením na svátky a tradice
3. navrhnout soubor příprav k vybraným svátkům s využitím hudební výchovy

Celá práce je rozdělena do čtyř kapitol. První dvě kapitoly jsou věnovány tradicím, svátkům vycházejících z českého lidového roku. Popisují vznik, původ, obraz svátku a jeho propojení s hudbou. Ve třetí kapitole jsem se věnovala rešerši současných učebnic hudební výchovy pro první stupeň ZŠ, s platnou doložkou MŠMT. Z dvaceti publikací hudební výchovy pro první stupeň jsem vybrala materiál vhodný k realizaci svátků s dětmi v hodinách hudební výchovy. Vybrala jsem z celého roku svátky, které školní rok provázejí a můžeme je s žáky společně slavit a tím podpořit jejich zapamatování. Patnáct konkrétních svátků jsem seřadila v průběhu školního roku, ke každému jsem připravila přehlednou tabulku s odkazy na náměty v jednotlivých učebnicích hudební výchovy. Učitel tak má možnost rychlého přehledu, z té, které učebnice, CD k učebnici, může čerpat, pokud se tématu svátku bude věnovat.

Na základě prostudované literatury a vyhodnocení učebnic jsem navrhla soubor příprav hodin hudební výchovy s tématem svátků. Ke každému ročnímu období jsem připravila přípravu na hodinu hudební výchovy s tématem určitého svátku. Při těchto přípravách jsem využila nejen námětů z prostudovaných dvaceti učebnic, ale i námětů se kterými jsem se seznámila studiu odborné literatury a zdrojů v teoretické části práce. Navržené přípravy jsem měla možnost vyzkoušet a ověřit jejich realizovatelnost v praxi s žáky ve třídách. Vždy jsem reagovala na aktuální situaci ve třídě a možnosti třídy. Žáci byli po celou hodinu motivováni a nabízené hudební činnosti je zaujaly, některé chtěli i opakovat. Realizaci příprav s žáky hodnotím jako úspěšnou. V přípravách jsem využila lidové písně, drobné slovesné útvary folklorního a lidového kontextu souvisejícího s tradicemi z učebnic a další prostudované odborné literatury. Všechny stanovené cíle na začátku práce byly její realizací splněny. Práce mi přinesla také další poznání a otevřela nové obzory k mé pedagogické práci.

SUMMARY

In my diploma thesis, I focused on the reflection of the holiday and traditions in music education in the first grade of elementary school. The thesis has three basic goals:

1. to describe the set of holidays, traditions and customs that are based on the Czech folk year
2. to conduct a search of music education textbooks with a focus on holidays and traditions
3. propose a set of preparations for selected holidays using music education

The entire diploma is divided into four chapters. The first two chapters are devoted to traditions and holidays based on the Czech folk year. I described the creation, origin, and image of the holiday and its connection with music.

In the third chapter, I devoted myself to the research of current music education textbooks for the first grade of elementary school. All books have valid clause of the Ministry of Education and Culture. From twenty music publications I selected materials suitable for implementing holidays in music education classes. I chose fifteen holidays of the school year and prepared organised table. This table is based on suitable materials for celebraton of the specific holidays. These materials can be easily found throug mentioned textbooks and concrete sites, or CD. Prepared tables give quick overview of selected holidays and materials for them.

Based on the evaluation of the textbooks and other publications, I designed a set of materials for music lessons with the theme of holidays. For each season, I prepared materials for a music lesson with the theme of a certain holiday. During these preparations, I used not only topics from the studied twenty textbooks, but also topics that I came across by studying literature for the theoretical part of the work. I had the opportunity to test the proposed preparations and verify their feasibility in practice with students in classes. I accommodated all of the materials to the current situation in the class and the competence of the class. The pupils were motivated throughout the lesson and were interested in the offered musical activities. They even wanted to repeat activities. I rate the implementation of the preparations with the students as successful. In the preparations, I used folk songs, small verb formations of folklore and folk context related to traditions from textbooks and other studied professional literature. By implementing the work, the set goals were fulfilled. The Diploma thesis also brought me more knowledge and opened new horizons for my pedagogical work.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- Bařinková , Jitka a Málková , Jitka.** Hudební výchova. *Nová škola Duha*. [Online] [Citace:] <https://novaskoladuha.cz/vyhledavani/?fsearch=hudebn%C3%AD+v%C3%BDchova&searchtype=1>.
- Bařinková , Jitka a Málková , Jitka.** 2019. *Hudební výchova 2, učebnice pro 2. ročník základní školy*. Brno : Nová škola -Duha, 2019. 978-80-88285-12-0.
- Gregor , Vladimír a Sedlický , Tibor.** 1990. *DĚJINY HUDEBNÍ VÝCHOVY V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU*. Praha : Supraphon s.p., 1990. str. 12. 80-7058-131-X..
- Hornák, Karel, a další.** 2017. *Hudební výchova pro 1. stupeň ZŠ, Zpěvník s instrumentálními doprovody*. [Zpěvník] Plzeň : Fraus, 2017. 978-80-7489-355-1.
- Hornák, Karel, Lenka , Pospíšilová, a další.** 2017. *Hudební výchova pro 1. stupeň, Zpěvník s instrumentálními doprovody*. Praha : Plzeň, 2017. 978-80-7489-355-1.
- Jaglová , Jindřiška.** Hudební výchova. *Nová škola s.r.o.* [Online] [Citace: 12. 2 2023.] https://www.nns.cz/obchod/index.php?item=nabidka2&eshop_action=show_sel_data&order_by=isbn&cat_lev2_chbx%5B%5D=75&cat_lev2_chbx%5B%5D=70&cat_lev2_chbx%5B%5D=65&cat_lev2_chbx%5B%5D=77&cat_lev3=X&cat_lev4=Hudebn%C3%AD+v%C3%BDchova&search_pat=&isbn_pat=.
- Jaglová, Jindřiška.** 2021. *Hudební výchova 2, učebnice pro 2. ročník základní školy*. Brno : NOVÁ ŠKOLA, s.r.o., 2021. 978-80-7600-305-7.
2016. *Hudební výchova 5, učebnice pro 5. ročník základní školy*. Brno : NOVÁ ŠKOLA, s.r.o., 2016. 978-80-7289-798-8.
2022. *Začínáme s hudební výchovou 1. ročník*. Brno : NOVÁ ŠKOLA, s.r.o., 2022. 978-80-7600-318-7.
- Jenčková , Eva.** 2019. *Hudba v současné škole, PODZIMNÍ ZPÍVÁNÍ*. Hradec Králové : TANDEM, 2019. 978-80-86901-75-6.
- Kříčka, Josef.** 1920. *Dítě a hudba*. Praha : Dr. Ed.Grégr a syn, 1920.
- Lišková , Marie.** 1998. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. Praha : SPN, 1998.
2007. *Hudební výchova pro 1. stupeň, Klavírní doprovody*. Praha : spn, 2007. 978-80-7235-358-3.
2018. *Hudební výchova pro 2. ročník základní školy*. Praha : SPN, 2018. 978-80-7235-606-5.
2022. *Hudební výchova pro 3. ročník základní školy*. Praha : SPN, 2022. 978-80-7235-607-2.
- Lišková.** Umění a kultura. *Naše učebnice*. [Online] [Citace: 5. 12 2022.] <https://www.naseucebnice.cz/umeni-a-kultura-3/?pv16=16>.
- Lišková, Marie.** 2018. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. Praha : SPN, 2018. 80-7235-605-8.
2018. *Hudební výchova pro 4. ročník základní školy*. Praha : SPN, 2018. 978-80-72-35-608-9.
2018. *Hudební výchova pro 5. ročník základní školy*. Praha : SPN, 2018. 978-80-7235-609-6.
- Matějček, Zdeněk.** 2003. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha : Portál, 2003. 80-7178-853-8.
- Pánková , Jarmila, a další.** Hudební výchova 1. *Učebnice.fraus*. [Online] [Citace: 10. 1 2023.] <https://ucebnice.fraus.cz/catalog/cs/1-stupen-zs-a-materske-skoly-vychovy-a-prurezova-temata-hudebni-vychova-1-cesta-do-sveta-hudby/p5846ick1svptick1s.html>.
- Pánková, Jarmila, a další.** 2015. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. Plzeň : Fraus, 2015. 978-80-7489-250-9.
- Pánková, Jarmila, a další.** 2020. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy. , Příručka pro učitele*. Plzeň : Fraus, 2020. 978-80-7489-251-6.
- Plicka, Karel, Svolinský, Karel a Volf, Karel.** 1978. *Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách, Jaro*. Praha : Odeon, 1978.
- Plicka, Karel, Volf , František a Svolinský, Karel.** 1960. *Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách Zima*. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, 1960. cinnost/obrad/vynaseni-smrti/.
- Sborníček , Písniček .** 2008. *Zlatá brána, Sborníček písniček a pohybových her*. místo neznámé : Collegium pro arte antiqua, 2008.
- Smolková, Táňa.** 2009. *Slavíme s dětmi svátky*. místo neznámé : TeMi CZ, s.r.o.2009, 2009. 978-80-87156-40-7.

- Sušil, František. 1860.** *Moravské národní písně.* V Brně : autor neznámý, 1860.
- Šottnerová, Dagmar. 2005.** *Adventní čas, zvyky, obyčej, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry.* Olomouc : Rubico, 2005. 80-7346-050-5.
- 2009.** *Lidové tradice.* Olomouc : Rubico, 2009.
- 2014.** *Vánoce, původ, zvyky, koledy, hry a náměty.* Olomouc : Rubico, 2014. 978-80-7346-090-7.
- 2004.** *Velikonoce původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty.* Olomouc : Rubico, 2004. 80-7346-044-0.
- 2005.** *Zima, zvyky, obyčej, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry.* Olomouc : Rubico, 2005. 80-7346-059-9.
- Taylor, Daniela, a další.** Hudební výchova. *etaktik.* [Online] [Citace: 23. 1 2023.] <https://www.etaktik.cz/1-stupen-zs/hudebni-vychova/>.
- Taylor, Daniela, a další. 2020.** *Hudební výchova 1, pracovní učebnice pro 1. ročník ZŠ.* Praha : Taktik, s.r.o., 2020. 978-80-7563-249-4.
- Taylor, Daniela, a další. 2021.** *Hudební výchova 3, pracovní sešit pro 3. ročník ZŠ.* Praha : Taktik International, s.r.o., 2021. 98-80-7563-251-7.
- Taylor, Daniela, a další. 2022.** *Hudební výchova 4, učebnice pro 4. ročník ZŠ.* Praha : Taktik International, S.R.O., 2022. 978-807563-489-3.
- Tomková, Marcela, Andrásková, Lenka a Chomoucká, Eva. 2020.** *Hudební výchova 3, učebnice základní školy.* Brno : Nová škola - Duha, 2020. 978-80-88285-36-6.
- Taylor, Daniela, a další. 2020.** *Hudební výchova 2, pracovní učebnice pro 2. ročník ZŠ.* Praha : Taktik, s.r.o., 2020. 978-80-7563-250-0.
- Vavřínová, Valburga. 2006.** *Malá ENCYKLOPEDIJE VELIKONOC.* Praha : Libri, 2006. 80-7277-292-9.
- Vondruška, Vlastimil. 2008.** *Lidový rok.* Praha, Česká republika : autor neznámý, 2008.
- Vondrušková, Alena. 2015.** *Český lidový a církevní rok.* Brno : MOBA, s.r.o., 2015.
- Zíbrt, Zdeněk. Veselé chvíle v životě lidu českého.** Praha : Vyšehrad. 80-7021-624-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Pintersest*. [Online] [Citace: 30. 12 2022.] <https://cz.pinterest.com/pin/592997475913249124/>. [Online]
- Akimova , Školička**. Akimova školička My tři králové. *You Tube*. [Online] [Citace: 29. 12 2022.] <https://www.youtube.com/watch?v=q7EwN4t10hc>.
- Baar, Jindřich Šimon**. 1975. *Osmačtyřicátníci*. Praha : Československý spisovatel, 1975.
- Bačínová , Linda**. 2016. Medlešice - máme tu masopust hej, hej. *MŠ Strojářů Crudim*. [Online] 10. 2 2016. [Citace: 21. 11 2022.] <https://www.msstrojaru.cz/medlesice-mame-tu-masopust-hej-hej-hej/>.
- Bařinková , Jitka a Málková , Jitka**. Hudební výchova. *Nová škola Duha*. [Online] [Citace:] <https://novaskoladuha.cz/vyhledavani/?fsearch=hudebn%C3%AD+v%C3%BDchova&searchtype=1>.
- Bílá, Martina**. 2009. Český rozhlas. *Český rozhlas*. [Online] 2009. <https://cesky.radio.cz/archeologicky-pruzkum-u-kolina-odhalil-i-nejvetsi-rondely-v-evrope-8579184>.
- Blahůšek , Jan**. 2022. *Péče o tradiční lidovou kulturu v České republice*. Strážnice : ÚSTAV LIDOVÉ KULTURY VE STRÁŽNICI, 2022.
- Bolger Hyde , Katherine**. 2012. *Good Book for young souls*. [Online] 13. 12 2012. [Citace: 8. 11 2022.] <http://goodbooksforyoungsouls.blogspot.com/2012/12/st-lucia-day-remembrances.html>.
- Cikrytová , Eva**. Ruku v ruce s tradicemi. *Jíme jinak*. [Online] [Citace: 23. 1 2023.] <https://www.jimejinak.cz/ruku-v-ruce-s-tradicemi-aneb-posviceni-a-hody-2/>.
- Česká televize**. Naše tradice. *Česká televize*. [Online] [Citace: 28. 12 2023.] <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/212562260400026/>.
- das**. 2014. Proč tak rádi dordžujeme tradice. *Novinky*. [Online] 17. 4 2014. [Citace: 18. 12 2022.] <https://www.novinky.cz/clanek/zena-zdravi-proc-tak-radi-dodruzujeme-tradice-225659>.
- Direktář o lidové zbožnosti a liturgii**. 2007. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii : Směrnice a zásady*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007. 9788071951520.
- Durkheim , Émilie**. 2002. *Elemntární formy náboženského života*. Praha : OIKOYMENH, 2002. 80-7298-056-4.
- George Santayna**. George Santayna. *Databaze knih*. [Online] [Citace: 21. 2 2023.] <https://www.databazeknih.cz/citaty/george-santayana-19226>.
- Hayek, Friederick August**. 2022. *Osudná domýšlivost*. Praha : Liberální instutut, 2022.
- Horňák, Karel, a další**. 2017. *Hudební výchova pro 1. stupeň ZŠ, Zpěvník s instrumentálními doprovody*. [Zpěvník] Plzeň : Fraus, 2017. 978-80-7489-355-1.
- Hrušková, Martina**. 2016. Město Týnec. *Velikonoce*. [Online] 20. 4 2016. [Citace: 2. 10 2010.] https://www.mestotyynec.cz/muzeum/foto_velikonoce.htm.
- Jaglová , Jindřiška**. Hudební výchova. *Nová škola s.r.o*. [Online] [Citace: 12. 2 2023.] https://www.nns.cz/obchod/index.php?item=nabidka2&eshop_action=show_sel_data&order_by=isbn&cat_lev2_chbx%5B%5D=75&cat_lev2_chbx%5B%5D=70&cat_lev2_chbx%5B%5D=65&cat_lev2_chbx%5B%5D=77&cat_lev3=X&cat_lev4=Hudebn%C3%AD+v%C3%BDchova&search_pat=&isbn_pat=.
- Jižní Morava** . Jízda králů. *Jižní Morava*. [Online] [Citace: 2. 11 2022.] <https://www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70935-jizda-kralu#image-5>.
- Kampa , divadlo**. Rozverný masopust a Veselé Velikonoce. *Divadlo Kampa*. [Online] [Citace: 10. 12 2022.] <https://divadlokampa.cz/program/rozverny-masopust-a-vesele-velikonoce-2023-04-03-11-00-00>.
- Kaprál, Josef**. tristudne, otvirani studanek. *tristudne*. [Online] [Citace: 16. 1 2023.] <https://www.tristudne.cz/cz/otvirani-studanek>.
- Kazdová, Kateřina** . 2021. Velikonoční koledy. *Cibuláček*. [Online] 22. 3 2021. [Citace: 28. 11 2022.] <https://www.cibulacek.cz/2021/03/22/velikonocni-koledy/>.
- Keller , Jan**. 2017. Přísloví. *Sociologická encyklopedie*. [Online] 11. 12 2017. [Citace: 12. 10 2022.] <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/P%C5%99%C3%ADslov%C3%AD>.

Kolísková , Martina. Vánoční tradice - barborky. *Šťastný úsměv*. [Online] [Citace: 2. 11 2022.] <http://stastny-usmev.cz/vanocni-tradice-barborky/>.

Komenský , Jan Amos. 2022. Citáty. *Citáty*. [Online] 23. 12 2022. <https://azcitaty.cz/citaty/jan-amos-komensky/2/>.

Křížová , Alena, Pavlicová , Martina a Válka , Miroslav. 2015. *Lidové tradice jako součást lidového dědictví*. Brno : Masarykova univerzita, 2015.

kudyznudy. masopustni-obchuzky-na-hlinecku. *kudyz nudy*. [Online] [Citace: 4. 12 2022.] <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/unesco/masopustni-obchuzky-na-hlinecku>.

Kužniar , Mariusz. 2017. Svátek uvedení páně do chrámu (Hromnice) -Mše sv. *farnost Ořech*. [Online] 15. 1 2017. [Citace: 2. 11 2022.] <https://www.farnostorech.cz/aktuality/svatek-vedeni-pane-do-chramu-hromnice-mse-sv>.

Lada , Josef. Sběratel ladových pohlednic. *Novinky.cz*. [Online] [Citace: 29. 12 2022.] <https://www.novinky.cz/clanek/zena-sberatel-ladovych-pohlednic-cim-vic-pohledu-mam-tim-hurese-mi-shani-dalsi-40307255>.

Lada, Josef. [Online] [Citace: 2. 1 2023.] <https://www.pinterest.fr/pin/161707442862868429/>, <https://www.pinterest.fr/mmdancer1>.

—, Josef Lada zlomil svůj rekord. *idnes.cz*. [Online] [Citace: 19. 12 2022.] https://www.idnes.cz/kultura/vytvarne-umeni/josef-lada-zlomil-svuj-rekord-jeho-mikulasske-platno-stalo-milion.A120310_183137_vytvarneum_ob.

—, Svatý Martin. *Za krásnější Vimperk*. [Online] [Citace: 21. 12 2022.] <https://zakrasnejsivimperk.cz/?p=207441>.

Langhammerová, Jiřina. 2017. *České tradice v porměnách času*. Praha : N.L.N.,s.r.o., 2017. Lidová zbožnost. *Poutník Jan* . [Online] <https://www.poutnik-jan.cz/lidova-zboznost--c/hrkani-skrkani-pred-velikonocnimi-svatky/>.

Loskot , Jaroslav a Smutná , Silva. Letnice a čištění studánek. *Má vlast edit*. [Online] [Citace: 12. 1 2023.] <https://www.mavlastedit.cz/index.php/2021/05/29/>.

Louda , Jiří. 2017. Pravidla pálení nejen čarodějnic. *Liberecký deník*. [Online] 26. 4 2017. [Citace: 25. 11 2022.] <https://liberecky.denik.cz/pozary/pravidla-paleni-nejen-carodejnic-20170426.html>.

Mimik. Článek velikonoční koleda. *Mimik*. [Online] [Citace: 25. 11 2022.] <http://www.mimik.cz/hody-hody-doprovody-velikonocni-koleda>.

Mnich Kristián. Svěťci k nám hovoří. *catholica.cz*. [Online] [Citace: 2. 21 2023.] <https://catholica.cz/?id=4696>.

Mohylová , Michaela. 2021. *Svatá Václave, Hra na bobotubebes*. 2021. https://www.youtube.com/watch?v=LTe96fl_Yr8&list=PLtpOMkrn5CCtoS1xCgENLtu0-uo1lw29e.

Montessoricesta. Předjaří. *Montessoricesta*. [Online] [Citace: 18. 1 2023.] <https://montessoricesta.cz/jak-si-zijeme/distancni-vyuka/predjari/>.

Nešpor , Zdeněk. 2020. Sociologická encyklopedie. *Sociologická encyklopedie*. [Online] 21. 9 2020. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Tradice>.

Novinky.cz. 2014. Proč tak rádi dodržujeme tradice. *Novinky.cz*. [Online] 17. 04 2014. <https://www.novinky.cz/clanek/zena-zdravi-proc-tak-radi-dodrzuje-tradice-225659>.

Orsáková, Štěpánka. masopustni obchuzky na hlinecku. *kudyznudy.cz*. [Online] [Citace: 4. 12 2022.] <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/unesco/masopustni-obchuzky-na-hlinecku>.

Peňáz, Jan. Hrkání před Velikonocemi. *Křtiny*. [Online] [Citace: 12. 1 2023.] <https://www.krtiny.cz/hrkani-pred-velikonocemi/>.

Perný, Lukáš. 2013. Rondely - pravěká architektura plná otazníkův. *Posterus*. [Online] 2013. <http://www.posterus.sk/?p=14634>.

Pitříková , Zuzka. 2021. Velikonoční výprask. *České Velikonoce*. [Online] 16. 2 2021. [Citace: 2. 12 2022.] <https://www.ceskevelikonoce.cz/velikonocni-vyprask/>.

Poutník, Jan. 2022. Hrkání před Velikonocemi. *tv-mis*. [Online] 1. 3 2022. [Citace: 25. 2 2023.] <https://www.tv-mis.cz/titul.php?id=1597>.

Přehled pravěkých období na našem území. *Archeologice na dosah*. [Online] <https://www.archeologienadosah.cz/o-archeologii/chronologie/prehled-pravekych-obdobi-na-nasem-uzemi/>.

Rodná víra. Vynášení smrti. *Rodná víra*. [Online] [Citace: 22. 2 2023.] <https://rodnavira.cz/nase-cinnost/obrazy/vynaseni-smrti/>.

Sechmet, 666. Slovak tradition -St. Lucia day/deň svätej Lucie. *You Tube*. [Online] [Citace: 7. 12 2022.] <https://www.bing.com/videos/search?q=%3a+Slovak+tradition+-+St.+Lucia+day%2f+De%2c5%88+Sv%2c3%a4tej+Lucie&qvpt=%3a+Slovak+tradition+-+St.+Lucia+day%2f+De%2c5%88+Sv%2c3%a4tej+Lucie&view=detail&mid=3881651C5EAEC854F3A73881651C5EAEC854F3A7&&FORM=VRDGAR&ru=%2Fvid>.

Slávik, Matěj. *Olomoucký deník*. [Online] [Citace: 28. 11 2022.] <https://olomoucky.denik.cz/galerie/bazilika-na-sv-kopecku.html?photo=7>.

Slavnosti, svátky a památky svatých a úcta ke svatým . *Liturgie. cz*. [Online]

Sluhy , obec. 2015. barátníci máje. *Sluhy*. [Online] 26. 2 2015. [Citace: 5. 1 2023.] <http://sluhy.cz/06-baracnici-maje-2010/>.

Smolková, Taňa. 2009. *Slavíme s dětmi svátky*. místo neznámé : TeMi CZ, s.r.o.2009, 2009. 978-80-87156-40-7.

Stražkovice, Obec . Velikonoční koleda. *Obec Stražkovice*. [Online] [Citace: 18. 12 2022.] <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=46DseXRq&id=E9C53554283192A06D0D535631E7B8A69EFF92CF&thid=OIP.46DseXRqV97Pj38VaXSpnQHaFe&mediaurl=https%3A%2F%2Fwww.strazkovice.cz%2Fwww%2Fobecstrazkovice%2Ffs%2Fwrs-galerie%2Fvelikonocni-koleda2012111>.

Suchlová , Gabriela. kalendář. *deti.vira.cz*. [Online] [Citace: 10. 10 2022.] <https://deti.vira.cz/kalendar>.

kalendář . *deti.vira.cz*. [Online] <https://deti.vira.cz/kalendar>.

Sychra , Tomáš. 2015. Ostara - koloběj roku a svátek rovnodennosti. *tomsychra.com*. [Online] 2015. [Citace: 14. 2 2023.] <http://www.tomsychra.com/2479/kolobeh-roku-a-svatek-rovnodennosti-ostara/>.

Špaček, Jan. 2023. Svátek Uvedení Páně do chrámu -"Hromnice". *farnosti-na-lipně*. [Online] 5. 2 2023. [Citace: 6. 2 2023.] <https://www.farnosti-na-lipne.cz/clanky/aktuality/svatek-uvedeni-pane-do-chramu-----hromnice---.html>.

Špidla, Vladimír. 2003. Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice a její využití. [Online] 11. 6 2003. [Citace: 21. 2 2023.] https://www.nulk.cz/wp-content/uploads/2017/01/koncepce_a.pdf.

Špillar , Jaroslav . Prástkové hry . *České zvyky.cz* . [Online] [Citace: 10. 1 2023.] <https://www.ceskezvyky.cz/prastkove-hry/>.

Taylor , Daniela, a další. Hudební výchova. *etaktik*. [Online] [Citace: 23. 1 2023.] <https://www.etaktik.cz/1-stupen-zs/hudebni-vychova/>.

Tlustý , Vlastimil. Splečná česko-slovenská digitální knihovna. *Poslanecká směrovna parlamentu České republiky*. [Online] [Citace: 30. 12 2022.] <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=449&CT1=0>.

Tomková, Marcela, Andrášková, Lenka a Chomoucká , Eva. 2020. *Hudební výchova 3, učebnice základní školy*. Brno : Nová škola - Duha, 2020. 978-80-88285-36-6.0.

Valenta , Tomáš. Pranostiky na den 28.9., *České zvyky, tardice a pranostiky*. [Online] <https://www.ceskezvyky.cz/poslete-pohlednici/pranostiky-na-den-28-9/>.

- . Žákovské obchůzky na svatého Řehoře. *České zvyky.cz*. [Online] [Citace: 12. 11 2022.] <https://www.ceskezvyky.cz/zakovske-obchuzky-na-sv-rehore/>.
- Veselý , Josef. 2019.** 10. schůzka nad knihou Petra Hory -Hořejše. Keltové mezi námi. Toulky českou minulostí. *Český rozhlas dvojka*. [Online] 15. 2 2019. [Citace: 20. 1 2023.] <https://dvojka.rozhlas.cz/10-schuzka-keltove-mezi-nami-7938447#player=on>.
- Vik, Antonín.** Den české státnosti. *ČESKÉ ZVYKY, TRADICE A PRANOSTIKY*. [Online] [Citace: 10. 2 2023.] <https://www.ceskezvyky.cz/den-ceske-statnosti/>.
- . Den české státnosti. *České zvyky, tradice a pranostiky*. [Online] [Citace: 5. 2 2023.] <https://www.ceskezvyky.cz/den-ceske-statnosti/>.
- Viskupová, Božena.** *Uvijíme věneček* .
- Wikipedia, wikipedia.** Rorate. *Wikimedia*. [Online] [Citace: 5. 2 2023.] https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b6/Rorate_caeli_desuper_-_Liber_Usualis.jpg.
- Zíbrt.** České tradice, svatý Martin. *Za krásnější Vimperk*. [Online] [Citace: 21. 2 2023.] <https://zakrasnejsivimperk.cz/?p=207441>.
- Zíbrt, Zdeněk.** *Veselé chvíle v životě lidu českého*. Praha : Vyšehrad. 80-7021-624-7.
- Žůrek , Zbyněk . 2021.** Letnice a čištění sudánek. *mavlastedit*. [Online] 2021. [Citace: 16. 1 2023.] <https://www.mavlastedit.cz/index.php/2021/05/29/1/>.

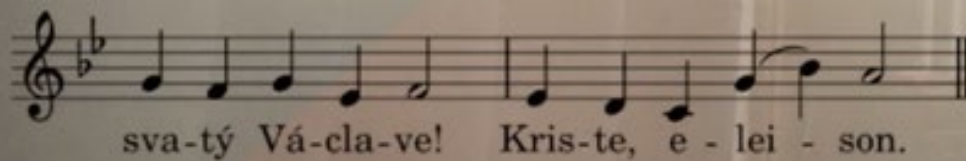
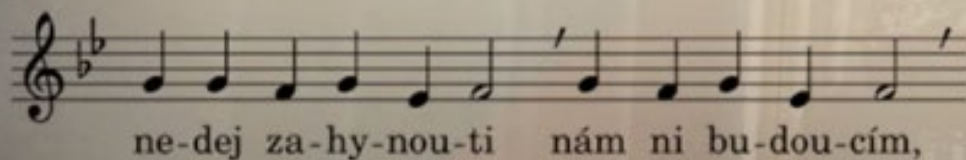
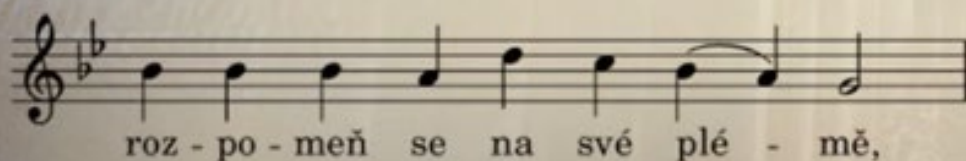
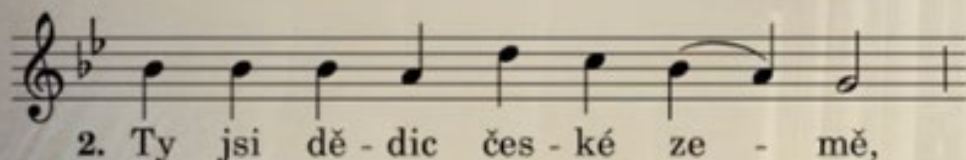
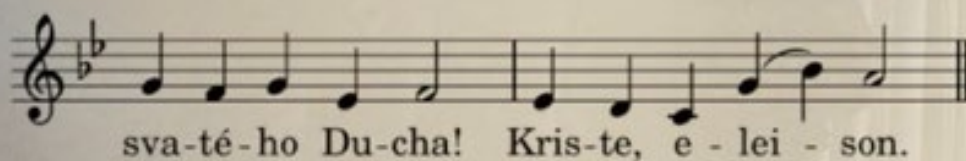
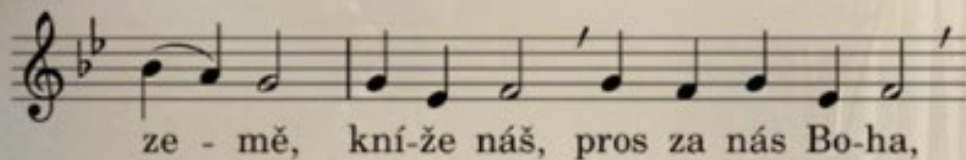
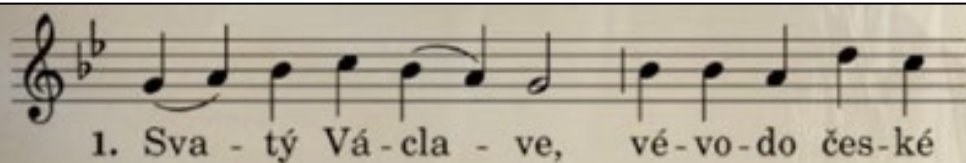
SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Koloběh roku a svátky Keltů (Sychra , 2015).....	17
Obrázek 2 Liturgický rok, jeho slavnosti a svátky (Suchlová)	19
Obrázek 3 Hromnice (Kužniar , 2017)	
Obrázek 4 Uvedení Páně do chrámu (Špaček, 2023).....	20
Obrázek 5 Řehořské obchůzky (Valenta).....	22
Obrázek 6 Masopustní maškary (Kampa).....	24
Obrázek 7 Masopustní obchůzky na Hlinecku (Orsáková).....	25
Obrázek 8 Masopustní obchůzky dětí (Bačínová , 2016).....	26
Obrázek 9 Vynášení Morany (Hrušková, 2016)	29
Obrázek 10 Hrkání před Velikonocemi (Peňáz)	32
Obrázek 11 Velikonoční výprask (Pitříková , 2021).....	34
Obrázek 12 Velikonoční koleda dětí současnost (Stražkovice).....	34
Obrázek 13 Tanec se zpěvem v kruhu u májky (Sluhy , 2015).....	36
Obrázek 14 Čarodějnice hořící na hranici (Louda , 2017).....	37
Obrázek 15 Královničky (Loskot , a další)	39
Obrázek 16 Svátek svatého Václava (Vik).....	43
Obrázek 17 Pranostiky 28.září (Valenta).....	44
Obrázek 18 Posvícenské koláče (Cikrytová)	
Obrázek 19 Posvícenská zábava (Česká televize).....	45
Obrázek 20 Svatý Martin, Josef Lada	47
Obrázek 21 Roráty (Wikipedia).....	49
Obrázek 22 Práštky (Špillar).....	50
Obrázek 23 Barborky (Kolísková)	51
Obrázek 24 Mikuláš čert a anděl (Lada)	52
Obrázek 25 Lucky a jejich obchůzky (Sechmet)	
Obrázek 26 Svátek sv. Lucie spojený s oslavou světla (Bolger Hyde , 2012).....	53
Obrázek 27. Tři králové (Akimova).....	58
Obrázek 28. Učebnice hudební výchovy nakladatelství SPN (Lišková).....	59
Obrázek 29 Učebnice vydavatelství Taktik (Taylor , a další).....	60
Obrázek 30 Učebnice Hudební výchovy nakladatelství Nová škola, s.r.o (Jaglová).....	60
Obrázek 31 Učebnice hudební výchovy Nová škola – Duha (Bařínková , a další)	61
Obrázek 32 Učebnice hudební výchovy nakladatelství Fraus (Pánková , a další).....	61
Obrázek 33 Září Josef Lada (Lada).....	86

PŘÍLOHY

Příloha 1 Svatováclavský chorál současný notový zápis	II
Příloha 2 Socha svatého Václava	III
Příloha 3 Hop koníčku hop.....	IV
Příloha 4 Svatý Václave – záznam hry na bobotubes	VI
Příloha 5 My jsme se k vám přišli ptáti.....	VIII
Příloha 6 My jsme se k vám přišli ptáti.....	IX
Příloha 7 Masopust držíme.....	IX
Příloha 8 Já jsem muzikant.....	X
Příloha 9 Skákej medvěde	XI
Příloha 10 Zlatá brána	XI
Příloha 11 Travička zelená.....	XII
Příloha 12 Velikonoce, Josef Lada.....	XIII
Příloha 13 Byla jedna slepička	XIV
Příloha 14 Pletla jsem.....	XVI
Příloha 15 Uvívíme věneček	XVII
Příloha 16 Hra na květiny.....	XVIII
Příloha 17 Metodický postup při nácvičení písně.....	XIX
Příloha 18 Průřezová témata	XX
Příloha 19 Klíčové kompetence	XXI
Příloha 20 Očekávané výstupy RVP ZV Hudební výchova.....	XXII
Příloha 21 Odkazy na videa k doplnění výuky na téma svátky a tradice v hudební výchově....	XXIV

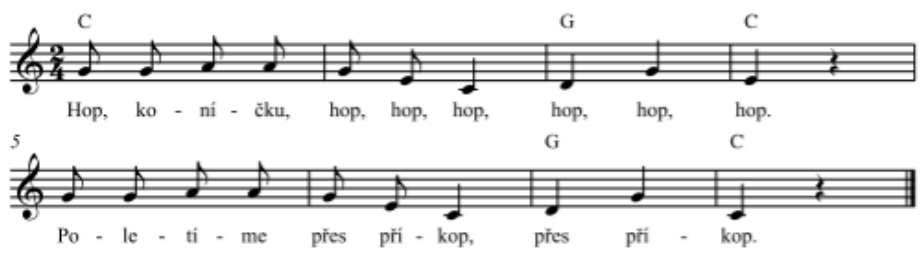
Svatý Václave, oroduj za nás

Svatý Václav na koni

Hop, koníčku hudba a text: Lenka Pospíšilová

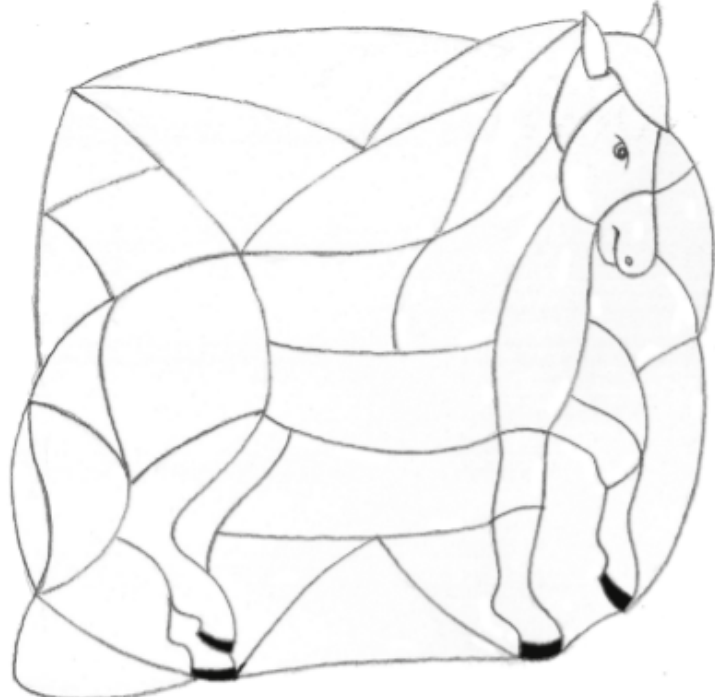

1. Hop, koníčku, hop hop hop, hop hop hop.
Poletíme přes příkop, přes příkop.

2. Hop, koníčku, hopsasa, hopsasa.
Ať se země otřásá, otřásá.

3. Hop, koníčku, hopsa hou, hopsa hou.
Máme cestu dalekou, dalekou.

4. Hop, koníčku, hopsa hej, hopsa hej.
Té cesty se nelekej, nelekej.

(Hornák, a další, 2017), str. 15

Hop, koníčku

hudba a text: Lenka Pospíšilová

$\text{♩} = 100$ C G C

Zvonkohra *f*

Xylofon *f*

5 C G C

Zpěv *f*
Hop, ko - ní - čku, hop, hop, hop, hop, hop, hop.

Zvonkohra *mf*

Xylofon *mf*

9 G C

Zpěv
Po - le - ti - me přes při - kop, přes při - kop.

Zvonkohra

Xylofon

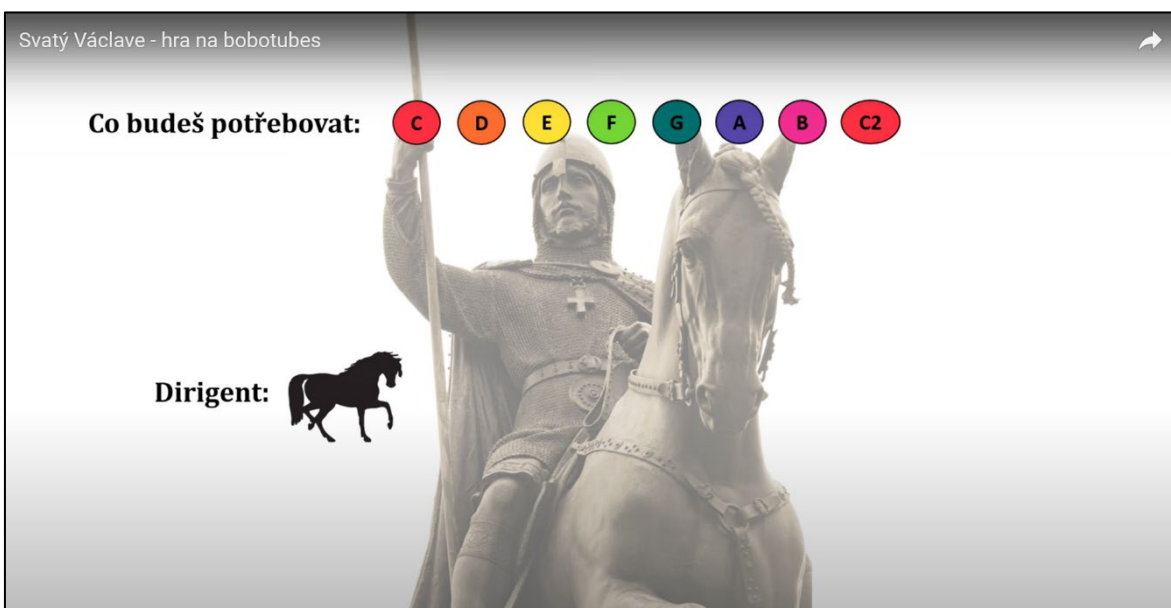

(Hornák, a další, 2017), str 67

Příloha 4 Svatý Václave – záznam hry na bobotubes

(Mohylová , 2021)

(Mohylová , 2021)

4

Sva - tý Vá - cla - ve

vé - vo - do čes - ké ze - mě,

(Mohylová , 2021)

kně - že ná - š

vé - vo - do čes - ké ze - mě,

(Mohylová , 2021)

Příloha 5 My jsme se k vám přišli ptáti

My jsme se k vám přišli ptáti česká lidová

$\text{♩} = 100$

Zpěv f D A
My jsme se k vám přišli ptáti,

Zvonkohra f mf

Zpěv 5 A^7 D
smí - me - li tu tan - co - va - ti, my jsme se k vám

Zvonkohra

Zpěv 8 A A^7 D
při - šli ptát, smí - me - li tu tan - co - vat.

Zvonkohra

The illustration shows two children, a girl in a light blue dress and a boy in a black shirt and blue jeans, dancing together. To their right is a traditional straw dummy (Hornák) wearing a hat and holding a drum.

(Hornák, a další, 2017) str. 100

Příloha 6 *My jsme se k vám přišli ptáti*

My jsme se k vám přišli ptáti česká lidová

D A A⁷ D

My jsme se k vám přišli ptá - ti, smí - me - li tu tan - co - va - ti,

5 A A⁷ D

my jsme se k vám přišli ptát, smí - me - li tu tan - co - vat.

1. My jsme se k vám přišli ptáti,
smíme-li tu tancovati,
My jsme se k vám přišli ptát,
smíme-li tu tancovat.

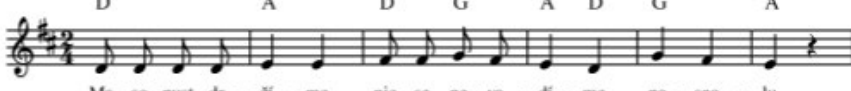
2. ...zadupati
3. ...zatleskati
4. ...zazpívati

(Horňák, a další, 2017), str. 28

Příloha 7 *Masopust držíme*

Masopust držíme česká lidová

D A D G A D G A

Ma - so - pust dr - ží - me, nic se ne - va - dí - me po - spo - lu.

7 D Em A D A⁷ D

Proč by - chom se há - da - li, když jsme se tak shle - da - li po - zno - vu.

1. Masopust držíme,
nic se nevadíme pospolu,
proč bychom se hádali,
když jsme se tak shledali poznovu?

2. V dobrém jsme se sešli,
rádi jsme se našli pospolu,
dříve než se rozejdem,
ještě sobě připijem poznovu.

(Horňák, a další, 2017), str. 28

Já jsem muzikant česká lidová

Na začátku každé sloky se zpívá:
Sólo: Já jsem muzikant a přicházím k vám z české země,
Sbor: my jsme muzikanti, přicházíme k vám.
Sólo: Já umím hráti,
Sbor: my umíme taky.

<p>1. Sólo: A to na housličky. Sbor: Jak se na ně hraje? Všichni: : Fidli, fidli, staré vidli, fidli, fidli, housličky. : </p>	<p>3. Sólo: A to na trumpetu. Sbor: Jak se na ni hraje? Všichni: : Já rád játra, ty rád játra, on rád játra trumpeta. : </p>
<p>2. Sólo: A to na basu. Sbor: Jak se na ni hraje? Všichni: Stála basa u primasa, za kamnama stála, jak primaska zatopila, basa sama hrála.</p>	<p>4. Sólo: A to na bubínek. Sbor: Jak se na něj hraje? Všichni: : Bumtarata, bumtarata, bumtarata, bubínek. : </p>

Příloha 9 Skákej medvěde

Skákej, medvěde česká lidová

Ská - kej, me - dvě - de, čert pro tě je - de.
S drá - to - va - ným mě - chem, sto - jí za o - ře - chem.
S drá - to - va - ným ta - lí - fem, bu - deš v pe - kle ma - lí - fem.
Hu - ja, hu - ja - ja, bá - by do chlí - va.

(Hornák, a další, 2017) str. 30

Příloha 10 Zlatá brána

Zlatá brána česká lidová

Zla - tá brá - na o - te - vše - ná,
zla - tým klí - čem o - dem - če - ná,
kdo do ní ve - jde, to - mu hla - va se - jde,
ať je to ten ne - bo ten, pra - ští - me ho ko - ště - tem.

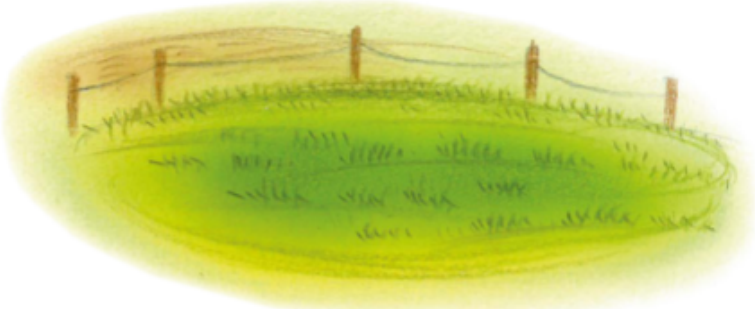
(Hornák, a další, 2017)

Travička zelená česká lidová

1. Travička zelená, to je moje potěšení.
Travička zelená, to je moje peřina.
Jak jen zjara začne pučit,
nechci já se doma mučit.
Travička zelená, to je moje peřina.

2. Travička zelená, to je moje potěšení.
Travička zelená, to je moje peřina.
Když si smyslím, na ni lehnu,
když si smyslím, na ni sednu.
Travička zelená, to je moje peřina.

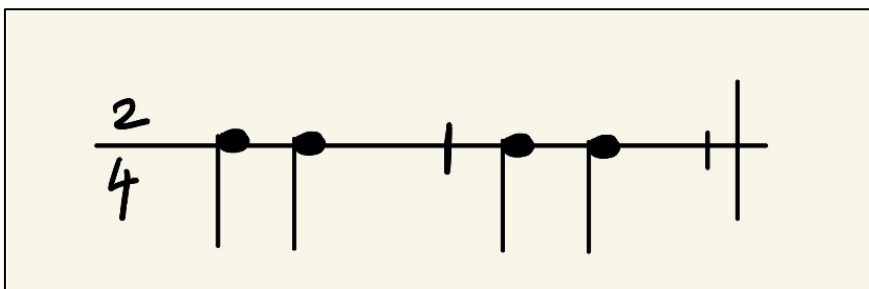

Příloha 13 Velikonoční rytmicizace

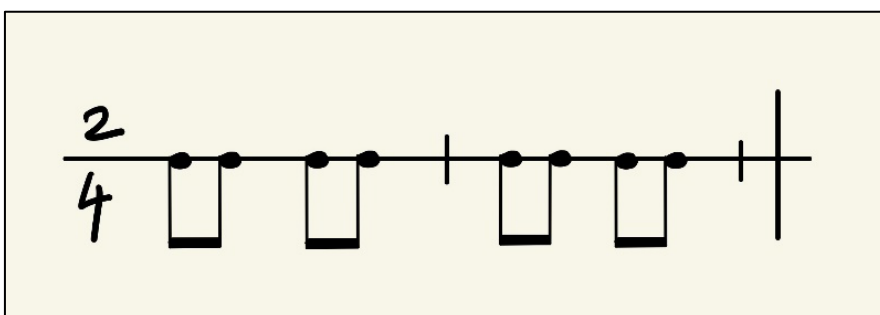
Velikonoční rytmicizace, hra vícehlasu ve skupinách s doprovodem na nástroje.

Žáky rozdělíme do skupin. Pokud s žáky s touto aktivitou začínáme, rozdělíme žáky pouze na dvě skupiny, teprve po důkladném procvičení můžeme přidat uvedené nástroje. Teprve po nácviku a pochopení, přidáme další rytmickou figuru.

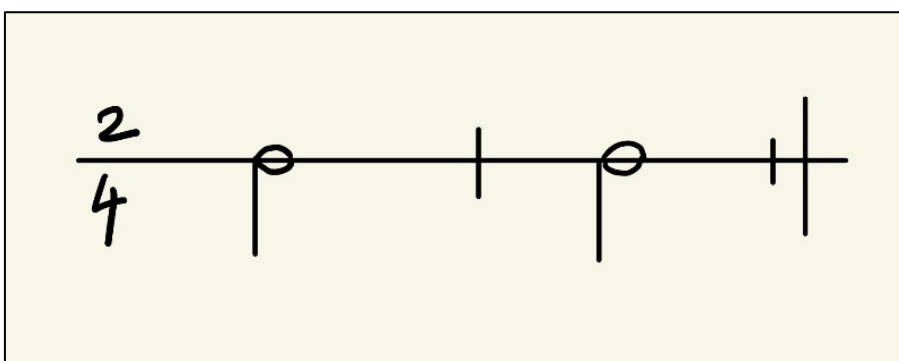
1.skupina – střídá slova: *vejce – vejce*, hra na nástroj – malý buben – bonga

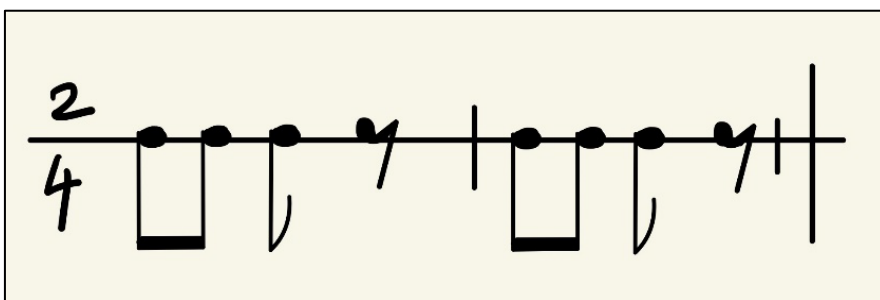
2.skupina – střídá slova: *hody, hody – doprovody*, hra na nástroj – ozvučná dřívka – blok

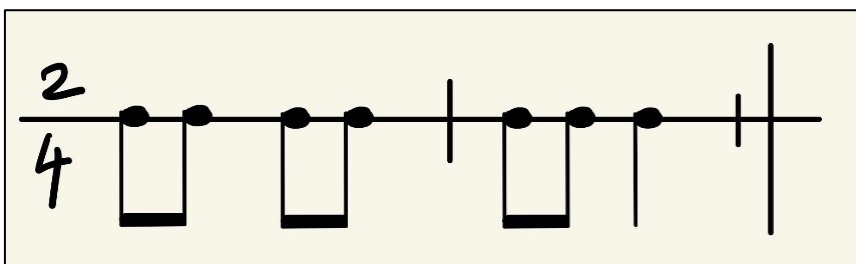
3. skupina – střídá slova: *dej – měj*, hra na nástroj – činel s paličkou – řehtačka

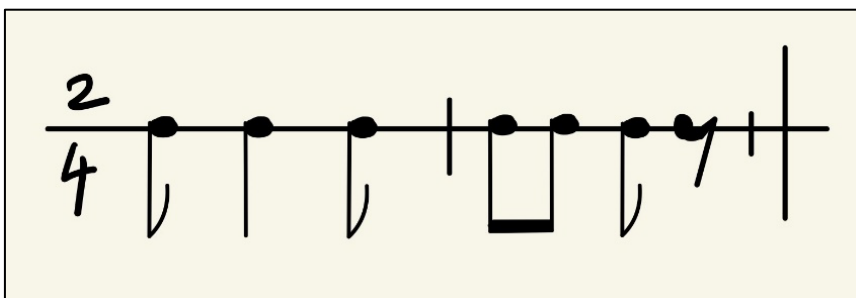
4. skupina – střídá slova: *pentličku, krasličku*, hra na nástroj – tamburína-vajíčko

5. skupina – střídá slova: *malovaný – pečený*, hra na nástroj – pákový louskáček – činelky

6. skupina – střídá slova: *pomlázku – mazance*, hra na nástroj: drhlo – rolničky

Ve skupinách si žáci práci všichni sami vyzkouší a vystřídají se při hře. Každá skupina si sama určí dva instrumentalisty, kteří budou hrát na vybrané nástroje s oporou o odpovídající slovní rytmickou figuru ostatních ze skupiny.

Začíná hrát 1. skupina (metrum), posléze přidáme i hru 2. skupiny (pravidelné osminy), následně se přidá 3. skupina (těžké doby taktové). Postupně se pokusíme přidat i ostatní skupiny. Vyzkoušíme také souhru dvou libovolných skupin.

Hra na dirigenta vícehlas – žák – dirigent udává, jak dlouho bude ta, která skupina hrát svou rytmickou figuru.

(Jenčková , 2004)

HODY, DOPROVODY, MELODIZACE KOLEDY NA OZVUČNÉ TRUBICE

- ❖ Následující říkanku doprovod' hrou na tělo ukazujte výšku 3 tónů na těle
- ❖ g – hlava
- ❖ f – tělo
- ❖ e – boky

Hody, hody, do provody

**Hody, hody do provody,
dejte vejce malovaný,
nedáte-li malovaný,
dejte aspoň bílý,
slepička vám snese jiný.**

- ❖ Říkanku doprovod' hrou na ozvučné trubice, použij tóny g, f e

HO-DY-, HO-DY DO-PRO-VO-DY

DEJ-TE VEJ-CE MA-LO-VA-NÝ

NE-DÁ-TE-LI MA-LO-VA-NÝ

DEJ-TE A-SPONŽ BÍ-LÝ

SLE-PI-ČKA VÁM SNE-SE JI-NÝ

Příloha 15 Pletla jsem

Pletla jsem

Mírně Z Moravy

1. Plet-la jsem, plet-la jsem, pro-plé-ta-la jsem,
čer-ve-ným, ze-le-ným, mod-rým ha-ra-sem.

(Sborníček, 2008), str. 18

Příloha 16 Uvijíme věneček

Uvijíme věneček Božena Viskupová

U - ví - jí - me vě - ne - ček ze všech na - šich ky - ti - ček. Za - ple - te - me
do vě - neč - ku kví - tek, lí - s - tek i vět - vič - ku. Ja - ké jmé - no máš? Pojď ty mezi nás!

(Viskupová)

33 **Hra na květiny**

Hudba Ilya Hurnik
Slova Václav Fischer

Mimě

Sbor

Solo

Kde-pak ty ro-steš? Ro-stu u le-sa.
Kde-pak ty ro-steš? Ro-stu na lou-ce.
Kde-pak ty ro-steš? Ro-stu u vo-dy.

p x P

Sbor

Solo

Sbor

Ja - kou máš ba - rvu? Mám ba - rvu bí - lou. Jak ti ří - ka - jí?
Ja - kou máš ba - rvu? Mám ba - rvu žlu - tou. Jak ti ří - ka - jí?
Ja - kou máš ba - rvu? Mám ba - rvu mo - drou. Jak ti ří - ka - jí?

p x P p x P

Solo

Sbor

Ří - ka - jí mi sně-žen-ka. Sně-žen-ko, tě - ší nás, pojď ty ta-ky me-zi nás.
Ří - ka - jí mi pe - tr-klíč. Pe - tr - klíči tě - ší nás, pojď ty ta-ky me-zi nás.
Ří - ka - jí mi po-mněn-ka. Po-mněn-ko, tě - ší nás, pojď ty ta-ky me-zi nás.

p p x p P x P p x

(Lišková, 2007) str. 45

Příloha 18 Metodický postup při nácviu písně

METODICKÝ POSTUP PŘI NÁCVIKU PÍSNĚ		
Pořadí	Název činnosti	Popis činnosti
1	Motivace	Získat žákovu pozornost, zájem a chuť naučit se novou píseň
2.	Předvedení písně učitelem nebo její poslech	Interpretace učitelem musí být dopředu dobře připravená, aby umocnila motivaci žáků. Ti zároveň získávají představu o výrazových kvalitách přednesu
3.	Beseda o písni	Žáci sdělí své dojmy z předvedené ukázky, učitel vysvětlí neznámé výrazy, společná debata, o čem píseň je (čtenářská gramotnost)
4.	Nácvik písně imitační metodou	Učitel zpívá žákům části písně (fráze), žáci je opakují. Zpívanou píseň podložíme hrou na klavír bez harmonického doprovodu. Teprve po zvládnutí jedné sloky přejdeme ke druhé. Při složitější písni nikdy neučíme všechny sloky najednou.
5.	Opakování a práce s písni	V hodině celou píseň zopakujeme nejméně 2x, využijeme doprovodu žáků na rytmické, melodické hudební nástroje nebo ztvárníme pohybem

(Pánková , a další)

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

Osobnostní a sociální výchova

- uvědomování si vlastního těla při zpěvu (správné postavení, dýchání, tvoření tónu a výslovnost), při pohybu (taneční kroky, chůze, soulad s hudbou) a při hře na tělo a hudební nástroje (koordinace pohybů)
- rozvoj sluchu a sluchových představ (zvuky a tóny, vlastnosti tónu), potřeba vnímat hudbu a vyjadřovat své dojmy z ní (tanec, kresba, hra, zpěv)
- rozvíjení kreativity, rozmanitost různých nápadů při tvorbě hudebních doprovodů
- umění spolupracovat s ostatními a rozvíjet své i jejich nápady (rytmické a melodické dvojhlasy a trojhlas, doprovod písní)
- navazování mezilidských vztahů, rozvíjení schopnosti komunikace při práci ve dvojici a ve skupině

Výchova demokratického občana

- důležitost spolupráce při hudebních činnostech (jednotný nástup, soustředěný přístup)
- rozvíjení sebedůvěry a sebekontroly (naslouchání hře ostatních), vzájemný respekt
- dodržování pravidel při hudebních činnostech a práci ve dvojicích a ve skupině

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

- seznamování se s písněmi a skladbami české i světové hudby
- využívání hudby i jako prvku k dorozumívání (hra na tělo, rytmické slabiky, hudební nástroje)

Multikulturní výchova

- pronikání do lidové hudební tradice, objevování vlastní kulturní identity
- poznávání významných osobností a umělecky cenných hudebních děl jiných národů
- respekt k odlišným kulturám a jejich hodnotám

Environmentální výchova

- rozvíjení pozitivního vztahu k přírodě, ochrana přírody
- uvědomování si střídání ročních období a jejich odraz v písních a lidových říkadlech
- poznávání přírody jako zdroje inspirace pro hudební skladatele

Mediální výchova

- používání schémat, grafických a notových zápisů při zpěvu a hře na hudební nástroje
- využívání audiovizuální techniky při poslechu skladeb

(Pánková , a další) str. 11

KLÍČOVÉ KOMPETENCE

<p>Kompetence k učení</p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatnost a tvořivost při hudebních činnostech • dovednost používat jednoduché textové zdroje, grafické zápisy a audio/videozáznamy, orientovat se v nich a efektivně je využívat i v praktickém životě • uvědomělé vnímání a prožívání hudby a radost z provádění hudební činnosti • osvojování učiva různými metodami, využití pestré škály úkolů různých typů 	<p>Kompetence komunikativní</p> <ul style="list-style-type: none"> • naslouchání druhým, spolupráce, respektování vlastní činnosti i práce druhých • využívání informačních a komunikačních prostředků pro kvalitní komunikaci s okolím • připravenost k souvislému a kultivovanému pěveckému i mluvnímu projevu • otevírání cesty k vzájemné komunikaci, nabízení příležitosti přispívat k diskusi ve skupině i k debatě celé třídy
<p>Kompetence sociální a personální</p> <ul style="list-style-type: none"> • spoluúčast na vytváření pozitivního klimatu ve třídě v průběhu hudebních činností • schopnost kooperace – práce ve dvojicích, ve skupinách • vnímavost, ohleduplnost a úcta k druhým lidem, prostředí a přírodě • respekt k sobě samému i k úspěchu druhých • péče o zdraví, odpovědnost za ně 	<p>Kompetence pracovní</p> <ul style="list-style-type: none"> • osvojování bezpečného a efektivního používání hudebních nástrojů a vybavení ve třídě • dodržování vymezených pravidel při hudebních hrách a činnostech • využívání získaných zkušeností a znalostí k rozvoji své osobnosti i v zájmu zachování kulturních a společenských hodnot • seznámení s některými obory lidské činnosti v písních (pekař, strojívedce, zahradník, mlynář)
<p>Kompetence k řešení problému</p> <ul style="list-style-type: none"> • schopnost porozumět problému, tvořivě přemýšlet a objevovat na základě vlastního úsudku a zkušeností různé varianty řešení • dovednost aplikovat osvědčené postupy při řešení obdobných nebo nových problémových situací • orientace v různých životních situacích (nemoc, cestování, kontakt se spolužáky aj.) • uplatňování svých názorů při hledání společného řešení (hudební hádanky, melodizace říkadél, tvorba doprovodu) 	<p>Kompetence občanské</p> <ul style="list-style-type: none"> • uvědomování si sebe i druhého jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, která je schopna uplatňovat svá práva a naplňovat své povinnosti • respekt k uměleckým hodnotám a úcta k druhým lidem • dovednost ocenit, ochraňovat a uchovávat národní tradice a kulturní odkaz

(Pánková, a další, 2020) str. 10

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nepředmětovou podobu a lze je získat jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. poznává smysl a cíl učení. Směřují k žákově pozitivnímu vztahu k učení, posouzení vlastních pokroků a určí překážky bránící učení, naplňuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.

Příloha 21 Očekávané výstupy RVP ZV Hudební výchova

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY RVP ZV	
Očekávané výstupy RVP ZV 1. období	Učivo a dílčí výstupy
Žák zpívá v jednohlase	Pěvecká a dechová cvičení Jednohlasý zpěv písní Reprodukce jednotlivých tónů – hra na ozvěnu Hlasová hygiena Správné držení těla Správné pěvecké návyky Srozumitelná výslovnost a tvorba tónu
Žák rytmizuje a melodizuje jednoduché texty	Tvořivá rytmizace jednoduchých říkadel a veršů Rytmické slabiky Melodizace pomocí kukačkové tercie Rytmická a melodická ozvěna Hudební otázka a odpověď
Žák využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře	Hra na jednoduché rytmické i melodické nástroje, (Orffův instrumentář, zobcové flétny, boomwhackers) Doprovod písní a skladeb hrou na tělo Doprovod v rytmu písně rytmickým ostinatem Využití netradičních předmětů (vařečky, pokličky, lžice, chřestidla, víčka, plechovky aj.) Výroba vlastního hudebního nástroje
Žák reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie	Taneční hry a pohybová improvizace na poslouchanou hudbu (tanec se šátky, stuhami, papírovými vločkami, ..) Propojení zpěvu a tance Pantomima Orientace v prostoru, taneční kroky, pochod Taktování, hra na tělo
Žák rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby	Sluchová cvičení (zvuky, vlastnosti tónu – síla, délka, výška, barva) Poslech různorodých skladeb s výraznými hudebně vyjadřovacími prostředky, Směr a pohyb melodie Dynamika a tempo
Žák rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální	Aktivní poslech písní a nástrojových skladeb Hudba jako řeč, rozpoznání grafického záznamu hudby, hudební formy (ukolébavka, pochod) Audiovizuální seznamování s jednotlivými hudebními nástroji, jejich rozpoznání v proudu znějící hudby Rytmizace a melodizace pomocí Orffova instrumentáře

Očekávané výstupy RVP ZV 2. období	Učivo a dílčí výstupy
Žák zpívá v jednohlase či dvojhlasě v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti	Pěvecká a dechová cvičení Jednohlasý a vícehlasý zpěv písní Reprodukce jednotlivých tónů – hra na ozvěnu Zachycení melodie písně Zápis rytmu jednoduché písně Správné pěvecké návyky Tvorba tónu
Žák realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not	Reprodukce motivů Rytmizace písní ve 2/4, 3/4 taktu Rytmická a melodická ozvěna Hudební otázka a odpověď
Žák využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní	Hra na jednoduché rytmické i melodické nástroje, (Orffův instrumentář, zobcové flétny, boomwhackers) Doprovod písní a skladeb hrou na tělo Doprovod v rytmu písně rytmickým ostinatem Využití netradičních předmětů (vařečky, pokličky, lžice, chřestidla, víčka, plechovky aj.) Výroba vlastního hudebního nástroje
Žák rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby	Taneční hry a pohybová improvizace na poslouchanou hudbu (tanec se šátky, stuhami, papírovými vločkami, Propojení zpěvu a tance Reprodukce pohybů Orientace v prostoru, taneční kroky, pochod Taktování 2dobý, 3dobý takt
Žák vytváří jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace HV	Tvorba předeher meziher, doher Poslech různorodých skladeb s výraznými hudebně vyjadřovacími prostředky, Směr a pohyb melodie Dynamika a tempo
Žák rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků,	Aktivní poslech písní a nástrojových skladeb Hudba jako řeč, rozpoznání grafického záznamu hudby, hudební formy (ukolébavka, pochod) Audiovizuální seznamování s jednotlivými hudebními nástroji, jejich rozpoznání v proudu znějící hudby Rytmizace a melodizace pomocí Orffova instrumentáře Hudební formy – rondo, variace, Interpretace hudby – slovní vyjádření
Žák ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace	Pohybový doprovod znějící hudby Taneční hry se zpěvem Jednoduché lidové tance Orientace v prostoru, Pantomima Pohybová improvizace s využitím tanečních kroků,

Příloha 22 Odkazy na videa k doplnění výuky na téma svátky a tradice v hudební výchově

[Primavera Brno: Otvírání studánek](#)
[Primavera Brno: Otvírání studánek – Bohuslav Martinů - Bing video](#)
[\(2397\) Bohuslav Martinů - Otvírání studánek - obrázkové video pro děti - YouTube](#)
[Bohuslav Martinů - Otvírání studánek - obrázkové video pro děti](#)
[Posvícení neboli hody - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Řehořská koleda • mujRozhlas](#)
[Rozverný masopust a veselé Velikonoce | Divadlo Kampa](#)
[Černá neděle - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[\(2411\) Bach-Collegium Praha - Staročeské roráty a vánoční pastorely - 2. část - YouTube](#)
[\(2411\) Varhanní pastorely z krkonošských kostelíků - YouTube](#)
[\(2411\) Hej mistře! aneb Česká mše vánoční - YouTube](#)
[Barvičky \(Litoměřice\) - U nás v kapele \(V. Neumann\) - Bing video](#)
[Chopin - Best of Piano - YouTube Music - Bing video](#)
[\(2430\) Chopin - Best of Piano - YouTube](#)
[\(2430\) Vera Bila, Kale - Pas o panori - YouTube](#)
[\(2430\) Oliver Rajamani - Pas O Panori-Romani \(Gypsy\) Song - Vera Bila - YouTube](#)
[\(2430\) Mussorgsky pictures "Baba Yaga", "Great gate of Kiev" - YouTube](#)
[\(2430\) Baba Yaga from Mussorgsky's Pictures at an Exhibition Featuring OCHSA's Orpheus Guitar Ensemble - YouTube](#)
[\(2430\) Mussorgsky - Pictures at an Exhibition - The Hut on the Fowl's Legs. Baba Yaga - YouTube](#)
[Modest Mussorgsky: Bilder einer Ausstellung - "Baba Yaga" - Michael Kuhn - Bing video](#)
[\(2430\) The Magic Flute – Queen of the Night aria \(Mozart; Diana Damrau, The Royal Opera\) - YouTube](#)
[\(2430\) Camille Saint-Saëns - The Carnival of the Animals - YouTube](#)
[\(2430\) El Carnaval de los animales - Camille Saint-Saëns - YouTube](#)
[\(2430\) The Nutcracker – The Waltz of the Snowflakes \(The Royal Ballet\) - YouTube](#)
[malotridka.lusa.cz/wp-content/uploads/2015/03/ukolebavka.mp3](#)
[Děti kreslí písničky: Znam křišťálovou studánku - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Svatý Václav - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Smrt svatého Václava - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Stežka - Svatý Václav - Prvouka | UčiteléUčitelům.cz \(uciteleucitelum.cz\)](#)
[\(36\) Svatý Václave - hra na bobotubes - YouTube](#)
[Sto chův sv. Václava aneb Legenda o výchově - Historické minipříběhy a kuriozity | Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[PPT - Svatý Václav PowerPoint Presentation, free download - ID:4730933 \(slideserve.com\)](#)
[Co víte o sv. Václavu? Vyzkoušejte se! \(detskestranky.cz\)](#)
[Svatováclavské oslavy prostého lidu | České zvyky, tradice a pranostiky \(ceskezvyky.cz\)](#)
<https://slideplayer.cz/slide/2508245/>
[\(40\) ZUŠ Open, Králíky 2019, Pletla v kytku - YouTube](#)
<http://www.stjoseph.cz/svaty-vaclav/>
[Patron českého národa a symbol české státnosti - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Svatováclavská tradice za okupace - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Pověst O svatém Václavovi - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Česká státní hymna - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Ukázka z Kosmovy kroniky: Smrt sv. Václava - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Hora Blaník - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
[Tradice spojené se svátkem svatého Václava | MAGAZÍN.cz \(magazin.cz\)](#)
[\(34\) Svatý Václav - YouTube](#)
[\(37\) Mytologie: 24 Svatý Václav - YouTube](#)
[B. 21 KRÁLOVNÍČKY Z TROUBSKA - Lidová kultura \(lidovakultura.cz\)](#)
[České tradice / Podzim / 28. 9. Tradice sv. Václava | České zvyky, tradice a pranostiky](#)

ceskezvyky.cz)

[Běžel tudy zajiček - písničky do MŠ - jaro, Velikonoce - Bing video](#)

[\(2436\) Proč bychom se netěšili - YouTube](#)

[\(2436\) Divadlo J.K.Tyla – Proč bychom se netěšili - YouTube](#)

[\(40\) Jiří Pavlica/Jan Skácel: Modlitba za vodu - YouTube](#)

[\(40\) Jiří Pavlica/Jan Skácel: Modlitba za vodu - YouTube](#)

[Hrajeme si u maminky - Jiří Pavlica a Hradišťan | Indies.eu](#)

[Hudební výchova - Výukové zdroje \(wordwall.net\)](#)

[Poznej hudební nástroje - Spojte odpovídající \(wordwall.net\)](#)

[Aktuální videa a pracovní listy do výuky - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)

[Aktuální videa a pracovní listy do výuky - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)

[Říkadlo: Na klouzačce - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)

[Hudební perličky Pavla Šporcla: Jiří Suchý - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)

[Anglický jazyk | Detail | Pomoc učitelům \(pomocucitelum.cz\)](#)

[Odborný článek: Hry v hudební výchově na základní škole \(rvp.cz\)](#)

[Hudební výchova - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)

[Hrátky s písničkami: Hudební výchova na 1. stupni - Bing video](#)

[\(25\) Hrátky s písničkami: Hudební výchova na 1. stupni - YouTube](#)

[\(20+\) UČITELNICE.cz - Videa | Facebook](#)

[\(2411\) Hej mistře! aneb Česká mše vánoční - YouTube](#)

<https://www.tv-mis.cz/titul.php?id=1597&hod=5> – hrkání před Velikonocemi